A

FELSŐMAGYARORSZÁGI

BÁNYAPOLGÁRSÁG

TÖRTÉNETE.

IRTA:

MÜNNICH ADOLF

a felső magy. bányapolgárság alelnöke.

IGLÓ

NYOMATOTT SCHMIDT JÓZSEF KÖNYVNYOMDÁJÁBAN

1895.

Kiadatott a felsőmagyarországi bányapolgárság ülnökségének 1894. évi október hó 11-én 52 sz. a. hozott határozata alapján.

A
Felsőmagyarországi Bányapolgárság
RÖVID TÖRTÉNETE,

a bányapolgárságí irattárban található jegyzőkönyvekből és íratokból,

összeállította:

Münnich Adolf,

a f. m. bányapolgárság alelnöke.

A felsőmagyarországi bányamívelésről, illetve bányapolgárságról szóló legrégibb hiteles adatokat a bányapolgárságí irattár jegyzőkönyvei és okmányai szolgáltatják; ezek azonban csak az 1748-ik évvel veszik kezdetöket, attól az időtől, midőn a különálló bányatársulatok elébb: «Die sammentlich vereinigte waldbürgerschaftliche Societaet» «az összes egyesült bányapolgárságí szövetség» s később «a felsőmagyarországi bányapolgárság» neve alatt egy társulattá alakultak.

1749 november 14.

Oly folyamodványokra is akadunk, melyeken következő aláírás olvasható: «der Löbl. Zipser und Gömörer Gespanschaft, Königliche, Waldbürger in Communi» «a tekintetes szepesi és gömöri ispánságnak, királyi bányapolgárai in Communi».

Hogy azonban a bányászatot már az 1748-ik év előtt is erősen űzték, mutatják a következő sorok, melyek Tom. I. Pag. 3 alatt találhatók.

1748 deczember 13.

«Hogy a jövedelmező bányászat, a Tek. csász. kir. szepesi és gömöri ispánságokban a régi időkben és ante secula folytonos üzem alatt állott, kitűnik az azokban található kültárgyakból, a milyenek: szállító — és beomlott járgány-

aknák, hányók, tárnák, vájatvégek, szénégető helyek és kohóművek stb. Hogy sok virágzásnak indúlt bányamű veszedelmes háboruskodások és iszonyatos dögvészek folytán aláhanyatlott és tönkre ment s napjainkig a legvégső pusztulásnak indult».

Az 1750-ik évben még üzem alatt álló bányákat a vörösréznek bécsi mázsánként 27—30 Rfrtra leszállott ára miatt nem mívelhették tovább, valamint azért sem, mert a kincstár által beváltott nyersérczet csak 13—14 hónap múlva fizették ki és mert a bányatársulatok csak nagy nehezen jutottak fához. Minthogy ezekben az években csak a nyersréz beváltásáról van szó, bizonyos, hogy a bányák magok olvasztották fel érczöket, a miről a még mai napon is sok helyütt az erdőben feltalálható rézsalak-hányók tanúskodnak, valamint hogy a bányapolgárnak német elnevezését: «Waldbürger» onnan lehet származtatni, mert a bányatulajdonosok érczeiket abban az időben «im Walde» *az erdőben* olvasztották meg és olvasztott állapotban bocsátották árúba.

Az a nyomasztó helyzet, mely a bányákra nehezedett, arra kényszerítette a társulatokat, hogy folyamodványt intézzenek magasabb helyre, mely latin nyelven fogalmazva következőleg volt aláírva:

Inclytae universitatis
humillimi servi et resp. contribuentes miseri urbariarii Cottus Scep.

Ezalatt Karner H. Mátyás sen. felszólította Rhael Antalt, hogy indítsanak közös actiót; e felszólításnak következménye volt, hogy

a Szepesség és Gömör-megyének bányapolgárai 1748. évi szeptember hó 24-én közös tanácskozásra gyűltek össze, melyen elhatároztatott, hogy az összes bányák képviseletében magasabb helyre kérvény intéztessék. Az erre vonatkozó jegyzőkönyvben felemlítik: Porácson, Zavadkán, a bányák fa- és szénhiányban szenvednek és mindegyike 8—10.000 frt veszteséget mutat ki. Remetén ugyanaz a hiány érezhető, habár egynehány bánya áldással míveltetik.

Szlovinkán és Krompachon elegendő fa lenne ugyan, de a vörösréznek 27 Rfrtnyi ára mellett minden további építkezést be kell szüntetni. Gölniczbánya, ez a régi bányaváros, szintén nem mívelheti bányáit.

A kérvény e hatósághoz volt intézve: «Löbl. Kais. Kön. Oberungarisches Bergwesens Administration und aller gnädigst angeordnetes Kais. u. Kön. Oberbergamt — Ihre hochfreyherrliche Gnaden und gebiethende Herrn Herrn!!!

A Tek. cs. kir. felsőmagyarországi bányászati közigazgatási hatóságnak és legkegyelmesebben elrendelt cs. kir. főbányahivatalnak — Ő bárói Méltóságának és parancsoló Úrnak!!!

A kérvény aláírása: A tek. szepesi és gömöri ispánságnak kir. b.-mivelő polgárai in Communi.

Ugyanabban az időben Báró Czebrovszky de Ekersberg Szomolnokra érkezett pro officio Inspectoratus; Karner, rozsnyói bányapolgár azonnal át nyujt ennek folyamodványt, melyben kéri, karolja fel a bányapolgárság ügyét.

1748 november 12

A fő-felügyelő a bányapolgárokat Szomolnokra hivja össze, mely alkalommal ezek következő kéréssel járulnak a fő-felügyelő elé:

A vörösréz ára mázsánként 30 Rfrtban állapíttassék meg és ugyanazon az áron fizetessék meg a már beváltott vörösréz is; a fizetés pedig minden hónapban eszközöltessék.

Engedtessék meg egy ellenőrző-kémlelő állás szervezése és a lőpornak magas ára szállíttassék le stb.

Egyszersmind kinyilatkoztatták az összegyűlt bányapolgárok, hogy ezen kedvezmények nélkül nem képesek továbbra is bányáikat mívelni.

Erre a fő-felügyelő kijelentette, hogy ezuttal propria auctoritate semmit sem tehet az ügy érdekében.

A bányapolgárok egyenként és összesen csak üres szavakkal és sok hiú igérettel tartatva végre elhagyták a gyűlést és november 14-én Remetén folytatólagos tanácskozást tartottak, melyen következő határozatok hozattak.

«A bányapolgárok kérvénye mindenek előtt báró Fischernek, mint ezen kerület administratorának irásban és küldöttségileg nyujtassék át. E czélból kiküldettek Rhael Antal és Herrmann Samu. — A magas bányahatósághoz kiküldettek Rhael és Karner M.; a vörösréz tartassék vissza és egy kémlelő alkalmaztassék évenkénti 400 Rfrt fizetéssel. Minden beváltott mázsa réz után két garas levonatassék.

Az érczkémlelő járandóságát minden bányatársulat köteles lesz a numero administrationis Centenariorum Ő Főtisztelendőségének, a remetei plebano districtusque Decano. szabadkozás nélkül negyedévenként kezeihez juttatni.

«Ő Excellenciájának, a méltóságos bánya-

collegium elnökének, Königsegh grófnak két átalag mazsolaszőllő, az Inspectori titulo honorarii úrnak két hordó hegyibor ajándékoztassék. — És mivel országos — s minden népnek szokása szerint a közös-jószág kormányzására felsőbb hatóságot szoktak rendelni, e czélból megválasztatnak:

Rhael Antal úr mint elnök.

Raczinger Mihály János ő excellenciája alelnök; — továbbá: Karner Mátyás sen. úr mint Assessor primarius, szintúgy Pyringer Dániel úr, — következő urak: Kacsir Zsigmond, Hermann Sámuel és Grünblath Márton mint Assessores Jurati; azután Karner Mátyás jun. pro ordinario, — Kacsir Samu úr pro vice Notario jurato, — unanimi votorum conclamatione. — A helybeli bánya városnak, Remetének Ordinarii bányanagyja — Bergmeister — mindenkor elnöknek tekintessék: mellé rendeltetnek mint Assesorok tek. Gölniczbánya és Merény bányavárosoknak Ord. bányanagyjai».

Ezeken kivül még kilencz bányapolgárt választottak. — A czimzés következőkben állapittatott meg:

«An Eine sammentlich fereinigte waldbürgerschaftliche Societet:» Az egyetemesen egyesült bányapolgársági szövetségnek; — és az elnök vagy alelnökhez:

«Seine Wohledelgeboren Herrn Antonio Rhael der sämmtlichen fereinigten waldbürg. Societet ordinario Praesidi.» Nagyságos Rhael Antal úrnak, mint az egyetemesen egyesült bányapolgársági szövetség ord. elnökének.

A báró Fischerhez intézett folyamodvány szövege latin nyelvü volt.

Ennek a congregatiónak költségeihez az egyes társulatok és aknák köv. arányban járultak hozzá, még pedig *körmöczi aranyokban*:

Új-Adexeni akna 14 drb. — Brun Salamon és Sándor 2—2 drb. — Glückstollen ½ drb. Kreutzstollen 3 drb. — Pastorbonus 4 drb. — Középső Grätel 4 drb. — Pfanschmidt, Kirchgründel, Königl. Berg 1—1 drb. — Latzenberg a Lægeren, Kahlehöh, Szent-Háromság, Laurenti Smrezina, St. Georgistollen, Spieler Klein Trinkl ½—½ drb; — Sakuth és Bogdanetz 1 drb. — Jozefi-akna 14 drb. — Michaels-akna 8 drb. — Kreutzschlag 6 drb. — Simon-akna 10 drb. — Nassesfeld 8 drb. — Mathæi-akna 2 drb. — Baptista János 5 drb. — Thurzoni-akna 8 drb. — Clementi-akna 6 drb. — Kahlehöh 4 drb. — Spieler-tárna 4 drb. — Sternglas 2 drb. Catharina-akna 6 drb. Nepomuceni-akna 6 drb. — Szontagsgrund Roxer 1 drb. — Nagy-Bindt 2 drb. — Bindti közös 2 drb. — Roxer és Máriássy 1 drb. Porács Kacsir 8 drb. — Adami 8 drb. — Jóny, Szontágh Lajos 2. drb. - Barths 2 drb. — Turner és Frűhauf 1 drb. — Jóny és Grünblath 7 drb. — Dobsina, Feketehegy 12 drb. — Atdova 8 drb. — Poluma Figutovszky 2. drb. — Jóny 3 drb. — Dobsina Hirsch Kohlung 2 drb. — Gabrieli-akna 1 drb. — Silbergang és Hanschild ½ drb. — Hansdorfi közös 10 drb. Összesen 204 drb.

Tekintve ezeket a járulékokat joggal következtethetünk arra, mely bányák voltak azok, melyeknek mivelése jövedelemmel járt; ilyenek

voltak: az Uj-Adexeni, Josefi-akna, Simon-akna, Dobsina, Feketehegy, Nassesfeld, Poracs Kacsir, Hansdorfi közös, Adami, Michæls-akna, Katharina-akna stb.

A kiküldött képviselők, Rhael és Herrmann kiküldetésük eredményéről, melyet báró Fischernél elérniök sikerült, jelentést tettek a bányapolgárságnak ennek 1748 deczember 13-án Remetén tartott gyűlésén, mely Rhael Antal elnöksége alatt folyt le. *1748 deczember 13.*

A dobsinaiak, kik ezen congregátióhoz való járandóságukat novemb. 12-ig még be nem fizették, felszólíttattak, hogy ezen tartozásukat 14 drb k. aranynyal minél hamarább egyenlítsék ki.

A képviselők jelentik, hogy Fischer báró oda nyilatkozott, hogy még nem érkezett le a jóváhagyás az udvartól.

Továbbá elhatározták, hogy az iglóiakkal tanácskozzanak. Ez a tanácskozás meg is tartatott, mely alkalomból egy folyamodványt intéztek a tek. Udvari Collegiumhoz, amelyben a vörösréznek alacsony árát és a bányapolgárok szomoru helyzetét hangsulyozták és benyujtott kérvényöknek elintézéséért esedeztek.

Eközben leérkezett a mélt. Udvari Collegiumtól a tek. bányafőhivatalhoz egy leirat, a melyben beváltandó nyersréz vagy ugynevezett nyersrézfémegért (a próba után kieső kész vagy színréz) mázsánkint 30 Rfrt igértetik; ezenkívül a benne talált ezüst tartalom 7 lattól kezdve 12 latig bezárólag, latonként 30 krjával kárpótoltatik. A már szállitott réz a régi áron

váltatik be, az új nyersréz-szállitás 1749-ben veszi kezdetét.

Rhael Antal erre egy beváltással próbát tett, melynél azonban, a mint a jegyzőkönyvben említtetik «a rövidebbet húzta»; köszönőiratot intéz a főhivatalhoz, melyben felemlíti, hogy helytelen próba miatt nagy kárt szenvedett és kéri a bányafőhivatalt, hogy a 100 mázsa nyers rezét Lányi József János kohókémlelő által kémeltesse ki.

1748 deczember 15. A dobsinai Schwarzenberg és Himmelskron virágzás alatt áll.

Az utasitás, mellyel Rhael és Karner urak Bécsbe küldettek, az 1748. évi deczember hó 15-én Remetén tartott congregatio alkalmával tizenként pontban összefoglaltatott; ezekben különösen magasabb árt kivánnak kieszközöltetni vagy ha ez megtagadtatnék, úgy engedélyt kérnek arra, hogy a rezet másutt értékesíthessék. — Egyébként a beváltott réznek azonnali kifizetése is különösen hangsulyoztatik.

Ha a kiküldöttek ezen az úton nem érnének el semmit, úgy járuljanak kérésökkel Ő felsége elé.

Mialatt a kiküldött képviselők útban voltak, a bányafőhivatal egy körlevelet bocsátott ki, melyben kéri a bányapolgárságot, hogy Rhael kiküldetése vonatassék vissza és helyette más bányapolgárt küldjenek fel Bécsbe. — De Rhael nem szakította félbe utját és elvégezvén teendőit Bécsben, 1749. márczius 3-án gyűlést hivott össze Remetére.

1749 márczius 3.

Nem sokára egy udvari rendelet érkezett le, mely a legmagasabb kincstárnak a bányapolgársággal kötendő szerződésére nézve alapúl szolgáljon és a melynek 22 pontjában a közöt-

tük létesitendő viszony igen részletesen szabályoztatik. – Mindenek előtt a visszatartott rezek beváltás végett átvétetnek. Márczius hónaptól kezdve beáll az új viszony. A beváltás alá kerülő réznek legalább 55% szinrezet kell tartalmaznia és mint szinréz 30 frtjával fizettetik; 95% réz 31 frtjával váltatik be. *Alap-szerződés a kincstárral.*

Ha egy mázsa réz az ezüstből 6—12 laton felül tartalmaz, úgy 7 lattól kezdve minden latért 30 kr; ha pedig a réz 12 laton felül tartalmaz ezüstöt, úgy ez 4 lattól kezdve latonként 30 krjával fizettetik.

Az érczekben az ezüsttartalom 7 lattól kezdve 15 krjával kárpótoltatik.

A kémlelésnél jelen lehet a társulati kémlelő; érczeknél három próba tétetik, egyik ellenpróbának.

A lőpor a bányapolgárok részére mérsékelt áron: mázsánként 25 frtjával fog kiszolgáltatni. *Bécs 1749. január 22.*

Veszteséggel mivelt bányák úrbérelengedésben részülhetnek.

A beszedett társulati kémlekrajczároknak részletezett összege:

1749. augusztus hóban	.	.	.	52 frt	15 kr.
1749. szeptember »	.	.	.	48 »	11 »
1749. október »	.	.	.	46 »	20 »
1749. deczember »	.	.	.	40 »	30 »

A congregatio elnöke, Rhael Antal 1750 január 13-ra gyűlést hivott össze Remetére, melyre minden társulatnak két k. arany büntetés terhe alatt két képviselőt kellett küldenie. Ezen a gyűlésen az elnök ismerteti a kivivott előnyöket, de a bányapolgárok nem nyugosznak bele a *1750 január 13.*

készletben levő beváltandó réznek két év mulva eszközlendő kifizetésébe és elhatározzák, hogy e tekintetben felfolyamodással élnek.

«A dobsinai urak propter non comparitionem ad modernam nostram congregationem 2 aranynyal büntettessenek meg».

Az emlitett kérvényt a helybeli dékán és plébánus, Rhael elnök, Haszy János és Koch Ferencz nyujtsák át az illetékes hatóságnál. — E küldöttség január 16-án jelentést tesz, mely szerint a bányabiztos oda nyilatkozott, hogy ebben az ügyben nem tehet semmit, a miért is elhatározzák, hogy a réznek azonnali kifizetését 6%-nyi árelengedés mellett kérvényezni fogják.

Láng János pénztáros előterjeszti a bevételekről és kiadásokról szóló kimutatást, mely szerint 1749 márcziustól 1750 január hóig volt:

Bevétel: 851 frt 81 kr.
Kiadás: 837 frt 36 kr.

1750 május 12-én. 1750 évi május hó 12-én gyülés tartatott Szepes-Remetén. Cousett András és Zilling N. próbaképpen kémlelők gyanánt nyernek alkalmazást.

Minden egyes kiküldött képviselőnek egy nap és egy éjre egy fél köböl zab és 40 font széna kiszolgáltatandó a közös pénztárból.

Az ujonnan belépő bányapolgároknak, Jekelfalusy Mihálynak és dr. Krajzelnek felajánlják az ülnöki állást.

Előterjesztetik az utasitás a kémlelők számára. 1750 november 3., 4., 5-én kémlekrajczárokban befolyt 109 frt 54 kr., nov. 6., 7-én 90 frt 18 kr. Ehhez legnagyobb összeggel já-

rult az Új-Adexeni bánya; a porácsi és szlovinkai bányák itt nem is emlittetnek.

1751 január 12-én közgyűlés tartatott Krompachon. 1351 január 12, 13, kémlekrajczár 4-ről 6 krra emeltetik.

A kémle-krajczár járulék minden mázsa réz után 4 krról 6 krra emeltetett.

A dobsinaiakkal való tárgyalásra, kik panaszt emelnek és a gyűlésen soha sem vesznek részt, Herrmann Samu és Karner Mátyás jun. küldetnek ki:

1751 márczius 23-án Rhael elnök gyülést hiv össze Szepes-Remetére, a mely elhatározta, hogy ismét tesz felterjesztést, minthogy daczára két év lefolyásának a réz még teljesen ki nem fizettetett. 1751 márczius 23.

A bányafőhivatal óvást emel a gyűlés czime ellen, mely óvás a közgyűlés által megczáfoltatik. Épen úgy letiltó parancsot intéz a főhivatal a gyűlés ellen, mely szintén megczáfoltatott.

Az 1751 évi áprillis hó 26-án Krompachon tartott gyűlés, melyen előbb az autentici Urbariorum Sigillo-ról volt szó, szerződést köt Rhael elnökkel, ki a bányapolgárságnak 100 k. aranyat előlegezett; ezért a kölcsönért 6% kamat fog fizettetni. 1751 április 26.

1751 évi junius hó 30-ikáról keltezve egy leirat érkezett Bécsből Ő felsége parancsára a szomolnoki felügyelőhez, melyben a bányapolgárság panaszainak orvoslása elrendeltetik: valamint egy határozat, mellyel a gyűlések elismertetnek és jóváhagyatnak, csakhogy a gyűlést be kell jelenteni a bányafőhivatalnak,

mely arra képviselőt küld; ez a bányapolgárság részéről élelmezésben részesül.

A bevételeknek és kíadásoknak egyik kimutatása szerint volt 1751 január 13-töl, 1752 januárig.

Bevétel . . . . 992 frt 75 kr.
Kiadás . . . . 559 frt 14 kr.

Az utóbbiban benne van főleg Cousett kémlelőnek fizetése, mely évnegyedenként 108 frt 15 krt tett ki.

Az 1753 január hó 30-án Remetén tartott gyűlésen először jelenik meg Veerresz János, mint cs. kir. képviselő. Egy főhivatali leirat elismeri a gyüléseket. — Indítványok tétetnek ezüsttartalmu érczekre vonatkozólag.

Számadás b.-polgársági pénzekről 1753-ig:
január 30-án bevétel: 1169 frt 55 kr.
kiadás: 1110 frt 81 kr.

1753 szept. hó 12-én ismét gyűlés tartatott Szepes-Remetén, melyen az ezüsttartalommal biró nyersréznek szállitását és a kémlekrajczároknak a dobsinaiak részéről való megtagadását tárgyalták. — Minthogy igen kevesen jelentek meg a gyűlésen, elhatároztatott, hogy a legközelebb tartandó gyűlésre a bányapolgárok 2 arany büntetés terhe alatt meghivandók.

1754 julius 22. Ez 1754 évi julius hó 22-én Krompachon tartatott meg; ez alkalommal még egyszer tárgyaltatott a dobsinaiak ügye és a kémlelőknek fizetése 20 frttal emeltetett.

1755 május 12-én leszámoltak a dobsínaiakkal, mely alkalommal Lang pénztáros egy a bányapolgárság által szállitott összes rézről

szóló kimutatást terjeszt elő; e szerint szállittatott:

1751 évben . . . . . 6272 mázsa.
1752 » . . . . . 8258 »
1753 » . . . . . 10433 »
1754 » . . . . . 10692 »

Rézelőállitás.

A Dobsina által szállított rézmennyiség 2641 mázsát tett ki.

Az 1755 julius 4-én Lőcsén tartott gyűlésen a jegyzői állásra Grünblath Márton, Schneider Mátyás és Mauksch Mihály jelöltettek, kik közzül az utóbbi választatott meg jegyzőnek. — A bányapolgárok megtéritik a kincstárnak a szállitásnál a levegőbe röpített lőpor felét, $7^1/_2$ mázsát. *1755 julius 4.*

Minthogy igen kevés bányapolgár jelenik meg a gyüléseken, következő urak választatnak ülnököknek, abból a czélból, hogy a megjelentekkel tanácskozzanak. Rhael Antal elnök, Glatzinger M. János, Jekelfalnssy Míhály, Grünblath Márton, Schneider Mátyás, Kacsir Samu, Lang pénztáros, Günther János, Kreiszel Mátyás, Kail András, Haeusler M. János; ezek az ülnökök naponta 1 frt 80 krnyi dijazásban részesültek. *1755 julius 4.*

Az 1755 deczember 22-én Krompachon tartott gyűlés tárgyalta a pénznemeket, melyek akkorábban forgalomban voltak. — 1748-tól kezdve 1754-ig a kincstár részéről 638 mázsa lőpor szállíttatott 16561 frt áron. Az 1754 évi január hó 12-én kiadott pénzverési szabadalom kihirdettetik. *1155 decz. 22.*

Gyűlés Szepes-Remetén 1756 julius 28-án. Pótlék a pénzverési szabadalomhoz.

Minthogy igen kevés bányapolgár jelent

meg, a jelenlevők mindegyikének egy pint bor itéltetik oda. — Egy kémlefelvigyázó alkalmazást nyer.

A bányapolgársági pénzeknek első kamatoztatása (törvényes kamatokkal) egy Entzler Józsefnél elhelyezett és 1000 magyar frtot tevő tőke kikölcsönzése által történt.

1757 február 8. *Az 1757 évi február 8-án Gölniczbányára* összehívott gyülésen a gölniczbányai bányapolgárok bekebeleztetnek. Ő felségének két huszárt állítanak. — A réz rendetlen kifizetésének orvoslása végett küldöttség választatik.

1757 junius 7. *Az 1757 évi junius hó 7-én Szepes-Remetén* összegyűlt gyűlés a bányabirósághoz megválasztott coassessorait illetőleg kérvényt intéz a bányafőhivatalhoz; ép úgy kérvényezi a vasgyárak számának csökkentését és a kémlekrajczároknak kifizettetését az iglóiak által.

1757 aug. 30. *Az 1857 augusztus 30-án Szepes-Remetén* tartott gyűlés megbizta Keczkés Pált, hogy állítsa össze a bányapolgárság iratait az 1748-ik évtől kezdve, a miért 16 arany jutalomban részesülend. — Az iglói bányapolgárok vonakodnak a kémlekrajczárokat kifizetni. — A szénszállítási vám miatt a gyűlés újból terjeszt fel kérvényt.

1757 szeptem. 20. *1757 szeptember 20-án ismét tartanak gyülést Szepes-Remetén.* A bányapolgárok előterjesztést tesznek a magas cs. és kir. bánya- és pénzverésügyi igazgatóságnál a bányapolgársági ülnökséget illetőleg a szomolnoki bányabiróság kebelében, valamint felesleges vasgyáraknak beszüntetése iránt.

Rezettermelő bányapolgárok.

Rezet termelő bányapolgároknak névjegyzéke: Csáky Imre gróf, ki mostanában Rómában tartózkodik; Csáky Imre gróf Glukas-ban: Máriássy Sándor örökösei; Lőcsének, Remetének lelkészei és más plébános urak, a lőcsei, remetei, szomolnoki, merényi egyház; a Máriássy család, Görgey stb.; Gömör megyének különféle nemes és polgári személyei.

1758 február 22.

Az 1758 évi február 22-én Merényben tartott gyűlés kéri a megyét, hogy a bányamunkásokat a katona-toborzás alól felmentse. — Felső- és Alsó-Metzenzéf bekebeleztetnek.

1758 junius 6. 1758 aug. 9

1758 junius 6-án Svedléren és *augusztus 9-én Krompachon* tartanak gyűlést: azon határozat ellen, hogy bányabirósági ülnök csak katholikus lehet, óvást tesznek.

1758 november 2[illegible]

Az 1758 nov. 14-ére Szomolnokon összehivott gyűlés áthelyeztetik *november 29-ére Merénybe.*

A perlekedések, melyek a bányabirósági ülnökök miatt folytak, tovább tartanak; a bányapolgárok inkább lemondanak ezen jogukról, mintsem hogy nem általuk *választottak* foglalják el ezeket az állásokat.

Minthogy Rhael elnök önkényüleg jár el, elégedetlenség támad, minek következménye, hogy általános tisztujítást tűznek ki. Rhael elnök Keczkés Pál, megválasztott bányabirósági ülnök helyére akarja magát feltolni, miből a vallási villongások származtathatók. A főbánya hivatalt felkérik, hogy a levelezéseket Glatzinger Mihály János alelnökhöz intézze.

Tom. II.

1759 február 9.

Ez utóbbi *1759 február 6-ára Merénybe* gyűlést hivott egybe. Rhael elnök kimenti a gyűléstől való elmaradását és kijelenti, hogy

leköszönését a legközelebbi gyűlésre halasztja. Minthogy Gundelfinger G. és Kompoty a bányabirósági ülnöki hivatalba a bányapolgárok hozzájárulása nélkül iktattattak, a gyűlés ez eljárás ellen óvást tesz.

A lőpor ára 25 frtra szállittatik le.

1759 február 20. Glatzinger elnök.

Tisztujítási közgyűlés tartatik 1759 évi február hó 20-án Svedléren. Rendes elnökké Glatzinger, alelnökké Mauksch, jegyzővé Izdenczy választatik, Lang pénztáros marad. Rhael óvást tesz a merényi gyűlés határozatai ellen. Rhael volt elnök fondorkodásaira (Machinationen) vonatkozólag feliratot intéznek Daxner alispánhoz, épen úgy emlékiratot küldenek fel ugyanabban az ügyben a szomolnoki főbányahivatalhoz.

Részl. gyülés 1759 márczius 9.

Az 1759 évi márczius hó 7-én Lőesén tartott részleges gyűlésen Rhael protestál a bányapolgárság határozatai ellen: á bányapolgárság pedig a főbányahivatalnál keres óltalmat Rhael fondorkodásai ellen.

Az 1759 április 5-én ugyanott tartott részleges gyűlésen előterjesztetik br. Fischernek egy leirata, melyben a tisztujítást megerősíti és Rhaelnek üzelmeit helyteleniti. Rhaelt illetőleg több óvás és ellenóvástétel történik. Nehány iglói bányapolgár Izdenczynek felhatalmazást ad.

1759 május 21.

1759 évi május hó 21-én közgyűlés tartatik Svedléren. Ennek jegyzőkönyve több tárgyalást, felfolyamodást és Rhael üzelmei ellen intézett óvástételt foglal magában, melyek mint Species facti igen hosszadalmasan és körülményesen fel vannak jegyezve és különösen a bányapolgárságnak bányabirósági ülnökeire vonatkoznak. Ilyenek gyanánt a bányapolgárság részéről je-

löltettek Rhael és Keczkés Pál, de kineveztettek Gundelfinger György és Kompoty Zsigmond, a mí ellen protestáltak. Br. Fischer egy Rhael-lel kötendő barátságos kiegyezkedést javasol.

Az 1759 évi julius 10-én Svedléren tartott gyűlés a vörös réznek az 1749-ik évről szóló szerződés szerint való beváltása iránt folyamodik, felolvasásra kerül egy felsőbb határozat, mely szerint a gyűléseket ismét megtarthatják s a mely óltalmat biztosít Rhael űzelmei ellen. *1759 julius 10.*

Részletes gyűlés Lőcsén 1759 évi julius 24-én és aug 3-án. Nézeteltérések keletkeznek Báró Andrássy és a babinai társulat között. A szolgabirói hivatal egy kiadott parancsban letíltja a bányapolgárokat attól, hogy a báró Andrássy-féle területen továbbra is müveljék a bányákat.

Bánya- és kohómunkás elbocsátó levél nélkül munkába nem vehető fel.

Az 1760 évi február hó 14-én Merényben tartott közgyűlés folyamodványt terjeszt fel a nyers réz beváltását illetőleg. *1760 február*

Bevétel volt az 1740-ik évben 2756 Rfrt 75 dn.
Kiadás » » » » 1673 » 18 »

Az iglóiak a kémlő fenntartásához nem járultak hozzá.

A bányamunkások részére segélypénztárt alapítanak, melyhez a bányapolgárság adja az ovadékot. — A jelenlegi háborus körülmények folytán elhatározzák, hogy Ő felségének donum gratuitum gyanánt 100 drb körmöczi arany ajánltassék fel.

Kérelmet intéznek az iránt, hogy a bányamunkásoknak oltalom nyujtassék a katonato-

borzók ellenében; – az ujonczozás ellen több ízben folyamodnak.

Bányamunkás társpénztár.

A b.-munkás-pénztár merényi alapszabályai: A társ-pénztár elnöke — Brudervater — merényi legyen: a négy társpénztári öreg más városbeli is lehet, igy pl, Lőcséről. — Minden egyes bányamunkás béréből hetenként 1 $^1/_2$ krt fizet a pénztárba.

Öreg munkások és azoknak özvegyei a pénztártól lehetőség szerint segélyt nyernek.

Kérvényt terjesztenek fel, hogy a réz kifizetésénél a Souverain d'ors-t 12 frt 06 kr.-nál magasabban ne számitsák.

1760 április 22.

1760 évi április 22-én Merényben tartanak gyülést, Mauksch Mihály alelnök elnöklete alatt; jelen vannak: Keczkés Pál, Grünblath Márton, Schneider Mátyás ülnökök, Lang pénztáros, Izdenczy jegyző és több bányapolgár.

Az eddigi nyersréz beváltás beszűntettetik, mivel ez a kincstár kárával jár; ezentúl az 1749-iki szerződés alapján fog elközöltetni. A 77%-os réznek ezüsttartalma csak 8 $/_2$ latot tett ki, minélfogva a csurgatási költségek fedezetet nem találtak.

1760 ápril. 29. Glatzinger Mihály elnök.

1760. évi ápril 29-én részl. gyülést tartanak Lőcsén Glatzinger Mihály elnöklete alatt, melyben a nyers réz beváltására engedélyt kérnek.

1761 január 27.

Az 1761. évi január 27-én Merényben tartott közgyülésen jelenvoltak: elnök Glatzinger M. János, alelnök: Mauksch és Grünblath Gáspár, Schneider Mátyás, Kreichel Mátyás, Lang János ülnökök.

Az 1760-ik év végéig a pénztárban fennmaradt 2053 Rfrt. 72 dn.; azért a kémle-krajczár járulék mázsánként 4 krra leszállittatik. — A bányapolgársági bányabirósági ülnökök 2 frt napidíjat kapnak. *A kémlekrajczár járulékának 4 krra való leszállitása.*

Az elnöknek, saját kérésére egy charta bianka ellenében a pénztárból titulo mutui erga legale Interesse 1000 Rfrt kölcsönt szavaznak meg.

A kincstár kifogásolja a beváltás alá került vörös réznek rossz minőségét és azzal fenyegeti a bányapolgárságot, hogy azt rendelkezésére bocsátja. A nyers réznek legalább 83%-et és legkevesebb 10 lat ezüstöt kell tartalmaznia.

Glatzinger elnök újévi üdvözletet intéz a bányabirósághoz, melyet Staberhoffer Ad. Ignácz visszonoz.

Az 1761. február 25-én Lőcsén tartott részleges gyülés a próbaolvasztás felől kérdést intéz a főbányahivatalhoz, mely azonban minden felvilágositást megtagad.

Több kérvényt terjesztenek fel aziránt, hogy a faggyú kivitele tiltassék be; ugyanazt a kérdést tárgyalja az 1862. deczember 20-án Lőcsére összehivott részl. gyülés is.

Az 1763. évi február 8-án Merényben tartott közgyülésen jelen van: Glatzinger elnök, Mauksch alelnök, Schneider, Grünblath, Keczkés és Kreichel ülnökök, Rozsnyó, Krompach, Svedlér és Szepes-Remete városok bányanagyjai, Werboth Keresztély, mint Báró Andrássy Károly meghatalmazottja. *1763 február 8*

Keczkés Pál törvényes kamatok mellett 1500 Rfrtnyi kölcsönt kap.

1763 márczius 1. *Közgyülés (tisztujitás) Svedléren 1763. márczius 1-én.* Elnöklő alelnök, valamint az ülnökök beadják lemondásukat. — Rhael bocsánatot kér mindazon, részint emberi gyarlóságból, részint elhamarkodásból elkövetett tetteiért, melyekkel a bányapolgárságnak vétett és kéri, hogy ismét vétessék fel annak kebelébe. A gyülés helyt ad kérelmének és szivére köti az egyetértést. — Erre Sehneider Mátyás, mint legöregebb ülnök, miután Glatzinger kijelentette, hogy az elnökséget nem tarthatja meg tovább — rendes elnöknek — pro ordinario praeside — kijelöli: Mauksch, Gundelfinger, Kompoty és Keczkés urakat; Kompoty visszalép és a maga helyére Rhaelt ajánlja. A megejtett szavazásnál Rhael 21, és Keczkés Pál 25 szavazatot nyert. Rhael megkérdeztetvén, vajjon óhajt-e mint alelnök első helyen jelöltetni, tagadó választ ad; ülnöknek jelöltettek és meg is választattak: Mauksch, Gundelfinger, Kompoty és Grünblath; főjegyzönek Izdenczy Jánost, pénztárosnak Lang-ot; aljegyzőnek Adamy Samut és számfeletti ülnököknek — supernumerarii Assessores — a lelkész urakat választják. — Rhael több kedvezményre tart igényt, melyek azonban megtagadtatnak tőle.

Keczkés elnöknek választatik.

Izdenczy főjegyző.

Az 1763. márczius 8-án Lőcsén tartott részl. gyülés több izben tárgyalja a bányapolgárság és báró Andrássy közt felmerült vitás ügyeket.

1764 május 9. *Közgyülés Merénben 1764. évi május 9-én.* — Báró Andrássynak folyamodványa, melyet az ő fölségéhez felterjesztett, a kir. helytartóságnak egy intézvénye által nyert elintézést, mely szerint a társulatoknak a beruházási költ-

ségek megtéritendők és azok a statusquo-ban meghagyandók.

Az *1764. évi márczius hó 20-án Lőcsén tartott részl. gyülés* az Andrássy-féle ügyet tárgyalja.

1750. juniustól — 1763. juniusig beváltatott 213,189 mázsa réz 6.608,859 Rfrt értékben; e mellett kapott a kincstár bányavám — urbura — fejében 388,756 frtot és eladási haszon fejében à 10 frt per mázsa 2.131,890 frtot. *Réztermelés 1750—1763 évenként átlag véve 16400 mázsa.*

Az *1764. évi április hó 9., 16. és 26-án Lőcsén tartott részl. gyülés* tárgyalja az Andrássy-féle ügyet, a kémlekrajczároknak levonását Rhaeltől és az Aranyidká-ra szállitó bányatársulatoktól és az Andrássyval kötendő egyességet. Andrássy nem engedi meg egy a babinai bányába vezetendő vizvezetéknek épitését.

Az 1764. junius 14-én tartott részl. gyülés bizottságot küld ki a babinai bányák becslése végett, épugy kiküldetnek képviselők a főbányahivatal részéről.

Juliuz 13-án megtagadja Rhael a további hozzájárulást és kéri ugy az ő, mint a gölnitzbányaiak nevében is a már teljesitett befizetések visszatéritését; ez ellen azonban protestál a gyülés.

Andrássy vitás ügyében emlékiratot intéz az országgyüléshez.

Az *1764. január 28-án Lőcsén tartott részl. gyülésen* Keczkés elnök jelentést tesz az Andrássy-féle vitás ügyről. *1764 jan. 28. részl. gyülés.*

1764. április 2-án Gömörvármegye küldöttséget meneszt a babinai bányához becslés végett; Andrássy óvást tesz az ellen; megállapo-

dás jön létre a kir. udvari kamara és Br. Andrássy István között.

Az 1764. auguszt. 24-én Lőcsén tartott részl. gyülésen ajánlat tétetik a Rhael-lel való kibékülésre.

1765. ápril. 16. *1765. évi április 16-án közgyülés tartatik Merényben* — közöltetik egy ezüsttartalommal *Opákai kohó.* biró rézérczekről szóló leirat, mely az opákai kohóban eszközlendő beváltásra vonatkozik.

Beváltási árjegyzék kovás és kovandos sárga ércz és ezűsttartalmu érczekre nézve.

1765. évről. **Beváltási árjegyzék**

a felsőmagy. bányapolgársági kovás vagy kénegben szükölködő rézércz számára, a cs. kir. szomolnoki kohók használatára Arany-Idkán vagy Oppakán.

Egy mázsa ércz tartalmaz rezet	Egy mázsa ércz értéke a rezet mázsánként 30 forintjával számitva			Nyers-olvasztási költség minden mázsa ércz után			Pörkölmény-olvasztási, tárcsázási s egyéb költségek minden mázsa réz után 3 frt 12 kr. 1 dn.				Költségek összege						A bányapolgár még kap					
											minden mázsa ércz után			egy mázsa réz à 100 font után készállapotban			egy mázsa ércz után			egy mázsa finom réz után		
fontokban	frt	kr.	dn.	frt.	kr.	dn	frt.	kr.	dn	200-ad	frt.	kr.	dn.	frt.	kr.	dn	frt.	kr.	dn.	frt.	kr.	dn
5 font	1	33	—	—	16	1	—	09	2	90	—	26	—	8	40	—	1	07	—	22	20	—
10 „	3	06	—	—	16	1	—	19	—	180	—	35	2	5	55	—	2	30	2	25	05	—
20 „	6	12	—	—	16	1	—	38	1	100	—	54	3	4	33	3	5	17	1	26	26	1

A gölniczbányaiak az arany-idkai kohóban 19 krt fizettek nyers-olvasztási költségek fejében.

Ezüst-beváltás à 30 kr. per lat.

Réz-tartalom	Egy mázsa rézre szükséges érczek	Egy mázsa rézben van ezüst	Tüzi fém-vesztéz per $^1/_3$	Marad egy mázsa rézben	Ebből 6 latot levonva	Ebből 3 latot levonva	Marad à 30 kr. fizetendő		
fontokban	mázsákban	lat	lat	lat	lat	lat	frt	kr.	dn.
A) Egy latos érczeknél:									
1	100.00	100	$33^1/_3$	$66^2/_3$	—	3	31	50	—
2	50.00	50	$16^2/_3$	$33^1/_3$	—	3	15	10	—
$5^1/_2$	18.18	18	6—	12—	6	—	3	—	—
10	9.52	$9^1/_2$	$3^1/_2$	6—	6	—	—	—	—
B) Egy és egyfél latos érczeknél:									
1	100.—	150	50	100	—	3	48	30	—
2	50.—	75	25	50	—	3	23	30	—
5	20.—	30	10	20	—	3	8	30	—
$8^1/_2$	11.76	$17^5/_8$	$5^7/_8$	$11^3/_4$	6	—	2	52	—
16	6.25	$9^1/_4$	$3^1/_2$	$6^1/_4$	6	—	—	05	—
C) Két latos érczeknél:									
1	100.—	200	$36^2/_3$	$133^1/_3$	—	3	63	15	—
2	50.—	100	$35^1/_3$	$66^1/_3$	—	3	31	50	—
$8^1/_2$	11.76	$23^1/_2$	$7^5/_6$	$15^2/_3$	—	3	6	20	—
11	9.09	18	6	12—	6	—	3	—	—
14	7.14	$14^1/_4$	$4^3/_4$	$9^1/_2$	6	—	1	45	—
16	6.25	$12^1/_2$	$6^1/_4$	$8^1/_3$	6	—	1	10	—
D) Három latos érczeknél:									
1	100.—	300	100	200	—	3	98	30	—
2	50.—	150	50	100	—	3	48	30	—
16	6.25	$18^3/_4$	$6^1/_4$	$12^1/_4$	—	3	3	45	—
$16^1/_2$	6.06	18—	6	12—	6	—	3	—	—
$32^1/_2$	3.07	9	3	6—	6	—	—	05	—
E) Négy és fél latos érczeknél:									
1	100.—	450	150	300	—	3	148	30	—
2	50.—	225	75	150	—	3	73	30	—
10	10.—	45	15	30	—	3	13	30	—
13	7.69	$34^3/_4$	$11^8/_{15}$	$23^1/_{15}$	—	3	10	02	—

Az 1765. évi junius 16-án, auguszus 17-én, deczember 14-én Lőcsén tartott részl. gyüléseken a babinai ügyre vonatkozó kérvények és jegyzékek tárgyaltattak.

A kinevezett udvari bizottság és a bányapolgársági küldöttség között az érczek beváltását illetőleg egyesség jön létre.

Tom. III. 1766. febr. 26.

Közgyülés Iglón 1766. évi február hó 26-án. Elnök Keczkés Pál, főbányahivatali képviselő Schöner. Ülnököknek választatnak Jóny Tóbiás Szulovszky N. és Paltzmann M.

A beváltási árjegyzéket elfogadják. Több leirat közhirré tétetik. Minthogy a pénztár kiürült, elhatározzák, hogy 1000 tallér kölcsönt vesznek fel.

Az iglóiak egyesülnek a bányapolgársággal.

Az iglói bányapolgárok egyesűlnek, a bányapolgársággal. Az Andrássy-féle ügyben küldöttség menesztetik Bécsbe.

Rhael és társai űzelmeik miatt a bányapolgárság kebeléből kizáratnak.

Igló 1768. márczius 8, 9 és 10-én fontos gyülés.

Köygyülés Iglón, 1768. évi márczius 8., 9. és 10-én. Keczkés Pál elnök meghivót intéz a: «Hoch—Wohl—Allerseits nach Standes Gebühr Hoch und Ehrwürdige, Hoch und Wohledel-Geborene, auch Wohlweise und Ehrengeachtete, Hochzuverehrendeste, Hochgeehrte, Geehrte und Werthgesätzte Herrn Hern etc.« — urakhoz.

Jelen voltak: Keczkés Pál elnök. — Staberhoffer de főfelügyelő és kamarai tanácsos — Uhlayn de úr. Mint ülnökök: Jóny Tóbiás, Glatzinger Mihály. — Az összes bányanagyok és igen sok bányapolgár. Br. Fischer helyett jelen voltak Schöner és Uhlayn urak.

Elnök egy hosszu, minden részletet felölelő beszédet tart és felemliti, hogy azon okmányok szerint, melyek az V. István király, Erzsébet királynő, III. András és Zsigmond királyok által nyujtott kiváltságokat kifejtik, elődeink a Hospitum Saxonum neve alatt már I. Szt.-István király idejében Anno 1030. in decreto regni bevezettettek és hogy elődeinknek már elébb birt bányamivelési szabadalma az 1271, 1280, 1297 és 1419. években megerősitést nyert.

Már Zsigmond király alatt egyesültek Gölniczbánya, Szomolnok, Rudobánya, Dobsina, Telkibánya, Rozsnyó és Igló bányavárosok és 1487-ben Corvin Mátyás uralkodása alatt a kassai gyűlésen szövetségre léptek. Az 1573-ik évtől kezdve 1749-ig sok bányamű a sok háboru folytán beállott zavarok — Kriegs troublen» — és szenvedett bosszantások folytán tönkre jutott. Az 1749-ik évben a bányapolgárság megkötötte az alapszerződést a kincstárral.

Elnök erre jelentést tesz Bécsbe való küldetésének eredményéről, valamint arról a *beszélgetésről*, melyet a királynéval folytatott. — Elnök kéri az alapszerződések jóváhagyását. A királyné azon kérdésére: «Mily állásu emberekből állanak e bányatársulatok.» — Keczkés válaszolá: «Különböző állásu emberekből állanak, a legmagasabbtól kezdve, a legalacsonyabb állásúig, Szepes, Gömör és Abauj megyékből, a szabad. kir. városokból, a tizenhárom város és bányavárosokból, valamint nehány faluból- — A réznek szállitása 20.000 mázsára emelkedett. A legtöbb társulat és munkás német nemzeti-

ségű, Keczkés és elődjei magyarok. A kiküldött képviselő panaszt emel Br. Andrássy ellen és oltalmat keres! A királynő felelé: «Br. Andrássy nem is ugy viselkedik, mintha ezt tenni képes volna». — Ő a királynő azonban mindent megakar tenni; biztositja a bányatársulatokat kegyelméről és oltalmáról és Keczkést nagy kegyesen bocsátja el.

Épugy közbenjárnak Keczkés, Schneider és Glatzinger Ő felségénél a császárnál és kérik az udvari bizottsággal megállapitott egyességnek jóváhagyását. Több kérdés után, melyeket a császár az arany és ezüst előállitását, és mely helyeken történő beváltását illetőleg tett, megigérte Ő felsége, hogy a mennyire csak teheti, a bányatársulatok érdekeit fogja istápolni.

Az iglói bányapolgárok részére, kik a starostaság — lengyel helytartóság — uralma alatt állanak és a starostának, Poniatovszky herczegnek kötelesek a bányavámot — urbura — beszolgáltatni, azt a kedvezményt kéri a bányapolgárság, hogy addig, mig veszteséggel dolgoznak, ne legyenek kötelesek a bányavámot fizetni.

Az 1749-ik évtől 1765. évig, tizenhat esztendő alatt beváltatott a cs. és kir. kincstár által:

a királyi területről 25,555.01 font réz és
a starostaság » 12,238.33 font réz.
összesen 37,793.34 font.

Maximilian bányatörvénye dedato Bécs 1573. febr. 16.

Hivatkozás történik: «Felső Magyarországnak, névszerint a hét szab. kir. bányavárosnak: Gölniczbánya, Szomolnok, Rudobánya, Jolsva, Telkibánya, és Iglónak bányatörvényére.»

1750-től—1764-ig beváltatott érczekben:

a tizenhárom városról . 68,315 mázsa 5½ font.
szepesi és gömöri bángya-
polgároktól . . . . . 192,050 mázsa 12 font.

összesen: 260,365 mázsa 17½ font.

Szomolnok 1764. márczius 26-án, Schvartz Mátyás pénztáros. Egger Valentín ellenőr.

1765-ben következő bányák szállitottak rezet az iglói területről. 1765.

	bm. font.
Johanni tárna bányatársulat	2035. 61
Dolovajkai »	1203. 38
Elnsbogeni »	539. 48
Elölső glaenzeni »	585. 84
Nagy Knolli »	501. 55

Elstermann J. a korona-hadsereg alezredese a starostaság administratora. Ez megengedi, hogy a bányavám pontos beszolgálása mellett az érczek a kir. kohókban beváltassanak és feltételül teszi, hogy három fontos érczek is elfogadtassanak.

Az 1749-ik évtől — 1765. évig bezárólag administrált vörös rezeknek jegyzéke:

		bm. font.
Poracsból Drosdjaki bánya		892. 96
» Martsinko »		3143. 06
» Strelko »		9558. 25
» Hilfgottes tárna		585. 94
Zavatkáról, Nagy-Bindt . .	1749—1764	5273. 35
» Friedenstollen .	1756—1762	261. 93
Svedlér, Caroli Boromai . .	1760—1765	133. 40
Wlachow, Babina	1761—1765	4578. 87
» Szt-Haromság .	1761—1765	595. 91
Dobsina, Zemberg	1762—1765	67. 21

Dobsinà, Himmelskron . .	1765—1766	74. 03
Gölniczbánya, Grellseifen és Scheib Mathiae . .	—1759—1763	360. 13
Iglóról, Elnsbogen	1753—1765	9271. 92
» Vordere Glaenzner és Joh. Stollen . . .	1756—1765	2966. 41
	összesen:	37793. 34

A svedléri huta megszünteti az üzemet és a bányatársulatok ezentul a straczenai kohóban váltsak be érczeiket. A Schneider-féle stillbachi kohót felajánlják a kincstárnak 2000 Rfrtért és a Grünblath-féle merényi kohókat szintén 2000 frtért, mely helyeken elegendő fa is található. — A cs. és kir. udvari kamarához több felterjesztést intéznek, melyek az érczek beváltására, a gyülések szervezésére, a Rhael-lel folyó perre és az Andrássy-féle vitás ügyre vonatkoznak.

1766. április 28 és május 30. *Az 1766. évi április 28-án és május 30-án Iglón tartott részl. gyülés* kérvényezi, hogy a XIII. városnak is nagyobb árban fizettessék meg a vörös réz. Keczkést felkérik, hogy maradjon még Bécsben és utána küldenek 200 k. aranyat melyeket Schneider egy carta bianca ellenében előlegez.

1767. Az *1767, márczius 13-án Lőcsén tartott részl. gyülésen* Paltzmann Márton és társai mint vastermelők, egy emlékiratot nyujtanak át, melyben a »sedis dominalis castelli csetnekiensis« részéről szenvedett erőszakoskodások ellen oltalmat kérnek.

Részl. gyülés 1767. április 21-én Lőcsén, ugy ugyanazon évi október hó 5-én.

Az Andrássy-féle vitásügy elintézésére, «iudicium delegatum mixtum» neveztetett ki, melyhez Keczkés Pál és Izdenczy jegyző küldettek ki.

Részl. gyülés 1768. márczius 28-án, május 12-én és augusztus 18-án. Elhatározzák, hogy a «részleges gyülés» elnevezést szüntessék meg és ezentul *tanácskozásokat* — Consultationen tartsanak.

Felolvastatik az udvari kamarának egy határozata, mely elrendeli: hogy a főbányahivatal ne avatkozzék a pénztár dolgába, — bányapolgársági ügyek ne egyedül a főbányahivatal által, hanem a bányapolgárokkal egyetértve tárgyaltassanak, — a lőpor ára csakis a szállitási költség hozzáadásával számitandó, — ellenőrök alkalmazandók, — failletményt a kincstár ad, — a bányapolgárok saját kohóikban olvaszthatnak. — *Alchymistikai operácziók* betiltatnak.

Br. Andrássy ellenszegül a végrehajtásnak.

1769. évi április hó 3-án küldöttségi tanácskozást – Deputational Berathung — tartanak az érczek beváltását illetőleg; ezen a tanácskozáson már szóba került a bányapolgárok saját olvasztása, de elhatározzák, hogy a próbaolvasztásnak eredményei még bevárandók.

Tom. IV. 1769-től kezdve a Johannis-kohóban próba olvasztás.

Schlick és Kolowrath grófok leirataikban pártfogásukról biztositják a bányapolgárságot.

A főbányahivatal igen részletes nyilatkozatot tesz a réznek általános beváltása iránt.

A kohókban beváltott érczek és az előállitott rézről szóló kimutatás:

Az *opákai olvasztó és tárcsázó hutában* érczekben beváltott réz tett 1763—1766 junius-ig 11019 mázsát 06 fontot.

Réz előállittatott 1763—1766 jániusis 11030 mázsa 59 font. Többlet 11 mázsa 55 font.
Gölniczbányától beváltatott 2393 m. $23^1/_2$ font.
Szlovinkától » 8625 m. $82^1/_2$ font.

1765. jul. 1766. juniusig olvasztatott 33932 m. 92 font ércz 4359 mázsa réztartalommal. Az olvasztási költségek 19846 frt $20^3/_4$ krt tettek ki.

Ennélfogva egy mázsa ércz olvasztása és kész állapotba való hozatala $35^1/_2$ krajczárba került.

A sztráczenai hutában 1765. jul. — 1766. végéig beváltatott 32452 m. 52 font. A begyűlt olvasztási költségek 18928 fr $22^3/_4$ krt tettek ki s igy egy mázsa ércz után 35 krt.

1765. január 9. — 1767. áprilisig

a beváltott rézmennyiség . . . 3357 m. 46 font.
előállitott » . . . 3780 m. 64 font.
többlet 423 m. 18 font.

A tényleges olvasztási költségek 1765. január 9—1767 április végéig 32386 m. 03 font beváltott ércz után 19449 frtot tettek ki; ennélfogva *egy mázsa érznek olvasztási költsége 36 krra rugott.*

Szén árak:

Kilencz szekér szén (ha 8 ölből 9 szekér szén telik) kerül 18 frt 35 krba; *ennélfogva egy szekér 2 frt 04 kr.*

Szénárak. NB. 8 öl, 5 láb hosszu ölfa erdei ára:
a Csáky-féle erdőkből . . . . . 3 frt 20 kr.
a kassai erdőségből egy szekér szén 2 frt 07 kr.
az opákai hutánál egy szekér szén 2 frt 50 kr.
Átlag véve egy szekér szén 1 frt $59^1/_2$ kr.

Egy mázsa réz előállitására szükséges, minthogy a szén puha, $1^1/_3$-ad szekér.

Az *1769. julius 10-én Iglón tartott küldöttségi tanácskozás* tárgyalja az érczbeváltási rendszert, az Andrássy féle pert. — Inditvány tétetik *közös bányamivelésre*, a mint ezt az íglói bányatársulatok teszik. *1769.*

A főbányahiv. jelenti, hogy a fémtöbbletekért kárpótlásúl megszavazott 4000 frt felvehető. *fémtöbblet.*

Az 1764-ki évtől kezdve 1769-ig bezárólag 181 bányától beváltatott 68460 mázsa réz; ezen bányák közül a legkiadóbbak voltak: *1764—1769.*

Johniné . . . . . 9242 mázsa;
Rhael Antal . . . . . 4449 mázsa;
Babinai társulat . . . . . 4351 mázsa;
Latzenberg . . . . . 6036 mázsa;
Kahlehöh . . . . . 4017 mázsa;

továbbá Rosalia, Schneiderné, Grünblath, Strelko-féle, Bogdaneczi, Friderici 2000 mázsán felül; Dr. Glatzinger, Paltzmann, Grünblath, Johanni Gezwänger társulat, Himmelskron, Elnsbogen 1000 mázsán felül.

Az *opákai hutában 1766. jul. 1—1768. febr. végéig* olvasztatott sárgaércz 45594 mázsa, fakóércz 22552 mázsa, az ezekben tartalmazott réz volt 8492 mázsa 70 font, előállittatott réz 8707 mázsa 09 font, többlet 214 m. 39 font.

A *sztraczenai hutában* 1767. május—1768. juniusig olvasztatott ércz 47680 mázsa, ennek réztartalma volt 4760 mázsa $59^1/_2$ font, termények ben 27 mázsa 22 font, összesen 4787 mázsa $81^1/_2$ font. Előállitott réz 5278 mázsa 63 font, többlet 490 mázsa $81^1/_2$ font.

A Johannistárna társulatának kérvényét, melyben az vizi gépépitésre segélyt kér, az udvari kamara elutasitja.

1770 jan. 17. *Az 1770. január 17-én Lőcsén összeült küld. gyülés* kéri a jelentékeny réztöbbletnek kártalanitását.

Ülnökségi gyülés 1770. évi május hó 29-én Iglón. Ő felségéhez küldöttség megy Szomolnokra, melynek tagjai: Keczkés, Grünblath, Paltzman M., Glatzinger, Zsitkofszky, Jóny János.

Hartmann bányamérnöknek 6 kör. arany utalványoztatik tiszteletdij gyanánt.

Az *aranyidkai hutában* 1767. jan. 7—1769. végéig beváltott réz kitett 5410 m. 71 fontot, a hutában előllittatott 5220 m. 31 font, veszteség 190 m. 40 font.

Egy mázsa ércznek olvasztása kész állapotba való hozataláig 41 krajczárba került.

1770 junius 4. Az *1770.évi junius 4-én Iglón tartott bányapolgársági gyülés* az Ő felségénél való tisztelgés felett tanácskozott. Ennek a tanácskozásnak eredménye volt: Egy küldöttség, bányász- és magyar egyenruhába öltöztetve a király elébe ment Görgő felé a lőcsei hegyre; a király lóháton jött, kihallgatta a küldöttséget, s nehány kérdést intéz hozzá a bányákat illetőleg, azután Lőcsére indult, meglátogatta a tábort, és visszatérve mégegyszer fogadja a bányapolgársági küldöttséget, biztositva azt jó akaratáról és kegyelméről. A bizottsg Ő Felségének egy kérvényt nyujt át, melyben az Andrássyféle per befejezéséért és a pótlék kifizettetéséért esedez.

1770. jul. 2-án és szept. 29-én Ülnökségi gyülést tartanak, mely a beváltási ügygyel és Cousett kémlelőnek fizetésével foglalkozik.

Az uj főfelügyelőhez, Colloredo grófhoz üdvözlő feliratot intéznek. *Colloredo grót*

Kérvényt terjesztenek fel aziránt, hogy a *fagygyunak kivitele betiltassék.*

Az *opákai hutánál* 1763—1770. évig előállittatott réz 29548 m. 73 font, beváltatott réz, 29273 m. 69 font, többlet 275 m. 04 font.

Az olvasztási költségek 175.845 frt 22 kr.-ra rugtak; egy mázsa ércz kész állapotba való hozataláig kerül tehát $42^1/_2$ krajczárba; e mellett felhasználtak 35161 szekér szenet à 2 frt $11^1/_2$ kr.

A *sztraczenai hutában* olvasztottak 160286 m. $67^1/_2$ font érczet, melynek réztartalma volt 15294 m. 07 font, előállittatott 16680 m. 94 font. többlet 1386 m. $86^1/_2$ font.

Egy mázsa ércznek olvasztása (kész állapotig) került $44^1/_2$ krba; felhasználtak 24819 szekér szenet à 2 frt $09^1/_4$ krba.

Aranyidkai huta. Olvasztottak 42178 mázsa érczet, melynek réztartalma volt 5220 m. 31 font, előállitott réz 4970 m. 81 font, veszteség 190 m. 40 font réz.

Egy mázsa ércz olvasztása (kész állapotig) $41^3/_4$ kcba került; felhasználtak $6816^1/_6$ szekér szenet à 2 frt $10^1/_2$ kr.

A svedléri hutában olvasztottak 1768. jan. 7—1769. végéig 43660·31 mázsa érczet, melynek réztartalma volt 5579·66 mázsa, előállitott réz 5753·91 mázsa többlet 174·25 mázsa réz.

Egy mázsa ércz került $42^3/_4$ krba.

Az *Altwasser hutában* egy mázsa ércz 50½ krajczárba került.

A remetei olvasztó hutában feldolgoztak 23537·41 m. érczet, melynek réztartalma volt 1527·54 mázsa, előállitott réz 1519·36 mázsa, veszteség 8·17 mázsa réz.

Költség: 32½ kr.

Az összes hutákban 1763—1770 februárig 605, 775·49 mázs érczet olvasztottak, melynek réztartalma kitett 57,035·67 mázsát, előállittatott 58,723·26 m. réz, többlet 1687·59 mázsa réz.

Egy mázsa nyers réznek tárcsázása 47½ krba került.

1771 Johannis-huta. 1771-ben a Johannis hutában kezdték meg próbaképen az olvasztást.

1771. évi márcziusban nagy tárgyalások folytak a beváltási és kémlerendszer, valamint a többlet felett.

1771 ápr. 4. *Közgyülés Iglón 1771. április 4-én, 1772. junius 8-án, junius 17-én és 31-én, április 9. és 22-én.*

Mind ezeken a gyüléseken különösen a beváltási rendszert, a réztöbblet kártalanitását, és a rézárának felemelését tágyalták; körülményes és igen részletes felterjesztéseket intéznek a főbányahivatalhoz, mely a réztöbblet értékéből levonja az olvasztási költségeket és veszteségeket, mely körülmény igen csekély pótlófizetést eredményez. Hasonlóképen kérik az ezüst fizetési árszabásának rendezését. is.

Johannistárna és huta. *A Johannistárna társulata* emlékiratot intéz a gyüléshez, a melyben a saját olvasztásnak és erdővételnek okait előadja és a bányapolgárságot felkéri, hogy járjon közbe a főbányahíva-

talnál. -- Minthogy a viz a szomszédos dolovaikai bányából, melynek mivelésével a kincstár felhagyott, a Johannis-tárnába nyomul, 1768-ban viz-gépet, valamint ajazó-féket — »Wasserkunst nebst Bremse« — kellett épitení, ami 30,000 frt költséget okozott.

Fát a Johannis-tárna a szepesi püspökségtől és Csáky gróftól vett köbölként 30 krajczárjával. *Felvétel Johannis-huta. 1772.*

Az *1772. évi junius hó 22-én Iglón tartott közgyülésen* Colloredo gróf főfelügyelő személyesen vesz részt és ex complacentia viszi az elnökséget.

A gölniczbányai és szomolnoki bányapolgárok egyesülnek a bányapolgársággal.

A bányapolgárságnak önnön maguk által végzendő olvasztására nézve tervezeteket dolgoznak ki, melynek végrehajtását azonban abban a reményben, hogy a kincstár kivánságukat és kérésűket teljesitni fogja, elhalasztják.

Közhirré tétetik, hogy ezentul az *udvari kamara rendelete folytán* csak *hatfontos és jól megválogatott érczek* fognak beváltatni. — A fizetést csak 4 hónap mulva teljesitik.

1773. junius 11-én részl. gyüléet tartanak Iglón, a melyen közhirré teszik, hogy a kincstár a bányapolgársági hutákból csak tárcsarezet vált be, mint a mely alkalmas a sárgaréz előállítására. *1773.*

Az 1775. márczius 20-án Iglón tartott közgyülés elnökké választja Grünblath Mártont, alelnökké: Schneider Zsigmondot, főjegyzővé Glatzinger Jánost; Rhael Antal bányapolgársági ülnökké lesz a bányabiróságnál. A társu- *1775.*

lati pénztár járulékait mázsánként 6 krban állapitják meg.

1776. *Az 1776. október 16-án Iglón tartott közgyűlés* felfolyamodik az ujonnan bevezetett tárcsázási költségek miatt, valamint az általános érczbeváltást illetőleg és kéri a 32-ik forintnak utólagos kifizetését.

Terjedelmes és részletes kimutatásokat nyujtanak át a bányapolgárság olvasztásának eredményéről; a végeredmény 1763—1772-ig, tehát 9 évről a következő:

Beváltottak a szomolnoki, aranyidkai, svedléri, remetei, opákai, és straczenai hutákban 207676·28 mázsa rezet, 19990 mk. ezüstöt. Ebből esett a bányapolgársági beváltásra 109,738·46 mázsa réz, 11529 mk. ezüst; hiány volt: 556·81 m. réz, és 6388 mk. ezüst. Az olvasztási költségek 6 frt $27^1/_2$ krra rugtak mázsánként; elégtelennek bizonyult 1 frt 18 kr., összes 7 frt 45 kr. *Egy szekér szén* 2 frt 50 krba került, Sztraczenán 2 frt 10 krba.

A csurgatásnál 5519 frt 54 kr. veszteség mutatkozott. Az olvasztási költségek tehát a réznek bécsi mázsánként 32 frtnyi ára mellett 24·2% tettek ki, — ma a költségek 50%-on felül tesznek ki, metermázsánként 60 o. é. frtnyi beváltási ár mellett.

1778. határozat. *1778. junius 30-án* az udvari kamara egy határozatot adott ki, mely szerint a Dolinsi-féle bizottság folytán a réz ára: 32 frtban, a márka ezüst 20 frtban állapittatott meg; semmiféle többleteket vagy veszteségeket nem számitanak be, csak 6 fontos nehezen olvadó és négy fontos könnyen olvadó érczeket váltanak be, a

csurgatási költségeket 6 frt $20^3/_4$ krban állapitják meg. — Az eddigi 1749-ki béváltási árszabály megszünik, — *a bányapolgároknak saját olvasztóhutáik lehetnek, a bányapolgársági congregatiók teljesen beszüntetnek,* s minden egyes bányaváros a bányanagyhoz utasittatik.

Ezt a határozatot a Szomolnokon összegyült bányapolgárok érett megfontolás tárgyává tették és elhatározták, hogy azt csak ideiglenesnek tekintik és hogy a végleges elintézést a Dolinsi-féle bizottságnál hathatósan szorgalmazni fogják. *1773. szept. 2:*

1779. julius 9-én egy rendelet érkezett a kir. udvari kamara nevében a főfelügyelői hivataltól az összes bányanagyokhoz és az egyetemes bányapolgársághoz, mely rendelet a *bányap. pénztárnak főbányahivatali számvizsgálatára* és minden egyes mázsa réz után beszedendő 6 krra vonatkozott. Közli továbba az olvasztási költségek árjegyzékét; az érczszállitó a mázsálásnál és próbánál jelen lehet, de nem lehet jelen a kisebbitett kémlénél — Verjüngung.

A nyersolvasztási költségek 1 m. ércz után *1779.* után 24 krt 01 dnt. tesznek ki; a rézolvasztási költségek 1 m. réz után 3 frt 39 krt, ugy, hogy a réznek 32 frtnyi ára mellett a beváltó 10% ércz után kapott mázsánként 2 frt 29 krt, egy mázsa rézért 23 frt 47 krt, vagyis a rézérték után 74%-ot.

A tüzi fémveszték benne foglaltatik az olvasztási költségekben, csupán bányavám fizetendő.

Kovandos, palás, pátos érczekre nézve az árjegyzék még kedvezőbb volt.

1779. deczember 3-án a bányapolgárság folyamodik a kémlelő-özvegyek nyugdijaztatása iránt, valamint az iránt, hogy kémle tartassék, és hogy az olvasztási költségeket szállitsák le.

1780. 1780. julius 2-án tagadó válasz érkezik a főbányahivatal részéről, minek folytán kérvényt íntéz a bányapolgárság az udvari kamarához.

Az udvari számvevőségnek a Dolinsi-féle udvari bizottsági munkálat felett megállapitott eredményét kihirdetik; egyszersmind értesitik a bányapolgárokat, hogy magasabbb olvasztási költségek és rézveszteségek folytán 124,760 frt 10 kr. terhökre iratott.

Erre a bányapolgárság előterjesztést tesz, mely szerint tulajdonképen még ő neki kellene 46920 frt 32 krt kapnia. — Az udvari kamarának egyik magas rendelete megállapitja a kémlelőnek fizetését 450 frtban, valamint az özvegyek nyugdiját és bekövetelí az egyleti pénztárnak — Unions-cassa — a multból való — de praeterito — számadásait.

Az összes bányapolgárság által kikerülhetetlen kiadások fedezésére 1782. évi aug. hó végéig felvett készpénzbeli tőkékről szóló kimutatás szerint következő követelések állanak fenn:

Tőke és kamatokban

Schneider örökösök	5203 frt 02 kr.
Grünblath	3559 frt 27 kr.
Svoboda örökösök	1851 frt — kr.
A passiv adósság összege:	10613 frt 29 kr.

1783. *A magas cs. és kir. udvari kamarának 1783. márczius 28-ról kelt végzése* a congregatió tagjait a pénztári járulékok felhasználása és az

előlegek miatt felelősségre vonja; továbbá intézkedik az özvegyek nyugdija és a bányap. adósságok felől és megengedi az érczszállitókhogy a *mázsálásnál, kémléknél, zúzásnál és kisebbitéseknél* jelen lehetnek s hogy apritott kémléket is követelhetnek. — A sztraczenai hutában ismét meginditják az üzemet. — A kir. szomolnoki tárcsa-tűzhelyet átengedik használatra azoknak a bányapolgároknak, kik maguk olvasztanak.

Egy bányapolgársági küldöttség kihallgatást nyer Ő felségénél, József császárnál és átnyujt Szomolnokon ennek egy a bányapolgárság sérelmeit feltüntető kérvényt, — mely a magas udvari kamarának egy 1783. évi deczember 2-ról szóló decretuma által nyert elintezést és pedig: *1783. julius 4.*

A kincstár és a bányapolgárság között fenálló kölcsönös követeléseket beszünteti a leirat, elrendeli az érczeknek kifizetését 6 hét alatt, megengedi a bányapolgároknak, hogy necsak maguk végezhessék az olvasztást, hanem hogy az érczeket másoknak is eladhassák; az ellenőröket jóváhagyja; az 1776–1779 évi ezüst pótlék fejében a bányapolgároknak 14226 frt 21 kr. kifizetendő; olvasztási pótlékot nem engedélyez; az uj beváltási rendszert helyben hagyja, a congregatiókat beszünteti és elrendeli, hogy ezek helyett képviselők küldessenek a főbányahivatalhoz.

1784. évi junius hó 28-án a bányapolgárság egy nyilatkozatot terjeszt fel a főbányahivatalhoz, mely a saját és más bányap. hutákban való olvasztásra vonatkozik; kérdést intéz *1784.*

egy kincstári hutának átengedése iránt és közli az utasitást az ellenőrök számára.

Az 1784. évi szept. 17-ről kelt udvari leirat kijelenti, hogy a kincstár hutát nem engedhet át, mivel valamennyi az olvasztáshoz szükséges, és mert *a kincstári erdők annyira ki vannak vágva, hogy fahiánytól kell tartani.* Az ellenőrök a kezeléshez nem bocsáttatnak.

1885. április 18.

Erre a bányatársaság nyilatkozatot tesz, és kéri a főbányahivatalt, hogy a *bányapolgársági felhatalmazott képviselőket gyűlésre hívja egybe,* mely 1785 április 18-án Szomolnokon össze is űlt. Ezen az gyülésen elhatározták, hogy az opákai, aranyidkai és Óviz-hutákban ellenőrök alkalmaztassanak évi 250 frt fizetés mellett s Zsitkofszky-nak 100 arany és Glatzingernek 50 arany tiszteletdíj adassék.

Jelen voltak mint képviselők: Iglóról Grünblath M., Glatzinger János, Jóny Pál, Paltzmann G. János, Cornides Tamás, Ujházy Lajos, Scholtz Pál; továbbá többen köv. városokból: Szepes-Remete, Stoósz, Szomolnok, Gölniczbánya, Krompach, Merény és Rozsnyóról.

Aprilis 18-án a b.-polgárság folyamodványt intéz a főbányahivatalhoz, melyben az ellenőrök alkalmazását, egy széntár épitésére engedélyt és a pénztári fölösleg folyósítását kéri. A pénzt felvették és visszafizették, még pedig kamatok nélkül.

Schneider örökösök kaptak . . .	2295	frt	45 kr.
Grünblath.	1000	»	— »
Svoboda örökösök	1000	»	— »
Zsitkovszkynak 100 # tiszteletdij	866	»	40 »
Sztrakának 40 #	248	»	— »
összesen .	5583	frt	45 kr.

Az 1765—1769 évekből származó, sztraczenai rézfeleslegben az összes akkorában beváltás alatt álló bányák részesültek, még pedig (Tom. V. Pad. 279.) 50 bánya, ezek között következők: Johannis-tárna, Gezwäng, Rinuergang, Gross-Knoll, Elsbogen, Himmelskron, Babina, Grünblath, Sztrelko, Kacsir, Rothbaum, Szulovszky, Martschinko stb.

A felhatalmazott képviselőknek 1786 évi áprillis 7-én Szomolnokon tartott gyűlésén felvett jegyzőkönyv pénztári ügyekben hozott határozatokat és az ellenőrök által tett panaszokat foglalja magában.

Ellenőrök voltak:

Szomolnokon: Bartel János;

Sztraczenán: Institoris Ernő;

Aranyidkán: Osterlamm Samu;

Opákán: Rollf József.

1787 évi április hó 12-én Szomolnokon *közös tárgyalásokat* folytattak, melyeken az ellenőröket és különböző tárgyakra vonatkozó folyamodási ügyet illetőlleg határozatokat hoztak. 1787

Az *1788 április 8-án Szomolnokon tartott bányapolgársági gyűlés* pénztári ügyeket és az ellenőrök lakásainak épitését tárgyalja. — A lakás Óvizen 580 Rfrtba került.

A munkások kaptak naponta . . . 20 krt.
Egy darab deszka belekerült. . . . 5 krba.
Egy fütőkályha » . . . 8—10 frtba.

A főbányahivatal jelenti, hogy Pressel János, bányakémlelőt helytelen kémlelés miatt megfosztotta hivatalától; az uj választást illetőleg az összes helyi-bányapolgárokhoz köriratot intéznek, melyet aláirtak: Glatzinger János,

Gabelberger János alezredes, Bosnyák Pál, Günther Sámu, Keczkés Pál, Ujházy Lajos, Leibitzer János. Kelt Lőcse 1789 már. 8.

Erre a *felsőmagy. bányapolgárok gyűlést tartottak Szomolnokon 1789 évi április hó 16. és 17-én.* Az elnök mint végkielégitést 300 frtot kap. Ujonnau megválasztják Geyer Keresztélyt 400 frt évi fizetéssel. Az opákai ellenőri lakás épitését illetőleg 975 frtban alkudnak meg. — A *főfelügyelőség* egy 1789 április 20-ról szóló végzésével *jóváhagyja* a határozatokat.

A kémlelőnek szóló utasitás igy hangzott: «Először is az isteni félelmet tartsa szem előtt, keresztyén életmódot éljen és különösen a józanságra törekedjék» stb. Azután részletes utasitások és meghagyások következnek a kémlénél követendő eljárásra nézve.

1790 márczius 10-én, József császár elhalá-
1790. lozása után egy *kérvényt intéztek a magas udvari kamarához,* melyben kérik, hogy a bányapolgároknak *jogosítványa* a *földbirtokosok tulkapásai ellen* az országgyűlés által oltalomba vétessék, — a *törvényszolgáltatás* javitassék, a kutatási, adományozási, elhalasztási és felmérési dijak szállitassanak le, ép úgy az olvasztási költségek. Továbbá minthogy az esztergomi érseknek az 1563. évi 73-ik t.-cz. szerint a felett kell őrködnie, hogy veretlen arany és ezüst az országból ki ne vittessék és minthogy az 1522. évi 19. t.-cz.; az 1553. évi 23. t.-cz. és az 1557. évi 15. t.-cz. szerint a pénzverésnél jelen kell lennie: ismét fel kellene állitani a pizétárius hivatalát. Kérik továbbá a bányavám rendezését és hogy igazi suly és érték szerint — nach

echtem Korn und Schrott — nagyobb mennyiségben veretessenek: husz kr, tiz kr, hét garasosok, polturák, krajczárok, félpolturák, fillérek és fél fillérek.

Ez a kérvény 29 pontbau még különféle más sérelmet tartalmaz és alá van irva Ujházy Lajos, Kalna József és Koczok István által. *V. Tom. II. rész.*

Drevenyák Ferencz bányapol. ügyekben az országgyűlésre képviselőnek választatván, az iránt folyamodik a bányapolgárság egy 1790. május 31-én a főfelügyelőséghez beadott kérvényében, hogy megválasztottat bányabirósági teendői alól oldja fel; a kérvényt aláirta 39 bányapolgár, élén Glatzinger János.

A bányapolgárok nevezett képviselő közvetitésével feliratot intéznek Ő felségéhez, melyben a «*regalis montanistici*» joguknak a földbirtokosok részéről szenvedett sérelmek és *néhány úrrész* — Erb Kux — *szabad mivelése* ellen való megvédését kérik; magasabb réz- és ezüstárakért és más sérelmek orvoslásáért esedeznek. A felirat aláirói: «a legalázatosabb és örökké hű alattvalók, a szepesi, gömöri, sárosi, abaujvári és tornai ispánságoknak felsőmagyarországi bányapolgárai.»

Az *1791 márczius 15-én Szomolnokon tartott bányap. gyűlés* a kémlék összehasonlitásáról, észrevételekről, és kiegyenlitésekről hoz határozatokat. Továbbá elhatározza, hogy a Maximilian-féle codex dolgoztassék ki, lakás épitessék a kémlelő számára; kémlelő-segédet alkalmaznak, minden bányaőrre vagy felvigyázóra, ki a munkaidőt szorosan be nem tartja — toties quoties — 10 frt büntetést rónak; a bánya- *1891.*

munkást pedig egy hónapi bérrel büntetik. Probstner András egy elkészitett uti térképért 100 frtot kap.

Hogy a *kiválogatott* érczekkel való visszaélést megszüntessék, minden egyes bányatelepen bányapolgárokat — commissarii — neveznek ki, kiknek feladata e felett őrködni.

Drevenyák bányatanácsos jelentést tesz egy 1791 február 22-ről keltezett rendeletről, mely szerint a réznek és kobaltnak elárusitását mindenkinek szabad akaratára bizzák.

1790. aug. 13-án az udvari kamara részéről egy dekretum érkezett le, mely a 16948 frt fél krt tevő foncsorozási haszon szétosztásának ügyében intézkedik.

1392. *Bányapolgársági összejövetel 1792 okt. 9-én.* A főbányahivatal és a bányapolgárság közti levelezésnek és a bányap. ügyek vezetésének könnyitése czéljából a felsőm. bányapolgárság rendes felhatalmazottjának, Glatzinger Jánost választják meg. — Az iratok lajstromozásával Keczkés Pált bizzák meg.

Glatzinger János felhatalmazott.

A felsőm. bányapolgárság nevében kérvényt intéznek Ő felségéhez, *melyben a beváltás fenntartását* és a *bányatermények szabad elárúsításának betiltását kérik.*

1790. évi decz. 21-én a Laudoni gépaknabányatársulat nevében benyujtott kérvény oltalmat keres gróf Andrássy erőszakoskodásai ellen. — Erre nézve két udvari leirat érkezett le, melyek elrendelik, hogy Gömörvármegye a bányatársulatokat vegye oltalma alá.

Az 1793. márczius 19-én Szomolnokon tartott felsőmagyarországi bányapolg. gyűlés a Szepes

megye által *felosztott hadi segélyjárulékok fizetését* illető határozatokat hozott. A pénztár kezelése Jax-ra, a főbányahivatal pénztárosára bizatik.

Ugyanez a gyülés elhatározza, hogy azok, kik vasat termelnek, a bányapolgárságba bekebeleztessenek. — Kobaltot és Antimont mivelő *bányarészesek* a subsidio benevolo-hoz szintén járuljanak hozzá.

1793. Az 1793 *április 15-én Szomolnokon* tartott és a főfelügyelői hivatal által külön összehívott *felsőmagy. bányap. gyülés* jegyzőkönyve a segélypénzek befizetésére és ennek a réz-bányatársulatok, vastermelők, kobalt- és antimon-bányarészesek között eszközlendő felosztására vonatkozó határozatokat foglalja magában.

A vastermelők egyesülése a bányapolgársággal.

A vastermelők kötelezik magokat évente bizonyos összeget a bányapolgársági pénztárba beszolgáltatni és pedig pro praeterito és az 1790-ik évtől kezdve bezárólag, valamint még két éven át 1794 végéig minden olvasztó után 2 aranyat, azután pedig csak egy aranyat — és egyesülnek a bányapolgársággal.

Hadi adó. A bányapolgárság legmagasabb Ura, Ő felsége iránti legalázatosabb hódolatának kifejezése gyanánt a következő két évben 1200 frtnyi adománynyal járul hozzá a hadi költségek fedezéséhez.

1794. Az *1794 március 4-én Szomolnokon tartott felsőmagy. bányapolg. gyülés* főleg a segélypénzek ügyével foglalkozik. A vastermelők, azután az antimon- és kobalt-bányarészesek figyelmeztetendők, hogy hátrálékos járulékaikat fizessék be. Drevenyák és Gerhard Tamás jelentést

Önkéntes adományok.

tesznek az Ő felségének önkéntesen megajánlott adományok átadásáról, megjegyezvén: hogy a bejelentés megtörténte után oly hamar bocsáttattak Ő felsége elé, hogy alig volt idejök az aranyokat tartalmazó zsákokat az előszobában odatett ezüst edénybe kiüriteni. Az adományok átnyújtatván, Ő felsége a kiküldötteknek kifejezi elismerését és köszönetét és tudakozódik hogylétők felől. — A kamara elnöke Stampfer gróf ő Excellentiája a kiküldött képviselőket ebédre való meghivással tünteti ki.

Drevenyák bányatanácsos jelenti a bányapolgárságnak, hogy az országos küldöttség munkálatának átalakítása rövid idő alatt bekövetkezik; erre a bányapolgárság kérvényt intéz Ő cs. és kir. fenségéhez, az ország nádorához, hogy közöltessék a bányapolgárokkal az «in montanisticis» kidolgozott országos munkálat, mely kérvényökkel azonban elutasíttattak.

A Tom. V. Pap. 140 alatt foglalt kimutatásból, hogy mennyivel kellett a jövedelemmel dolgozó bányáknak a hadisegélyösszeghez (6000 frt) hozzájárulniok – kivehetjük azt, hogy melyek voltak akkorában a jövedelmező bányák; e szerint volt:

nyereség a szomolnoki területen 6573·59¼ frt, nyereség a svedléri területen 412·46 frt, nyereség szepes-remetei területen 7064·56 frt. A szomolnoki kerületben összesen 14051·41¼ forint.

Szepes-Remetén Stirkenberg és Schieferstolllen 7064 frt 56 kr.

Gölniczbányai területen . . . . 4993·56¾ frt.

Szlovinkai területen . . . . . 79549·10¾ »

Helczmanóczi területen . . . . 3116·67 frt
Gölniczbányai ker. összesen . . 87659·34½ frt.

Itten a főbányák voltak: Gränzling, Georgi, Kahlehöh, Mathiasfeld, Joh. Nepomuk, Petri Pauli, Waschi, Segits Isten, Annatárna.

Iglói területen . . . . . 21978·21½ frt
Porácsi területen . . . . . 6671·31½ »
Zavadkai területen . . . . . 751·— »
Iglói kerületben összesen: . 29400·53 frt.

Főbányák: Johaninstárna, Graetl Erzsébet, Gezwäng, Knoll Michaeli, Borovnyak, Grünblath-féle mélység, Michaeli.

A bányapolgárok pénztárában volt 1794. évi február végén 2766 frt 66 kr.

1794. évi október hó 5-én a legtekintélyesebb bányatársulatok Drevenyák bányatanácsos felszólítására *gyülést tartottak Szlovinkán* és elhatározták, hogy a törvénykezési szervezet és ennek eljárási módozatai tárgyában feliratot intéznek a szent trónhoz, Ő felségéhez és hogy *a bányapolgársági iratokat titokban tartsák.*

A felsőmagy. bányapolpárságnak 1796. évi október hó 12-én, Szomolnokon tartott gyüléséből 1796
kiküldetnek Drevenyák és Keczkés jegyző Ő felségéhez Bécsbe, hogy a bányapolgárság részére a segélyösszeg alóli felmentést kieszközöljék és a multra nézve 6000 frtot nyujtsanak át.

1797 április 10-én a felsőm. bányapolgárság 1797
gyülést tart Szomolnokon, mely a segélypénzek tárgyában több kérvényt intéz az udvari kamarához, az országos küldöttséghez és a főbányahivatalhoz.

Az 1797. évi nov. hó 2-ról keltezett magas kir. határozat megengedi, hogy a segélypénzek

és az insurrektionális járulékok *egyelőre* a kir. bányapénztárakból vétessenek, de azon feltétel alatt, hogy azok rövid idő alatt visszafizettessenek.

Máriássy István József megkeresi a kerületi bányabiróságot, hogy a Máriássy-féle területen müködő bányatársulatokat egy szerződés megkötésére birja. Ennek ellenében Jóny Pál és Cornides Tamás oltalmat keresnek a Máriássy család által támasztott tulhajtott követelések ellen.

1798. *Az 1798. április 17-én tartott gyülésen* felemelik a bányapolgársági pénztárba beszolgáltatandó járulékokat oly formán, hogy a jövedelmező bányák mázsánként 28 krt, a veszteséggel dolgozók pedig 16 krt fizessenek be. — Tárgyalások folynak a segélypénzek dolgában.

Kobaltbányák. Paltzmann Mária Anna és Paltzmann Johanna az ő saját, valamint a többi kobaltbányarészesek nevében is kérik a bányapolgárság közremüködését arra nézve, hogy a szabad elárusitást 1798 április 28-tól kezdve eszközöljék ki.

A főbányahivatal leiratot intéz a bányapolgársághoz, mely a kobalt-beváltás kieszközlésére és a csekélyebb tartalommal biró kobalt érczek értékesitésére vonatkozik.

Tom. VIII. 1798. Ujabb leirat érkezik a főbányahivataltól a kobalt beváltás kieszközlését illetőleg és a Mária-bánya. illetve Szontagh Samu felszólittatik, hogy e tekintetben a többi bányával tanácskozzék.

Kobaltérczek. A beváltott *becsnélküli* — untaxwürdigen — kobaltérczek a hutából távolittassanak el; ilyenek kerültek köv. bányákból: Ferdinandi,

Antoni, Stefani, Paltzmann, Allerheiligen, Ueberschaar, Samueli, Petri-Pauli, Hilfgottes, Kögel stb. összesen: 338 mázsa.

Az 1798-ik évben a kobaltbányák által kifizetett munkabérekről szóló kimutatás szerint összesen 3426 frt 26 krt fizettek, még pedig köv. bányák: Terézia Erbstollen, Anna-Stollen, Kögler bányatársulat, Adam-Eva, Antoni Ueberschaar, Rozália, Martini, Mathaei, Ferdinandi, Josefi, Allerheiligen.

A Paltzmann Anna Mária és Johanna által a cs. és kir. udvari bizottsághoz intézett kérvény kiemeli, mennyire szükséges a még csak 1655 óta ismeretes kobaltbányák mivelését támogatni. — Az érczeket nem *igazi tartalmuk* szerint fizetik és nem kárpótolják a bennök tartalmazott kobalt-százalékokat. A bányavámon kivül még 4% ingyenes tulsulyt számitanak. A tartalmukat a külföldön állapitják meg, a kémleköltségek tulságos nagyok stb, kérik ezen kárositások megszüntetését, egyszersmind küldöttségileg felkérik a főbányahivatalt, hogy ezen kérésöket támogassa, hogy mielőbb kobaltkék-gyárakat — Smaltefabriken — állithassanak s igy az érczeknek előnyösebb beváltását kieszközölhessék.

A kérvényt Tótfalusy János, bányapolgársági képviselő is melegen pártolta.

A főbányahivatal felszólitja a bányapolgárságot, hogy havonként legalább 2000 mázsa rezet szállitson beváltás végett. Tótfalusy képviselő ezt csak akkor igérheti meg, ha a szállitási erők, melyek zabhiány miatt és a rossz szekérutak folytán gyakran csak nagy nehezen

Fokozott réztermelés kivánatos.

szerezhetők meg, rendelkezésre fognak állani A kincstár 60,000 frtot rézben szándékozik veretni, hogy a fizetéseket gyorsabban teljesithesse és a hadi segélypénzek fizetésének három részletben való törlesztését megengedi.

Az 1798 decz. 31-én, Lőcsén tartott részleges gyülésen 1000 frtot ajánlanak fel hadi segélypénzek járuléka gyanánt oly formán, hogy ezt az összeget a kincstári pénztár előlegezze; egyszersmind folyamodnak az iránt, hogy a réz árát emeljék fel.

A tartozási tételek kimutatása szerint ebben az időben több mint száz bánya váltott be érczeket.

A főbányahivatal rendeletet bocsát ki az 1799 évi jul. 19-ről szóló, *arany- és ezüsttárgyakból álló,* önkéntes kölcsönre vonatkozólag és közli az erre nézve magasabb helyről kapott tudósitást.

Az udvari kamarának 1799 jul. 19-ről kelt rendelete értelmében a *kobalt-bányák* saját maguk olvaszthatják, illetve válthatják be az érczeket. Nyers érczeket eladniok nem szabad.

A kobalt-bányarészesek panaszait nem veszi tekintetbe a cs. és kir. pénzverési- és bányászati udvari számvivőség, felemlitvén, hogy a 4 és 5 százalékra becsült érczeket mázsánként 24 és 37 frtjával fizették.

Az 1798-ik évben 903 mázsa rabattércz váltatott be Szomolnokon.

A gölniczbányai vastermelők: Stark Baltazár és János, Breuer Mihály és Klein János felszólittatnak, hogy hátralékos hadisegélyjárulékukat egyenként 60 frtjával fizessék le.

Az udvari kamara elnöke, Leithner jelenti Deschán főfelügyelőnek, hogy a réz ára mázsánként 4 frttal emelkedett, a mi a bányapolgárság képviselőjével is közöltetik. A főbányahivatal reméli, hogy a termelés nagyobb arányokat fog ölteni és 1800 április 29-én felszólitja a bányapolgárokat, hogy önkéntes hadiadót ajánljanak meg. *1800.*

1799 nov. 8-án egy udvari rendelet közöltetik, mely a bányászok rokonainak a katonai kötelezettség alól való felmentéséről szól.

1801 jul. 19-én egy udvari bizottság felülvizsgálat alá veszi az országos küldöttség munkálatát, valamint a bányapolgároknak ujabbi sérelmeit. *1801.*

Drevenyák bányatanácsos kineveztetik főfelügyelőnek, Gróf Wrbna, a magas udvari kamara alelnökének, 1801 junius hó 20-án. — A bányapolgárság felszólittatik, hogy nagyobb mennyiségben termeljen rezet

Az 1802 évi márcz. hó 23-ról kelt udvari kamarai rendelet Drevenyák főfelügyelőt kiküldi *bányászati képviselőnek* a közelgő országgyüléshez. — A bányapolgárság képviseletét elutasitja. *1802.*

1802 április 8-án *részleges gyülést* tartottak, melynél következő urak voltak jelen: Tótfalussy János képviselő, Ujházy Lajos, Günther Samu, Günther Dávid, Pfannschmidt József, Schurer J. Dávid, Nozdroviczky György, Gerhard Tamás. — Ezen a gyülésen összefoglalták és jóváhagyták a képviselőnek a bányászati sérelmekre vonatkozó véleményét és az egész *1802. képviselő: Tótfalussy János.*

ügyet a bányapolgárokra bizták, a kik amugy is meg fognak jelenni az országgyülésen.

A bányapolgárság kérvényt intéz Ő felségéhez: oltalmat keres a bányászatnak a földbirtokosok részéről történő megkárositása ellen, — folyamodik a hadisegély összeg tárgyában, — kéri a bányavámnak törvényes kiszabását, — a kobalt szabad elárusitását, — a foncsorozási haszon kifizetését, — magasabb ezüst- és rézárakat, olcsóbb kémlekiegyeztetést.

Az udvari kamarához igen *részletes kérvényt* intéznek a *réz magasabb árának* kieszközlése céljából és kiemelik, hogy csak ezáltal válhatik lehetségessé, hogy a réz esetleg nagyobb arányban termeltessék, sőt, hogy csak ebben az esetben *tartható fenn általában a bányák mivelése.* Tom. V/2. Pag. 327. alatt szóról-szóra azt mondják: „De még nagyobb fontosságu az a tapasztaláson alapuló megjegyzésünk, hogy részint az itteni bányakerületben általában csak ritkán találhatók tartalomdus anyagok. hanem, hogy azok nagyobb része csak berepesztett, kikülönitésre kevésbé alkalmas és többnyire csak zuzóérczeknek használható érczekből áll, részint, hogy a leginkább mivelt s lefejtett, az itteni főteléreken telepitett bányákban, mennél inkább nyulnak a telérek a mélységbe, az érczgyitványok annál kevésbé nemesek és annál ritkábban tartalmaznak tiszta érczet, valaminthogy maguk az érczek is sokkal több kovandos, a tartalmat alábbszállitó alkatrészekkel birnak, másrészt pedig hasonlithatlanul több előállitási költséget igényelnek."

Az érczne-mességnek a mélységben való csökkenése.

A főbányahivatalnak 1803 január 18-ról kelt jelentése szerint a vörös réznek ára mázsánként 40 frtra emeltetett.

Tótfalussynak 1803 junius 25-én történt elhunyta után a főbányahivatal gyülésre hivja össze a bányapolgárokat, kik ez alkalommal Gerhard Tamást választják meg képviselőnek, még pedig 6 évre és évi 450 frt fizetéssel. Ezenkivül elhatározták, hogy helyi képviselőket is választanak; e czélból bizottságot küldenek ki, mely következő urakat jelölte a képviselőségre: Ujházy Lajost, ifj. Gerhard Tamást és Schürer Dávidot. — A kincstárhoz szegődött Geyer helyett bányapolg. kémlelőnek megválasztják Rolph-ot.

Gerhard Tamás képviselő.

Keczkés Pál jegyző.

Helyi képviselők.

Rolph kémlelő.

A pénztári kimutatás szerint volt:

Készpénzben	1100·08½ frt
Tartozásokban	8173·39¼ »
Összesen:	9273·47¾ frt.

A fizetések következőleg állapittattak meg:

Képviselő	450 frt
Keczkés jegyző	150 »
Geyer kémlelő	450 »
Osterlamm segéd	240 »
Bartl János ellenőr	316 »
Rolph József »	280 »
Institoris János ellenőr . .	260 »
Salata János » . .	280 »
Nikolassy pénztáros	150 »

A napi dijak 352·06 frtot tettek ki.

A bányapolgárság beadványt intéz a főbányahivatalhoz, melyben kimutatja, hogy az érczek nemességének a mélységgel való csökkenése, a fokozott költségek, a fa- és vasnak

áremelkedése, a fuvarozási erőkben való hiány lehetetlenné teszi, hogy a réztermelés fokoztassék, sőt hogy a legtöbb bánya kénytelen lesz üzemét beszüntetni, hacsak gyorsan nem segitenek a bajokon.

1804. kobalt. A kobalt ára felemeltetik és a főbányahivatal tartalomdusabb kobaltérczek feltalálásáért jutalmat biztosit. — A képviselő 1804 febr. 14-én tanácskozásra hivja össze a kobaltbányarészeseket a Paltzmannhutába.

Egy magas udvari kamarai leirat elrendeli, hogy a nyereménynek fele részpénzben, másik fele bankókban fizetessék; 1804 április 28-án a vörös réz ára mázsánként 50 frtban állapittatik meg.

Tom. VI. 1804. Az *1804 május 9-én* Szomolnokon tartott *részl. gyülés* a vörös réz árának felemelése folytán köszönő iratot intéz Wrbna, grófhoz és az udvari kamarához, valamint a főbányahivatalhoz is.

1305. 1805-ben nagy perlekedések keletkeznek a Máriássy-családdal a *hányóbér* — Haldenzins — és a *fakiszolgáltatás* miatt.

A bányapolgárság terjedelmes leirást készit a Máriássy-család birtokát képező porácsi, zavadkai és teplicskai területen telepitett bányákról, valamint ezeknek bányarészeseiről, igazgatói és munkásairól, igen sok beadványt és választ küld a főbányahivatalhoz, tanácskozásokat tart, mig végre 1806 évi január 3-án *1806.* szerződés jött létre.

1805 julius 10-én bányapolgársági gyülés volt Szomolnokon; jelen voltak: Papa Ferencz bányatanácsos, Broszmann cs. és kir. számvivő,

továbbá, mint képviselők: Iglóról: Jaeger Mátyás, Trangous Mihály, Paltzmann György és Márton.

Kassáról: Mayer Lajos, br. Wimmersperg.

Eperjesről: Ganzaugh József, Steinhübel Samu.

Lőcséről: Pfannschmiedt József, Schurer D. János.

Dobsináról: Szontagh Mihály, Gotthard Mihály, Gömöry Simon.

Rozsnyóról: Kail János, Pinka György.

Szomolnokról: Szartory udvari tanácsos, Rafinszky.

Stoószról: Zaborszky Emil, Höltzel András.

Metzenzéfről: Buza Antal és Gedeon Chrisost.

Gölniczbányáról: Breuer János és Márton, Zwik Antal.

Szepes-Olasziból: Kail Antal, Szaltzer János, Fröhlich Dániel.

Szepes-Remetéről: Mudrony József, Mudrony János, Schneider Ferencz.

Svedlérről: Karolig Ignácz, Hentsel József.

Merényből: Szontagh Mihály.

Mint képviselő: Gerhard, jegyző: Keczkés.

Kérvényt intéznek az udvari kamarához a vörös réz árának felemelése iránt; Drevenyák főfelügyelőt pedig megbizzák a legközelebbi országgyülésen való képviselettel és figyelmébe ajánlják a bányapolgárság érdekeit és jólétét. Ezenkivül több folyó ügyet tárgyaltak.

Keczkés † Schönwisner Jakab kéri a Keczkés Pá elhalálozása folytán megürült jegyzői állást; az özvegy nyugdijért folyamodik.

1806. Jelentik, hogy Leithner József ő excellentiája az udvari kamara elnökének neveztetett ki.

Az 1806 aug. 17-én tartott *részl. gyülésen* elhatározták, hogy bányapolg. közgyülést tartanak, melyen egy-egy városból több képviselő is jelenhet meg ugyan, de csak ketten kapnak napi dijakat.

Trangous József szintén a megürült jegyzői állásért folyamodik 1806 jul. 30-án; épugy Stark Ádám.

Az *1806 jul. 30-án Szomolnokon tartott közgyülésen,* melynél két főbányahivatali képviselő is jelen volt, a három jelölt, u. m. Pfann-

Trangous József jegyző. schmidt, Trangous és Stark közül Trangous József választatott meg főjegyzőnek. A nagy arányokat öltött tartozások és a bányapolg. pénztári tőkéknek elhelyezése szabályoztatnak.

A bányapolgárság 1806 okt. 13-ki kelttel folyamodik az udvari kamarához, hogy a vörös réz ára 80 frtra emeltessék.

A főbányahivatal felszólitja a bányapolgárságot, hogy *bányabirósági épületeket* emeljenek; az összes helyi gyülések ellene nyilatkoznak.

1807. Az *1807 szeptember 24-én Szomolnokon tartott bányapolg. közgyülés,* melynél a főbányahivatal részéről mint képviselők jelen voltak. Br. Haller és Broszmann, a cs. és kir. udvari kamarához köszönő feliratot intéz azért, mert a réz árát felemelték; felkéri a képviselőt és Schurer D. urat, hogy a Budán tartózkodó fő-

felügyelőt, Drevenyákot keressék fel és kérjék meg személyesen, hogy a bányapolgársági ügyeket figyelmére méltassa. — Tekintve azt a sokirányu érdemet, melyet Schurer a bányapolgárság körül szerzett, elengedik neki az őt terhelő 1700 Rfrtnyi tartozását és visszaadják neki a kötelezvényt.

Több más tartozás is rendeztetik.

1808 márczius 19-én a főbányahivatal rendeletet intéz a bányapolgársághoz. mely bekövételi a bányáknak, illetve az egyes bányapolgároknak jövedelme avagy veszteségéről szóló 1807 évi kimutatást mellékelt minta szerint, abból a czélból, hogy az országgyülési költségekhez való hozzájárulási segélyösszegek megállapitassanak. *1803.*

A vörös réz árának emelkedése következtében az olvasztási költségeket is emelik. *Olvasztási költségek felemeltetnek. 1808.*

A felemelt *rézbeváltási árakkal* együtt felszöktetett *olvasztási költségek jegyzéke.*

Réztartalom	Könnyen olvadó	Nehezen olvadó	Antimon tart.	Jónemü	Réztartalom	Könnyen olvadó	Nehezen olvadó	Antimon tart.	Jónemü
%	kr.	kr.	kr.	kr.	%	kr.	kr.	kr.	kr.
60 Rfrtnyi beváltási ár mellett:									
5	28¼	39¾	42¼	31—	20	73¾	86¼	83¾	72¼
8	37¼	49—	50¾	39¼	25	89—	102—	97¾	86—
10	43½	55¼	56¾	44¾	30	104—	117—	111—	99¼
15	58¾	71—	70¼	58¾	40	134—	144—	138¾	127—
80 Rfrtnyi beváltási ár mellett:									
5	30—	41¾	32¾	44¼	20	80¾	93¼	79¼	79¾
8	40—	51¾	42—	53¾	25	97½	110¾	94¾	106—
10	47—	58¾	48¾	59¾	30	114¾	127¾	109¾	121¼
15	63¾	76—	63¼	75¼	40	148—	162⅙	140¾	152½

Vastartalmu rézérczekért:

Réztartalom	Ár	Réztartalom	Ár
%		%	
5	46²/₄	20	98—
8	56³/₄	25	115—
10	84¹/₄	30	132³/₄
15	86³/₄	40	167—

1809. Szomolnok.

1809 január 3-án Drevenyák, udvari tanácsos ő méltóságának felszólitására összegyült a felsőmagy. bányapolgárság egy része, még pedig: Gerhard Th. képviselő, Ujházy Lajos, Probstner András, Schurer D. János, Steinhübel Samu, Breuer Mihály, dr. Hartmann, Schramm, Sihulszky, Zwik Antal. Ez alkalommal az udvari tanácsos tudatja a bányapolgársággal, hogy Tek. Szepes vármegyének rendelkezése folytán a bányapolgárság köteles a kivetett 19036 frtnyi összegnek felét január végéig lefizetni, mire a bányapolgárság elhatározza, hogy valamint Ő cs. és kir. felségénél, ugy Ő cs. és kir. fenségénél, az ország nádoránál is közben fog járni az iránt, hogy a bányapolgárság ettől megkiméltessék.

A lőpor ára 104 frtra emelkedik.

Több tagja a gyülésnek tudatja ezzel, hogy részint a lőpornak nem várt megdrágulása folytán, a mennyiben 53 frtról 104 frtra felszökött az ára, valamint több bányapolgár anyagi erejének kimerülése miatt sok, reménynyel kecsegtető bánya mivelése abban hagyatott, a miért is kivánatos, hogy egy általános szünetelési határidő kérvényileg eszközöltessék ki.

A gyülés a *katonai Ludovica akadémia* részére 4000 frtot szavaz meg, mely határozatot azonban az 1809 márczius 5-én tartott gyűlés visszavonja és a 4000 frtot a magas kincstárnak hadi-subsidium gyanánt felajánlja. Minthogy az egyes bányák és bányapolgároknak 1807-ben bevallott jövedelmei a mostani viszonyok között teljesen érvényteleneknek bizonyulnak s be nem hajthatók és azóta sok közülök elszegényedett, ennélfogva csakis az összes bányapolgárságra egyetemlegesen róhatók fel kötelezettségek, miből kifolyólag a bányapolgárság 3 insurgenst ajánl lóháton s felszerelve és a jövőre nézve, ha Ő cs. és kir. fensége, az ország nádora szerencsésen megérkezik, szükség esetén még más hármat, összesen tehát 6 insurgenst.

6 lovas insurgens megajánlása.

Minthogy azonban a vármegye vagy minden insurgens után 3000 frtot vagy pedig a kivetett 19036 frtnyi összeget követelte, elhatározta az 1809 márcz. 6-án tartott részl. gyülés, hogy ő felségéhez folyamodványt intéz és hogy uj összeirást kér, mely a bányapolgároknak veszteségeit is vegye tekintetbe.

1809 márczius 6.

Erre a főbányahivatal leiratot intéz a bányapolgárokhoz, melyben felszólitja őket, hogy 14 nap alatt mutassák ki bevételeiket és kiadásaikat.

Az 1809 április 11-én tartott közgyülésen mind a felügyelő, mind a képviselő ecseteli azt a veszedelmet, mely a hazát fenyegeti, minketten a bányapolgároknak hazafiasságára, a trónhoz való ragaszkodására hivatkoznak és remélik, hogy semmiféle áldozattól vissza nem fognak riadni.

10 huszárt állitanak.

A bányapolgárok elhatározták, hogy 10 huszárt állitanak, lóval és teljesen felszerelve; ezenkivül 200 mérő gabonát és 200 mérő zabot szállitanak és készpénzben 100 frtot adakoznak.

Gerhard képviselő saját nemes ösztönzésére egy huszárt állit lóval együtt; épen igy Probstner András, Saltzer János és Paltzmann György; nevezett uraknak erre nézve haladéktalanul rendelkezniök kell.

A felügyelő ur közvetitésével előleg eszközlendő ki és a kémlekrajczár 30 krra teendő.

Ő felsége a főbányahivatalhoz leiratot intéz, mely egyebek között ezt foglalja magában: «A bányapolgárság tanusitott ragaszkodásáért és hazafias buzgóságáért jóakaratomról biztositassék».

Közöltetik az 1809 aug. 16-ról Komáromból keltezett hadi parancs, mely szerint Ő felsége, Ferencz király a békét óhajtja.

A főbányahivatal kifogásolja azt, hogy több általa jóvá nem hagyott rendelkezés foganatosittatott, hogy a fizetések emeltettek stb., stb. — A képviselő mindezen vádak ellen jóváhagyott jegyzőkönyvekre való hivatkozással védekezik.

Közgyülés 1810. márcz. 10.

A képviselők ujból való választása czéljából kért gyülést 1810 márczius 20-ára tüzik ki és erre meghivják Csáky Antal grófot is.

Ez a közgyülés Drevenyák bányatanácsos elnöklete alatt tartatott meg Szomolnokon a 16 bányaváros képviselőinek és számos bányapolgár jelenlétében. A gyülést a főfelügyelő ur nyitja meg egy kitünő beszéddel, és inditványozza, hogy kéretessék fel Gerhard ur, hogy a képviselőséget továbbra is megtartsa. Hosszabb

kérelmek és szorongatások után hajlandónak nyilatkozik ebben a tisztségben továbbra is megmaradni. Trangous József szintén megtartja főjegyzői tisztségét.

A képviselő jelenti, hogy a 10 insurgens felszerelésére felvett 12652.48 Rfrtot. Kiadatott 9222.27½ Rfrtot. Maradék: 3430.20½ forint, miből mindenek előtt a koronázási tiszteletdij fedezendő.

A kiadások részletezése szerint: 10 ló 3185 frt, fölszerelés 558 frt 31 kr, legénység 227 frt 56 kr, gabona 3200 frt, netto 9222 frt 27 kr.

Goldschmidt János kémle-segéd gyanánt nyer alkalmazást. A kémlekrajczárt mázsánként 1 Rfrtra emelik. — A követelések és terhelő adósságok rendeztetnek.

A főbányahivatal több jegyzéket «Noten» bocsát ki az arany- és ezüstben történendő fizetésekre vonatkozólag, melyeket valódi értékökben kell teljesiteni.

Tom. VI. 1810.

1810 jun. 1-én kaptak 100 pengő frtért 330 frt 50 krt bankjegyekben.

1810 jun. 30-án kaptak 100 p. frtért 375 frt 30 krt bankjegyekben.

1810 aug. 1-én kaptak 100 p. frtért 395 frt 50 krt bankjegyekben.

A vörös réz ára mázsánként 125 frtban állapittatik meg; de csak 6%-os érczeket váltanak be, csupán a kovandos és pallás érczekből 4%-osokat is.

Vörös réz ára 125 frt.

Higanyért 318 frt 45 krt krt fizetnek bankjegyekben és rézpénzben; a ki kőszéntelepet feltár, az tiszteletdijat kap.

1810 október 9-én részl. gyülést tartottak, melyet Drevenyák udvari tanácsos hivott össze és a melyen ugyancsak ő elnökölt.

Szepesmegye főispánja Ő Excellenciája,

felszólitva Ő cs. és kir. fensége, az ország nádora által, követeli az 1807 évről fenmaradt 14518·24 frtnyi hátralékos hadi segélyösszegnek felét. Hogy ezt az összeget az engedélyezett 11368.24 frtnyi előleg levonása után 3150 frttal minél hamarább lefizethessék, felemelik a kémlekrajczárt azon bányatársulatokra nézve, melyek 1—50 mázsa rezet szállitanak, egy forintról két forintra; a többlet után pedig, mely 50 mázsán felül mutatkozik, mázsánként 5 frtot szednek.

Kémlekrajczár 2, ill. 5 frt.

Hogy a bányamivelést a teljes tönkrejutástól megmentsék, kérik az udvari kamarát, hogy a vörös réz ára 250 frtra emeltessék.

1810 jul. 1-én felemelik a tisztviselők fizetéseit. A képviselő kap 450 frt, jegyző 300 frt, Rolph kémlelő 900 frt, Goldschmidt kémlelősegéd 750 frt, Barth ellenőr 600 frt, Leschinszky 570 frt, Institoris 570 frt, Salata János 570 frt.

1811. lőpor 260 frt.

A főbányahivatalnak 1811 febr. 4-iki jegyzéke szerint a lőpor ára 260 Rfrtra emeltetett.

Az aranynak és ezüstnek beváltása 600%-kal eszközöltetik. 1811 február 20-án kiadatott a pénzügyi szabadalmi rendelet — Finanz Patent, — melynél fogva bankjegyek helyett *beváltási jegyek* bocsáttattak ki, még pedig az előbbiek $^1/_5$ értékében, ugy, hogy 100 frt bankjegy helyett csak 20 frt beváltásijegy fizettetett; ebből kifolyólag a vörös réz árát 160 Rfrtról 32 frtra szállitják le és sok kérés után *50 frt beváltási jegyekben vagy 250 frt bankjegyekben állapitják meg.*

Vörös réz ára 32 frt; 160 frtról 50 frtra beváltási jegyekben.

A bányapolgárság kegyelem utján engedélyt kap arra, hogy a hátralékot és 24833 frtot

képviselö hadi segély-járulékot négy évi részletben lefizethesse.

A lőpor árát 66 frtra valutában, vagy 330 frtra bankjegyekben szabják meg. A higany beváltási árát 260 bécsi értékü frtban, a vörös réz árát november elsejétől 85 b. é. frtban vagy 425 frt bankjegyekben állapitják meg. *1811 szept.* *Vörös réz 85 b. é. frt*

1812 április 18-án felmentik a bányaszemélyzetet a katonai szolgálat alól. *1812.*

Április 21-én összegyült a *lőcsei bányapolgárság* a vörös réz beváltási árának felemelése tárgyában; abban a kérvénybən, melyet Gerhard képviselő Ő felségéhez intézett, szóról-szóra azt találjuk: *1812 jun. 17-én.*

«Engem ért a szomoru sors, hogy ennek a bányapolgárságnak képviselője és ebben a végzetteljes időben a legerősebb bányapolgár legyek és a bányászatnak, valamint vagyonomnak pusztulását lássam.»

Ezzel az alkalommal több bányára nézve általános szünetelési határidőért folyamodtak.

A képviselő Keczkés Pál nevében lépéseket tesz ugy a főbányahivatalnál, mint a magas udvari kamaránál, hogy a selmeczi akadémiába vétessék fel.

A főbányahivatal leiratot intéz a bányapolgársághoz a gyülés elhalasztása és a sztraczenai huta üzemének beszüntetése ügyében. *A sztraczenai huta beszüntetése.*

A vörös réz ára 85 frtról 70 frtra b. é. szállittatik le, mi ellen a bányapolgárság felfolyamodással él. *Vörös réz ára 70 b. é. frt.*

A gömöri bányapolgárok kimutatják a főbányahivatalnak, hogy 1811 januártól kezdve 1812 juniusig 12087 frt 27 kr veszteséggel dol-

goznak, minélfogva a hadi segélyösszeghez nem kell hozzájárulniok.

1812 okt. 16-án. Szepesvármegye felmenti a bányapolgárságot a hadi segélyösszeg-járuléktól, melyet az lovakban és borban önkéntesen felajánlott.

Vörös réz ára 54 b. é. frt A vörös réz ára 70 frtról 54 b. ér. frtra csökken, a higanyé 176 frt 40 krra.

1813. Az *1813 április hó 21-én* a főfelügyelőnek elnöklete alatt tartott *közgyülés* különösen a hadisegélyösseg ügyét tárgyalja.

Keczkés Pál mint selmeczbányai akadémikus havonként 30 b. ér. frtnyi ösztöndijban részesül.

1814. Az 1814-ik évben a vörösréz ára 64 frtra szökött fel, 1815-ben 166 frtra, a higany ára 496 frtra.

1815. A főbányahivatal elrendeli, hogy az összes, egy hónap lefolyása alatt termelt érczek a következő hónapban beváltassanak, különben el fognak koboztatni.

A bányapolgárság ez ellen kérvényben tiltakozik.

1816. A vörös réz ára 1816 április 2-án 114 b. ér. frtra felemeltetett.

1817. Egy 1817 január 17-iki főbányahivatali jelentés megengedi, hogy Keczkés Pál mint gyakornok, a hutáknál alkalmaztassék. — 1817 április 8-án a vörös réz árát 124 b. ér. frtban állapitják meg.

1817 aug. 17-én bányapolg. közgyülést tartottak *Szomolnokon.* Elnök: Gerhard F. képviselő, jelenvoltak: Sigmund Alajos bányatanácsos, Klempay István, referens, 19 városnak (Kézsmárké és Matheócz-é külön) képviselői és számos bányapolgár.

A képviselő enged a bányapolgárság kérésének és továbbra is megtartja ezt a tisztséget, azzal a kikötéssel, hogy mihelyt a fenyegető veszély elmulik, erről a hivataláról lemond. — Ő felségéhez küldöttséget küldenek, melynek tagjai: Gerhard F., Probstner András és Breuer Mihály s melynek feladata volt a bányapolgárság sérelmeit előadni; ezek szerint — a bányapolgárság csak akkor vállalkozhatik a *felajánlott önmaga által végzendő olvasztásra,* ha az *összes* és nem csupán a *silányabb* érczeket beválthatna, ha nem *pusztán egy,* hanem az *összes* huták felett rendelkezhetik, ha az üzem fenntartási költségeire előleget kapna és ha az olvasztás mindenkorra, valamint az elárusitás számára biztositttatnék.

Az elutazó felügyelőnek, Drevenyáknak egy bucsu- és hálafeliratot nyujtanak át és elhatározzák, hogy az uj felügyelőt, Br. Révait testületileg üdvözlik.

A kir. pénztárossá kinevezett Nikolásy Mihály helyére Theuerkauf Pált alkalmazzák bányapolg. *számvivőnek.*

Schramko özvegyének elengedik 3085 frt 30 krnyi tartozását, — épugy a bányapolg. tisztviselőknek az előlegeket; Rolph Józsefet elbocsátják hivatalából, Keczkés 140 frt segélyt kap. — Több folyamodványnak és folyó ügynek elintézése után a képviselő inditványára, minthogy gyülések nem mindig tarthatók, egy *választmányt* választanak, melynek tagjai: Schurer Dávid (ki a képviselő ur távollétében elnökölni fog), Saltzer János, Kail Antal, Palzmann György, Szontágh Mihály, Stark Antal

1817.

Választmány.

és Mudrony János. — A 867 b. ér. frtot tevő napidijak kifizetésre utalványoztatnak.

1818. *1818 évi február 5-én részl. gyülés volt Lőcsén* a képviselő elnöklete alatt, melyen 33 bábányapolgár jelent meg.

A cs. és kir. udvari kamara olyképen intézi el a bányapolgárok kérvényét, hogy a bányapolgárság feltételeit, melyek alatt ők magok végeznék az olvasztást, el nem fogadhatóknak tartja, minél fogva ezentúl is a kincstár fogja a beváltást eszközölni, megjegyeztetvén, hogy csak gazdagabb érczek (12 fonton aluliak nem) fognak átvétetni. Minthogy azonban a saját olvasztás kivánatosnak mutatkozik, bizassék meg egy az összes bányatelepek képviselőiből álló *választmány* avval, hogy erre vonatkozólag a főelveket megállapitsa.

Tom. VII.

1819. *1819 május 14-én részl. gyülést tartottak Szomolnokon.* A bányapolgárok bucsut vesznek a fő-bányagróffá kinevezett főfelügyelőtől, Br. Révai-tól.

A fóbányahivatal jelentést tesz az 1819 okt. 16-án megállapitott és az 1820-ik évre szóló uj beváltási rendszerről.

A beváltás az opákai és óvizi hutákban beszüntettetvén, Szomolnokon eszközöltetik.

1820. Az *1820 márczius 23-án tartott részl. gyülés* Dobayt választja ellenőrré Opákán. — A

Tom. VII. 1820. kerületi bányabiróság intézkedik arra nézve, hogy a beváltási kimutatásokat az összes ellenőröknek küldjék be.

Az 1821 jul. 29-én tartott részl. gyülés üdvözli Serényi grófot, mint ujonnan kinevezett főfelügyelőt.

1821 szept. 24-én megengedi, hogy a kincstárnál ellenkémlék tartassanak.

1823 május 13-án hivatalos felszólitásra tartanak gyülést, melyen az egész főbányahivatal jelen volt és melyen Serényi gróf elnökölt.

A pénztári kimutatás szerint volt:

Készpénzbeli pénztári maradék

	1895 frt	$38^1/_2$ kr.	p. p.
	145 „	$30^3/_4$ „	b. ért.
Activ-tartozások	1160 „	— „	p. p.
	21986 „	30 „	b. ért.

A kémlekrajczár 20-ról 24 krra emeltetik; a képviselőnek fizetése ezentul tiszteletdij gyanánt szerepeljen.

Bányák, melyek a pénzt bányamivelésre forditják, háromszoros biztositék mellett — gegen Pupillarsicherheit — kölcsönt kaphatnak. — A jövedéki beiratási illetéket 400 frtban állapitják meg.

Egyezségekre vonatkozólag, melyek mellett gyakran visszaélések történnek, egy választmány tegyen javaslatokat.

Gerhard T., kit ismét egyhangulag képviselőnak választanak, kijelenti, hogy ezt a tisztséget a bányapolgároknak kérésére elfogadja ugyan, — de csak egy évre.

Keczkés Pált felszólitják, hogy hagyjon fel a bányamiveléssel és ne fogadjon el igazgatói hivatalt. — Több folyó ügy elintézést nyer.

Mudrony, Saltzer és Breuer kiküldöttek, felülvizsgálván a bányapolgársági számadásokat, jelentik, hogy a képviselő koronázási — insurrectionális — és üzleti költségek fejében kiadott 22941 frt 46 krt, inditványozzák, hogy

a képviselőnek adják meg a számadások alóli felmentést és a pénztári maradványt, mely 434 frt 42 krt tesz ki, irják az uj számlára. — Egy 1823. julius 24-ki főbányahivatali leirat
1823. betiltja a részleges gyülések megtartását, különösen akkor, ha azokat a bányabiróság közbenjárása nélkül akarnák megtartani.

Miután a tönk szélére jutott bányászat körül előforduló *nehézségeket* több részleges és helyi összejövetelnél, melyeket az egyes bányavárosok tartottak, részletesen tárgyalták és azok felett tanácskoztak, a bányapolgársági kiküldött képviselők összegyültek 1827. nov.
1827. 26—27-én Szomolnokon; ennek az összejövetelnek elnöke volt Serényi gróf főfelügyelő; jelen voltak: id. Probstner András, mint a bányapolgárság legöregebbje, 19 bányatelep képviselői, gróf Andrássy György és sok bányapolgár.

Gerhard képviselő meghal. Az elnöklő gróf megnyitja a gyülést, felemliti a bányapolgárság javult helyzetét, érdemeket szerzett képviselőjének váratlan elhalálozását, felszólitja a jelenlevőket, hogy uj képviselőt válaszszanak és hangsulyozza, hogy mennyire szükséges az összes bányapolgársági alapszabályokból egy kivonatot készitteni. Az elnök beszédjére Trangous főjegyző válaszol, köszönetet mond a főbányahivatalnak szives közbenjárásáért, melynek a rézárának felemelését, az olvasztási költségek és a lőpor árának leszállitását köszönhetik, de egyszersmind feltünteti a bányapolgárságnak még mindig nyomasztó helyzetét és viszonyait — az elhunyt képviselőnek érdemeiről meleg szavakban emlékezik meg és leteszi hivatalát.

Egy kiküldött választmány képviselőnek jelöli: Andrássy György grófot, id. Probstner Andrást és Almássy Lajost. Minthogy a két utóbbi (az első előrehaladott kora miatt, a másik nagy elfoglaltsága miatt) kijelentette hogy a választást el nem fogadhatják, az összegyültek lelkes éljenzések és kérések után arra birják Andrássy György grófot, hogy végre a képviselőséget elfogadja. Épugy egyhangulag megválasztják Trangous Józsefet főjegyzőnek.

1827 nov. 27 Gróf Andrássy György képviselőnek választatik.

Az országos küldöttséghez — cum voto informativo — a képviselő elnöklete alatt Trangous Józsefet és ifj. Breuer Mihályt küldik ki.

Egy utasitás kidolgozása végett bizottságot választanak, melyre egyszersmind az alapszabályok elkészitését is bizzák.

A képviselő mellé választmányt szervez- *Tom. VII. Választmány.*
nek, melynek tagjai: Probstner, Breuer és Saltzer János.

A kémlekrajczár egy mázsa réz után 24 kr. marad.

1823-tól 1827-ig a bányapolgárság vagyona 5349 frt 24 kr. p. p. szaporodást mutat fel. — Schneider Zsigmond havi 10 frtnyi ösztöndijat kap, hogy Selmeczbányán folytathassa tanulmányait.

Engel Sándort tiszt. jegyzővé választják; — több folyó ügy elintézést nyer.

1823. óta kitettek:

	pengő pénzben	bécsi értékben
Bevételek	37893 frt $53^{3}/_{4}$ —	22292 frt $09^{3}/_{4}$ ko.
Kiadások	20545 frt $41^{2}/_{4}$ —	—

Pénzt. maradvány 1827-ben:

3496 frt $17^{2}/_{4}$ — —

Tartozások 13851 frt $54^{3}/_{4}$ — —

Összesen 37893 frt $53^{3}/_{4}$ - 22292 frt $09^{3}/_{4}$ kr.

Pénzt. maradvány 1823-tól:

2044 frt $12^{3}/_{4}$ kr.

Tartozások 9954 frt 36 kr.

Vagyon: 11998 frt $48^{3}/_{4}$ kr.

Szaporodás: 5349 frt 24 kr.

Tom. VIII. Kiegészitö kötet.

A kiegészitő kötetben Tom. VIII. sok leirat, jelentés, körözvény és határozat található, melyek 1765—1827. évekre vonatkoznak.

Grünblath Márton bányanagy Iglón 1773

1773. április 8-án felállitották Iglón a bányabiróságot és kinevezték Grünblath Mártont bányanagygyá — Bergmeister.

A Johannisaknát, dolevajkai és Gezwänger bányatársulatokat kényszeritik, hogy a vörös rezet kis és vékony tárcsákban szállitsák.

Az iglói bányapolgárok a bevezetett ejtőólomolvasztásnak — Niederschlagsarbeit — megszüntetését és a vörös réz árának 32 frt 20 krban való megállapitását kérik.

1788. évi október hónapból származik a József-féle rendelet — Edictum Josephinum, — mely a bányabiróságnak ujjá szervezésében intézkedik.

A bányapolgároknak kérését, mely a felsőmagyarországi bányapolgárságnak egy választandó felhatalmazottjára vonatkozott, elutasitják; épen ugy betiltják a gyülést, melyet 1792. deczemberre hirdettek.

Több vastermelő — Paltzmann testvérek — az iránt folyamodik, hogy a bányapolgárságba bekebeleztessenek.

1803. márczius 29-én fölszólitja a főbányahivatal a bányapolgárságot, hogy több rezet termeljenek.

1804. február 23-án gyülést tartottak a kobaltbánya-részesek a Paltzmann-hutában, melyen elhatározták, hogy a kobaltnak szabad elárusitása iránt folyamodnak és ha ez a kérésök nem teljesittetnék, ugy az összes *kobaltbányák* közösen egy gyárat épitsenek. Az eddigi kiadásokhoz hozzájárulnak: Zemberg 50 frttal, Máriaakna 40 frt, Ueberschaar 25 frt, Adam-Eva 10 frt, Josefi és Stefani 10 frt, Antoni 5 frttal. *Kobalt.*

Egyszersmind Gerhard képviselő elnöklete alatt egy választmányt neveztek ki, melynek tagjai voltak: Máriássy István József, Görgey Sándor, Paltzmann János, Szontágh Samu, Benigny Tamás, ifj. Jantner András, Gotthard Mihály, Langsfeld János, Gömöry Jakab.

Az egyezségkötők, illetve a Kahlehöh-Zechen bányarészeseknek azt a kérését, hogy az 1806-ik évben az előző évhez képest nagyobb mennyiségben előállitott vörös réznek mázsáját 10 frtnyi dijazásban részesitsék és kifizessék, elutasitják, minthogy ezt a törzs-bányatársulat — Radical-Gewerkschaft — már megkapta.

Az insurrectionális járulékok tárgyában Gerhard Th. tesz előterjesztést 1808. máj. 4-én.

Nyereség volt a következő bányákban: Kahlehöh, Latzenberg-Bogdanetz, Porács, Andräi, Igló-Johanni akna és dobsinai Himmelskronban, még pedig:

Nyereség . . . . . 16617 frt 04 kr.

Veszteség mutatkozott a gölniczbányai,

szlovinkai, helczmanóczi, zsakaróczi, remetei, iglói, teplicskai, dobsinai és rhedovai területen, még pedig:

Veszteség . . . . . 817 frt 33 kr.

Marad nyereség : 15799 frt 71 kr.

Ennek $^1/_6$ mint hadi segélyösszeg volt: 2633 frt 15 kr.

A nemzeti intézethez járultak: 131 frt 39 kr.

Egyik bevallás szerint kitett az $^1/_6$ 109 frt 42 kr.

A nemzeti intézethez 5 frt 29 krral.

Bányavám 108.

Bányavám fejében a számvevőség kimutatása szerint befolyt az 1808-ik évben:

Rézbányáktól . . . . . 71801 frt 34 kr.

Antimon-bányáktól . . . . . 6255 frt 32 kr.

Vasgyáraktól . . . . . 712 frt 30 kr.

Összesen . . 78768 frt 96 kr.

Kiegészitő kötet. Tom. VIII.

Az 1808. évi nyereségek kimutatása a hadisegélypénzek kivetése végett:

A gölniczbányai kerületben:

A jövedelmező bányák rézbeváltási bevétele: . . . . 423043 frt 46 kr,

A veszteség mellett dolgozó bányák rézbeváltási bevétele . . . . . 57032 frt 24 kr.

Ebből levonandók mint bányaköltségek:

A jövedelmező bányáknál . 258692 frt 11 kr.

A veszteséggel dolgozóknál . 77675 frt 33 kr.

A reménytnyujtó bányáknál 50190 frt 01 kr.

Összesen . 386557 frt 45 kr.

Marad mint jövedelem . 94474 frt 39 kr.

Összesen 31 bánya jövedelmezett; ezek között: Georgi 35680 frt, Rosalia 43626 frt, Kahlehöh 19906 frt, Latzenberg 12100 frt, A.

Zecheni 10900 frt, Himmelfahrt 6824 frt, Zsuzsanna 5635 frt stb.

Meddő bánya 124 állott mivelés alatt.

Az iglói kerületben:

Rézbeváltási bevétel . . .	160775 frt 27 kr.
A munkabérek kitettek: .	152028 frt 01¾ kr.
Nyereségtöbblet:	8687 frt 25 kr.
Tiszta nyereségtöbblet volt:	44355 frt 85 kr.
Meddő bányáknál a pótköltség:	35668 » 33 »
Nyereségtöbblet mint fennt:	8687 frt 25 kr.

Jövedelmeztek pedig következő bányák: Porácsi Andräi 10514 frt, Heugrund-Friedenakna 8444 frt, Knolli Michaeli 10741 frt; Johannis-akna 11412 frt, Laurenti-akna Szomolnokon 5161 frt és több más bánya svedléri, gölniczbányai és szlovinkai területen.

A szomolnoki kerületben 6562 frt 47¾ kr jövedelmet eredményeztek a bányák.

A hadiköltségekhez való 1/6 járandóság kitett 18287 frt 27 krt. Gerhard T. a bányapolgárság által beszolgáltatandó hadi segélyösszeg kifizetése végett felvett mint előleget 11368 frt 24 krt 1810. évi október hó 9-én. *1810.*

A sztraczenai hutát a főbányahivatalnak egy 1813. szeptember 13-ról kelt jegyzéke szerint teljesen beszüntetik. *1813.*

Az 1813. évben a bányamivelésnél következő eredmények mutatkoztak:

Az iglói kerületben nyereségtöbblet:	33324 frt 16 kr.
A gölniczbányai kerületben nyereségtöbblet	79381 frt 37 kr.
A szomolnoki kerületben nyereségtöbblet	2126 frt 42¼ kr.
Összesen:	114732 frt 35¼ kr.

Levonva a veszteséget: 72269 frt 63½ kr.
Marad mint felesleg: 42462 frt 51¾ kr.
Rozsnyó veszteséget mutatott fel.

1817. A főbányahivatal jelenti, hogy csak 12 fontos érczeket váltanak be 1817. julius 26-tól kezdve.

Az udvari kamara jelenti 1817. augusztus 30-án, hogy kobaltérczekért nem fizetnek többé 18 frt 36 krt és hogy azoknak szabad elárusitása meg van engedve.

Az 1816. évi és 1820. évi termények összehasonlitása:

nyeremény olv. költség b. vám munkabér jövedelem

1816-ban *Porács—Andräi akna:*
118348 frt 10490 frt 8053 frt 67282 frt 51066 frt b. é.
ellenben 1820-ban:
26875 frt 8246 frt 2195 frt 15972 frt 10902 frt p. p.
1816-ban *Gölniczi Hilfgottes akna:*
1820. 58006 frt 5870 frt 3992 frt 36233 frt 21772 frt b. é.
ellenben 1820-ban:
10455 frt 3289 frt 859 frt 5869 frt 4886 frt p. p.
1816-ban *Knoll—Michaeli akna:*
54639 frt 4000 frt 3197 frt 20414 frt 22558 frt b. é.
1820. évben:
16808 frt 4667 frt 948 frt 7107 frt 4052 frt p. p.
1816. évben *Ferdinandi tárna:*
133914 frt 9383 frt 7877 frt 41898 frt 76000 frt b. é.
1820. évben:
36888 frt 8888 frt 2169 frt 12026 frt 14250 frt p. p.

A hányóbért illetőleg sok leirat érkezett és tárgyalások folytak.

1825. *1802-től 1825-ig* a bányapolgársági bányák egyre-másra minden évben 12000 mázsa vörös rezet termeltek.

Az 1825-ik évben felemelték az olvasztási költségeket, ugy hogy ezek 10%-os ércznél kitettek :

Sárgaércz : könnyen olv. $49^1/_2$ krt, nehezen olv. $64^3/_4$ krt.

Fakóércz : antimontart. $66^1/_4$ krt, jónemü $51^3/_4$ krt.

1626. május 8-án kérvényt intéz a bányapolgárság Ő cs. és kir. fenségéhez, az ország nádorához, melyben kérik, hogy a közgyülés megtartására vonatkozó tilalmat vonja vissza és rendelje el, hogy egy legközelebb tartandó gyülésből két képviselő küldetessék fel az országgyüléshez. *1826.*

A felső szepességi városok, u. m. Matheócz, Szepes-Szombat, Poprád, Felka és Sztrázsa kérik a felsőmagyarországi bányapolgárságba való bekebeleztetésöket.

A IX. kötet tartalma : Codex juris metallico–montanisticus, per E. Regnicolarem deputationem anno 1828 et subsequis elaboratus. *Tom. IX.*

1828. január 8–11-ig egy bányapolgársági küldöttség ülésezett Rozsnyón, Andrássy gróf képviselő elnöklete alatt. Jelen voltak: Jekelfalussy János, id. Breuer Mihály, Trangous Lajos kapitány, Raitz Károly, Kosáry Antal, Pfannschmidt Ede, Paltzmann György, ifj. Breuer Mihály, Engel Sándor, Trangous József. Ez az összejövetel tárgyalta az *utasitást* az országos küldöttségben résztvevő kiküldöttek számára; továbbá hangsulyozza, hogy a vörösréz szabad elárusitása, a szabad saját-olvasztás, a vas, kobalt, antimon és ólomnak elárusitása biztositassék; az $^1/_{10}$ bányavám helyett $^1/_{20}$ ajánltassék fel; *Tom. X. 1828.*

Szomolnokon, Rozsnyón, Gölniczbányán és Iglón bányabiztosi hivatalok állitassanak.

A sérelmeket nyolcz §-ban állitják össze. A saját — olvasztás létesitése és az erre vonatkozó további munkálatok kidolgozása végett bizottságot küldenek ki. — A törvénykezési eljárás felett beható tanácskozást és tár-
1829. gyalásokat folytatnak. — Addig is, mig a közgyülést 1829 április 9-én és 10-én Lőcsén megtartják, a választmány sok folyó ügyet és leiratot intéz el.

Ez a közgyülés Andrássy György gróf képviselő elnöklete alatt és 16 bányaváros képviselőinek és számos bányapolgárnak jelenlétében tartatott meg. — Felolvasásra kerül a főbányahivatalnak egy leirata, melyben a mai gyülés ellen óvást emel és tudtára adja a bányapolgárságnak, hogy a maga részéről ahhoz képviselőt nem küld, mivel a gyülés 1783 és 1817 években *betiltatott.*

Miután hosszasan és körülményesen indokolják, hogy teljes jogosultságuk van ezt a gyülést megtartani, mint a mely az 1827-ki gyülés folytatásának tekintetendő, elhatározzák, hogy ezentul régi elévült szokás szerint a gyülést meg fogják tartani.

Azoknak a módozatoknak kidolgozására, melyek szerint a *vasgyárak ismét egyesülhetnének a bányapolgársággal,* bizottságot küldenek ki, melynek tagjai: Probstner, Saltzer, Schmidt, Gürtler, Jekelfalussy, Trangous kapitány, Breuer Mihály, Hámos József, Dorogsághy József, Matulai János és Janko András.

Ellenőrnek Szomolnokon Schneider Lajost

választják; ezenkivül a választmánynak több jegyzőkönyvét és más folyó ügyeket intéznek el.

1829 julius 24-én a bányapolgárság tanácskozást tartott Gölniczbányán gróf Andrássy képviselő elnöklete alatt s a választmánynak és több bányapolgárnak jelenlétében. 1829.

Előterjesztetik a választmány jegyzőkönyve.

Probstner segéd a felsőmagyaroszági szomolnoki bányakerület számára egy *általános telekkönyvi térképet* készit.

Andrássy gróf képviselő évi 100 arany tiszteletdiját mint pályadijat tüzi ki következő kérdésre: *Mi módon lehetne a bányamivelést emelni?*

1829 aug. 31-én *választmányi ülés* volt Lőcsén; 1829 szept. 28-án Szepes-Olasziban. Haasz Józsefet pénztárossá választják.

A pénztár állása az 1830-dik év első negyedében:

készpénzben	528 frt 29 kr.
tartozások	10274 frt — kr.
összesen:	10804 frt 29 kr.

1830 márczius 1-én választmányi gyülést tartottak Lőcsén; 1830 május 26-án a Nicolai-hutában. 1830.

Az annak idején kiküldött bizottság előterjeszti az *alapszabályok* tervezetét. A pénztár megvizsgáltatván 2611 frt 57 kr. pénztári maradvány mutatkozik. Ezenkivül több folyó ügyet intéznek el. Alapszabályok

A cs. és kir. udvari kamara egy 1830 jun. 23-ról kelt leiratban 100 aranyból álló dijat tüz ki oly eljárási módszerre, mely szerint *teljesen tiszta vörös rezet lehetne előállitani.*

Az 1830-ik év második negyedében a bányapolgársági kémlelő mühelyben Szomolnokon 7256 kémlét foganatositottak; ezek között volt: 681 a Johannihutáé, 731 a Nicolai- és 881 a Phönixhutáé.

Az 1830 jul. 15-én Szomolnokon tartott választmányi gyülés a bányapolgársági alapszabályokra vonatkozó előmunkálatokkal volt elfoglalva.

A *helyi képviselők* ülést tartanak Szomolnokon Andrássy gróf elnöklete alatt; ezen az ülésen kihirdettetik az április 10-éről kelt legmagasabb udvari leirat, mely az 1829 évi április hó 9—10-én tartott közgyülést el nem ismeri. Erre elhatározzák, hogy egy Trangous főjegyző által szerkesztendő folyamodványban kérik a gyülés jóváhagyását.

Ebben a folyamodványban tájékoztatásul körülményesen és átnézetesen előadják azokat a viszonyokat, melyekben a bányapolgársági szövetség felső Magyarországgal régi idők óta áll. A legrégibb okmányok szerint 1487-ben *ujitották* meg ezt a szövetséget, a mely 1573-ban Miksa császárnak egyik szabadalmi levele által meg is *erősittetett;* 1747-ben *Mária Theresia császárnő* meghagyta a bányahivatalnak, hogy a szövetséggel 32 évre egyezséget kössön; 1751-ben a szomolnoki bányabiróság tiltotta be a szövetségi gyüléseket és magasabb helyre juttatott panaszok folytán a *császárnő a bányaszabadalmakat megerősitvén* különös oltalmáról biztositja a szövetséget. — *Ez volt a legszerencsésebb időpont;* a beváltás 9000 mázsáról 20000 mázsa rézre szökött fel.

Kevés volt az olvasztó huta; csak gazdag b.-polgárok épithettek maguknak ilyent, gyakran a szegényebbek megkárositása árán, kik a szenvedett sérelmek orvoslását keresik. Négy hutában olvasztottak, az ellenőrzés meg volt engedve; *az ellenőröket a bányapolgároknak kellett fizetniök.* 1832.
A fizetés miatt egyenetlenség támadt a bányapolgárok között és 1783-ban egy rendelet érkezett le, mely a szövetségnek szervezetét *hátrányosnak* jelenti ki.

Az 1817-ik évben egy kiadott rendelet szerint csak 12%-os érczeket váltottak be; ennek következtében 2000-nél több bányamunkást bocsátottak el és a bányamivelés szünetelt.

1827-ben a bányapolgárság két képviselőt küldött az országos küldöttségbe. 1829-ben a küldöttség jelentését kellett volna tudomásul venni, a gyülés megtartását azonban nem engedték meg stb.

Egy 1832. évi aug. hó 10-én kibocsátott főbányahivatali rendelet szerint a *fakóérczek beváltása az összes, a szomolnoki kamarai uradalom határain kivül fekvő bányákra nézve teljesen megszünik.*

Felkérik a képviselőt, hogy mielőbb közgyülést hivjon egybe, melynek feladatát a sérelmek orvoslása képezné; addig is a beváltás a magán hutákban eszközöltessék, minthogy csak 2442 mázsa ércz van készletben. Ha azonban a *három magánhuta* nem lenne képes az *összes bányapolgársági érczeket* megolvasztani, ugy ennek eszközlésére más utat-módot kell keresni. — Saltzer János inditványozza, hogy a magán hutákat bányapolgársági pénzzel se- 1832 Választmányi gyülés 17/9. 1832.

gélyezzék, abból a czélból, hogy fokozott beváltás esetében a nagyobb kiadásokat fedezhessék.

1832 deczember 4—5-én közgyülést tartottak Szomolnokon. Elnök: Gróf Andrássy képviselő; jelenvoltak: Stökl Antal, bányabirósági előadó, Pribila E. József, mint a legale testimonium kiküldöttje, Dulovits kamarai ügyész, a 16 bányavárosnak képviselői és számos bányapolgár

A *gyüléseknek a legmagasabb helyről való elismerését* örvendetes tudomásul veszik.

Az *alapszabály-tervezetet* minden oldalról megbirálják és némi módositások után elfogadják.

A gyüléseknél három elem legyen képviselve:

1. Minden bányatelep két kiküldött által.
2. Az áldásosan müködő bányák.
3. Minden egyes rézolvasztó-huta.

Engel Sándort 100 frt évi tiszteletdij mellett aljegyzővé választják; elhatározzák továbbá, hogy az *általános bányapolgársági olvasztást* létesiteni fogják; az erre vonatkozó tervezet kidolgozására bizottságot választanak, melynek tagjai: Pribila, Günther Dávid, Probstner András, id. és ifj. Trangous Lajos, ifj. Breuer Mihály, Raitz Károly, Kail János, Keczkés Pál, Pfannschmidt Ede, Koczok József, Szontágh Mihály és a két jegyző. A bányapolgárság elvállalja az egyetemleges kezességet a beszerzendő alaptőkére nézve.

Pénztári mérleg készpénzben. . .	3578 frt p. p.
Activ tőke	19865 frt p. p.
összesen . .	23443 frt p. p.

1833. Máriássy Mihályt tisztetbeli jegyzővé vá-

lasztják. A pályadij nyertes művet, melynek jeligéje: «Roges, tuum labore quid juvem meo, imbellis ac firmus parum? — Horat. Epod. Oda I. azonnal kinyomatják 1833 márczius 7-én.

Dijszabás adományozási bányaügyekben: folyamodv. kutatás engedélyezésére — frt 3 kr. 1772 május 12.
kapott kutatási levél . . . . . 1 frt — kr.
ennek hosszabitása. . . . . — frt 30 kr.
fölkérési dij — Muthungstaxe. . . — frt 03 kr.
adományozás . . . . . 2 frt — kr.

Az 1809–1810 években a bányabérleteknél — Transactionen — sok rendellenesség fordulhatott elő, mert a főbányahivatal e tekintetben több kibocsátványt és rendeletet intézett a bányapolgársághoz.

1834. julius 1–2-án a felsőmagy. bányapolgárság közgyülést tartott Szomolnokon. Elnök: Andrássy gróf képviselő; jelen voltak: 19 városnak képviselői és több bányapolgár. A képviselő örömét fejezi ki a felett, hogy az *alapszabályoknak* legfelsőbb helyen történt *jóváhagyása* sokkal több önállóságot biztosit a bányapolgároknak. — Küldöttséget menesztenek Bécsbe, hogy az Ő felsége előtt a bányapolgárság hódolatát és legalázatosabb köszönetét fejezze ki.

Az alapszabályokat felolvassák és közhirré teszik. Oly bányatársulatok, melyek évenként *250 mázsa rezet* termelnek, képviselőt küldhetnek ki.

Schneider Ernő ügyvédet megválasztják aljegyzőnek. Az 1834-ik év 3-dik negyedében kitett a vagyon:

készpénzben . . . . . 12660 frt 32 krt.
tartozásokban . . . . . 19243 frt 20 krt.

A bizottság, melyet a bányapolgárság a saját olvasztásának megállapitására vonatkozó javaslat kidolgozásával bizott meg, jelentést tesz.

XI. kötet.

A bizottság megtekintette a Phönixhutának, a krompachi- és prakfalvi vasgyáraknak, valamint a Paltzmann-féle és tönkrejutott dobsinai vasgyáraknak helyiségeit és jelenti, hogy a Phönix-hutát 60000 frtnyi áron meglehetne szerezni.

1834 jul. 1—2-én gyülés

A kohó-alaptőkét a magas kincstártól kellene kérni és ha az ez iránti kérvény kedvezőtlen elintézést nyerne, ugy a réz árának egy része forditandó e czélra; ez az *alaptőke 50 év alatt visszafizettetnék és a bányapolgárság tulajdonát képezné.*

Egy névtelentől származó felszólitást, mely a gyülés összehivását sürgeti, nem vesznek tekintetben. — Probstner András elhalálozása után Trangous Lajost választják az olvasztóhuták küldöttsége elnökének. — Ez minden oldalról s minden irányban megvizsgálja a fent emlitett helyiségeket és a faszükséglet beszerzésére nézve különféle egybevetéseket tesz stb.

A Phönixhuta-társulat elhatározza, hogy a hutát 60000 frtért és az anyagokat árverési vételáron átengedi.

1834.

1834 szeptember 15—17 közgyülést tartottak Iglón. A gyülés elnöke: Andrássy gróf. Tizenkilencz városból a következő bányáknak kiküldöttjei voltak jelen:

Kotterbach (Kreutzschlag, Rothbaum, Svatiduch) Glós János. Iglónak több bányája ré-

széről Windt Zakariás. Szlovinkáról Schertl Sámuel. Knoll-Michaeli részéről Prihradny. Teplicskai Ferdinandi részéről Juhoss és stb. összesen: bányáknak, a Phönix-hutának és Johannis-hutának 34 kiküldöttje.

Az elnököt és jegyzőt meghagyván hivatalukban ülnökökül választják: Probstner Andrást Kail Jánost, Máriássy Mihályt, Keczkés Pált. Trangous Lajos egy felveendő forgalmi tőke törlesztésére vonatkozó tervezetet terjeszt a közgyülés elé. — Elhatározzák, hogy a két magánhutával egyességre lépnek.

A napidijak 996 p. frtot tesznek ki.

1836 márczius 23—25-én Gölniczbányán tartanak közgyülést, melyen 10 városnak és 39 bányának küldöttjei vesznek részt. Előterjesztetik: *1836.*

1. A szerződés, melyet elnök Ő méltósága 1835 január 11-én az J. G. Schuller & Co. nagykereskedő czéggel egy 300000 p. frt kölcsönt illetőleg kötött.

2. A Phönixhuta-társulat átengedési okmánya, mely szerint a hutát 60 m. p. frtért megvették. *A Phönix-huta megvétele. 1835. 7/III.*

3. A Rolly Sámuellel kötött szerződés, melynek értelmében a bányapolgárság földbirtokosi jogok átengedéséért évenként 1400 p. frtnyi haszonbért fizet mindaddig, mig a bányapolgársági vállalat tart.

4. Különféle iratok; egyebek között az Igló városával megkötött és jóváhagyott szerződés, mely egy huta épitkezési helynek évenkénti 168 frt haszonbér mellett való átengedésére vonatkozott.

10. A Cornides & Co-al kötött és az 1836-ik *1836 január 17*

évben előállitandó vörös rézre vonatkozó szerződés, melyben egy mázsa réznek ára 44 frt 40 krban állapitatott meg.

25 frtnyi ezüst beváltási bevétel egyenlővé tétetett egy mázsa rézzel. Az évenként termelendő réz mennyisége az előirányzat szerint 20,000 mázsát tett ki. A törlesztési alaprészletet minden mázsa után fizetendő 1 frt 30 krban állapitják meg.

Nadler Károlyt megbizzák az olvasztás technikai vezetésével. A közgyűlés napidijai 1092 p. frtra rugtak. A bányapolgárok átveszik a Phönix-huta részvénytársaságtól a leltárt.

Szén és pörkölő fa, hutaberendezési tárgyak és különféle anyagokért fizetnek 14143 frt 50 krt.

1836 márczius 9-én a Kahlehöh-bányatársulat felhagy a Nicolai-huta üzemével és csatlakozik a bányapolgársághoz.

Pénztári zárszámadás 1835 végével;

Bevételek. . . . . 252.040 frt 72 kr.
ezek között foglaltatik a kölcsönből vett 150000 f.
Kiadások . . . . . 219,524 frt — kr.
Pénztári maradv. 1835 végével 18278 frt 48¾ kr.
Tartozások . . . . . 14238 frt 23 kr.
összesen 252,040 frt 72 kr.

A Georg-huta épitésének költségvetése 20751 frt 04 krt tett ki.

1837. *Az 1837 okt. 2—6-án Lőcsén tartott közgyűlésen* részt vettek 19 városnak és 38 bányavárosnak kiküldöttjei, és számos bányapolgár.

Nadler kohógondnok jelenti, hogy a 14 havi idő alatt 1836 évi szeptember hó végéig beváltottak 119,881 mázsa érczet, melynek réz-

tartalma 10000 m.; bányaurbér — Frohne — fejében kiszolgáltattak 562 mázsa rezet és eladásra került 8995 mázsa réz, melynek átlagos ára volt mázsánként 46 frt $57^{3}/_{4}$ kr; továbbá jeleníti, hogy a kohó-nyeremény 53083 frtot tesz ki. — Elhatározzák, hogy ezt a nyereséget kiosztják.

A szomolnoki kerületban az összes bányák összeirása szerint volt: 137 sárga ércz, 70 fakó ércz, 22 kobalt, 20 antimon és 350 reménykedő bánya.

A magánhutákkal való viszonynak rendezése.

Napirendre tűzték a magánhuták viszonyainak rendezését. Trangous Lajos kapitány a Johannishutát mint az évszázadok óta fennálló Johannisbányának járulékát tünteti fel, az utóbbit mint a bányagépészetnek megteremtőjét és annak a véleményének ad kifejezést, hogy ez a huta igényt tarthat a bányapolgárság támogatására. Mindazonáltal egyesség gyanánt következő feltételeket állit fel mint ultimatumot.

1. A Johannishuta terményeit sohasem árusitsa el olcsóbban, mint a bányapolgárok.

2. A Johannishuta kötelezze magát arra, hogy ugyanazon feltételek mellett fog olvasztani, mint a bányapolgársági huták.

3. A huta-számadásokba való kölcsönös betekintés meg legyen engedve.

Ha ezt az ultimatumot elfogadja, ugy a bányapolgárság késznek nyilatkozik a forgalmi tőke kamatjai czimén az olvasztóköltségekhez minden mázsa réz után 1.12 p. frtot hozzáfizetni és a kezelés könnyitésére ama kamatok czimén fontonként $^{1}/_{2}$ krt visszatartani; a bányapol-

gársági huták az illető részletet, minden font réz után $^{3}/_{4}$ krt már 1837 évi október 1-jétől kezdve szolgáltassák be a bányapolgársági törlesztési alap-pénztárba; a bányatársulati huták pedig tartsák meg ezt a részletet mint befektetett tőkéjöknek kamatjait. — A Johannishutának kiküldöttje, Prihradny Dániel és igazgatója, Probstner András kijelentik, hogy az emlitett feltételeket elfogadják.

A Nicolai-huta viszonyainak fejtegetésénél hangsulyozzák, hogy az előbb a Kahlehöhbányatársnlat tulajdona volt ugyan, de jelenleg $^{4}/_{5}$ része magánbirtokosok kezében van, hogy az a törlesztési alapot be nem fizetvén ezáltal a bányapolgárságnak nagy kárt okozott, mindazonáltal hajlandó a bányapolgárság ezzel a hutával is ugyanabba a viszonyba lépni, mint az elébb nevezettel, ha az összes hátralékos törlesztési alaptőkét a bányapolgársági pénztárba beszolgáltatja.

A Nicolai-hutának képviselője, Schmidt Sámuel, kijelenti, hogy az összes feltételeket elfogadja, de a hátralékos törlesztési alaptőke befizetését nem vállalhatja magára. A bányapolgárság gondoskodjék ezeknek az összegeknek behajtásáról. A közgyülés ebbe is beleegyezik.

Weber Károlyt tiszteletbeli jegyzőnek megválasztják.

Meggondolva azt, hogy a hutaalaptőke gyanánt felvett uj kölcsön három részletben 18 év alatt visszafizetendő, szükségesnek tartotta a közgyülés az eddigi törlesztési alaptőkét pontosan rendezni, minthogy a 330,000 frt, köl-

csön törlesztésére minden 6 évben 110000 p. frt fizetendő.

A törlesztési tervezet kidolgozására bizottságot küldenek ki, melynek tagjai: Breuer, Trangous, Keczkés, Máriássy Mihály, Nadler Károly, Juhoss és Prihradny Ernő.

A törlesztési alaptőke járuléka 1 frt 36 krról 1837.
2 frt 21 krra p. p. emeltetik, ugy hogy alapos a remény, hogy *hét év mulva* már megkezdhetik a törlesztést.

Schnorr Róbert, bányamérnök ajánlatot tesz hogy silány érczekkel töményitő kisérletet — Concentrations-Versuch — tesz; az ajánlatot elfogadják és utasitják, hogy azt a kisérletet a *Kahlehöh*-n tegye meg.

Corrides Lajost bányapolgársági *bányamérnöknek választják.* Andrássy gróf képviselőt továbbra is korlátlan teljhatalommal ruházzák fel.

A közgyülés egy *bizottságot* küld ki, melynek feladatává egy uj *beváltási rendszer és egy bányakerületi térkép* tervének az elkészitését teszi. — Böhm Gusztáv Freibergben végzendő tanulmányaira havi 60 frtnyi ösztöndijat kap és hogy beutazza Németországot, havonként még 100 frt.

A kiküldöttek napidijai 1710 p. frtra rugnak.

Ő fensége, Lobkowitz Longin Ágost herczeg beutazza a bánya-kerületet, mely alkalommal egy bányapolgársági küldöttség tiszteletteljesen üdvözli.

Klobusitzky Jánossal szerződést kötnek Zamutoban 52500 öl szénfa szállitására, mégpedig egy köböl 7 láb hosszu legyen, vagy a fél öl $3^1/_2$ láb. — Minden egyes öl 12 hüvelyk-

kel magasabban rakandó és fenti famennyiség 28 év alatt vágandó. — Mint bánatpénzt azonnal 2500 p. frtot fizetnek le, mely összeg csak az utolsó évben 2500 köböl fa átvételével fog törlesztetni. A bányapolgárság kötelezi magát, hogy 25 éven keresztül évente 2000 p. frtot fog fizetni.

A kohógondnok jelentéséből kitünik, hogy egy mázsa tárcsaréznek előállitása 10 frt $17^{3}/_{4}$ krba került.

Az utolsó időszakban egész véletlenül felfedezték, hogy több sárga ércz, különösen a kotterbachi, *higanyt* is tartalmaz és pedig észrevették ezt a kohómunkások az érczek pörkölésénél és az olvasztási kemenczék kijavitásánál, hol az olvasztáskor elillant higanynak egy része a falak között összesürösödött. Az akkori cs. és kir. főkohógondnok, Kovárcz Károly az Óviz-hutában azonnal hozzáfogott egy igen kezdetleges pörköléshez, melyet *nyilt pörkölő szinben* végzett, mi mellett a rost fedelét friss érczeknek felöntése által mindég hidegen tartotta; az alsó rétegekben illóvá vált higany a rost felső részén mint fém rakódott le kis gömböcskékben, melyeket azután teknőkben és kádakban tisztára mostak. — A mily tökéletlennek is látszik ez a módszer, mégis sok, zárt süritő-kamarákban véghez vitt s nem sikerült kisérlet után ez tartotta fenn magát mai napig mint legczélszerübb. Könnyen felfogható, mennyi higany illant el annak felfedezéséig a levegőbe, a mennyiben az előző években gyakran 5—600 mázsa higanyt termeltek évenként.

Azokért az érdemekért, melyeket Kovárcz

a higanytermelés létesitése körül szerzett, 1853-ban 12000 frtnyi tisztelet-dijat kapott.

1839 szeptember 9—21-én közgyülést tartottak Iglón. Elnök: Andrássy gróf képviselő; a városok kiküldöttjein kivül jelen volt 103 bányának 46 kiküldöttje. A megjelent kiküldötteket felszólitják, hogy határozzák el magukat előre, mely hutában kivánják érczeiket beváltani. Nehányan kijelentik, hogy erre nézve később fognak nyilatkozni, a legtöbben a bányapolgársági huták mellett foglaltak állást. 1839.

A huták jelentéseiből kitünik, hogy

a Phönix (a 2. időszakban 79188 m. sárga érczet
hutában (a 3. » 61375 » » »

a Georgs (az 1. időszakban 38673 » » »
hutában (a 2. » 16418 » » »

váltottak be.

A kohónyereség kitett:

A Phönixhutában . . . 33588 frtot
A Georgshutában . . . 16893 »
összesen 50781 frtot.

Minthogy nagymennyiségü érczkészletek voltak, *távolabb* vidékekről kellett *drága pénzen* szenet hozatni és a Georghuta nélkül fel sem lehetett volna dolgozni az érczeket; az érczfuvart meg kellett tériteni.

Javaslatot tesznek a pénztár kezelését és a könyvelést illetőleg; épugy egy társpénztár és bányafelőriskola alapitására nézve.

Dobay Vilmost ideiglenesen fakezelőnek alkalmazzák évi 200 frt fizetéssel; a Phönixhutában 1352 frt költségen iskolaépületet emeltek; Andrássy gróf a tanitó fizetésére évenként 500 frtot adományoz.

A Juszko Volyán, továbbá a Barkóczy- és Csáky-féle területen *kőszenet kutatnak.*

Meltzer Sámuel a törlesztési alaptőke befizetésére nézve javaslatot tesz, mely szerint 18 év mulva az épületek mint adósságmentes köztulajdon az utódokra szállnának át.

A kiküldöttek napidijai 1480 frtot tettek ki.

1840. réztöbblet 6654 m.

Az *1840 évi közgyülésen* a városok kiküldöttjein kivül 130 bányának 42 képviselője volt jelen. Alelnöknek megválasztották Trangous Lajost; ülnökökké: Probstner Andrást, Máriássy Mihályt, Meltzer Sámuelt és Koczok Józsefet.

Elhatározzák, hogy egy hengermüvet épitenek; megalapitják a társpénztárt, rendezik a bányamunkások ügyét és egy beváltási rendszer kidolgozására bizottságot választanak.

1843. sárga ércz-olvasztás. 6287 m. réz előállitása.

Az *1843 évi közgyülésen* jelen volt 19 városnak kiküldöttje és 87 bányának 41 kiküldöttje. Elnök volt: Gróf Andrássy, alelnök: Trangous kapitány, főjegyző Trangous József, aljegyző Engel Sándor, Weber Károly és Fest Imre, pénztáros Meltzer Sámuel.

Felolvassák a kluknói uradalommal kötött és jóváhagyott szerződést, mely egy sárga- és fakóérczek olvosztására alkalmas helyiség átengedésére vonatkozott: épugy azokat a leveleket, melyeket Rothschild & Schuller-el egy 400000 frtnyi kölcsönt illetőleg váltottak.

Erre nézve Andrássy grófot korlátlan teljhatalommal ruházzák fel.

Kimondják, hogy egyetemleges jótállást nyujtanak, vagy pedig a sárga- és fakóérczbányatársulatok részéről óvadékot és következő pontokban állapodnak meg:

1. Külön pénztári könyvelést létesitenek.

2. A próbakrajczár-pénztár közös célokra szolgál.

A sárgaércz- és fakóércz-olvasztás közti viszony.

3. A fakóércz-bányatársulatok a közös egyesületbe sorozzák a kluknói hutatelepet, a bányapolgársági sárgaérczhuták esetleges használatának jogát megszerezhetik azáltal, hogy a fakóércz-hutát a saját alaptőkéjökből felépitik és alkalmilag a sárgaércz olvasztására is átengedik; a mindkét olvasztás alaptőkéjéül felvett tőkéknek törlesztése után az illető törlesztési alaptőkék és pénztári maradványok az összes bányapolgárságnak közvagyonát képezik és az összes kohótelepek mint az egyetemes bányapolgárság köztulajdona a szükséglet szerint sárgaércz- vagy fakóércz-olvasztásra vagy mindkettőre is fordithatók, minthogy ugy a czél és az eszközökre nézve, mint az érczek termelésére nézve sárgaércz- és fakóércz-bányatársulatok közt különbséget egyáltalában nem lehet tenni.

1843.

4. Minthogy a közös kémlekrajczár-pénztárból, melyhez a fakóércz-bányatársulat is hozzájárult, a sárgaércz törlesztési alaptőkéjének megalapitásához 30000 p. frtot vettek, az alaptőkéért való jótállás elismeréseül a fakóércz törlesztési alaptőkéjének előteremtése, illetve megalapitása czéljából 30000 p. frt vétessék a sárgaérczek törlesztési alaptőkéjéből és engedtessék át a fakóérczek törlesztési alaptőkéjére, mely összeget idővel, ha ezt a fakóércz törlesztési alaptőkéje nélkülözheti majd, ismét a kémlekrajczár-pénztárba szolgáltassék vissza.

5. Az olvasztásoknál a sárgaérczek és fakóérczek felett szabadon rendelkezhetnek.

6. A fa- és szénkezelés közös.

7. A könyvelést és a pénztári hivatal személyzetét a kémlekrajczár-pénztár fizeti.

8. A beváltó bányatársulatoknak kötelezvényeket kell kiállitaniok. Gölniczbányának Wassitsch-féle Kreutzschlag-ja és Turzony József a kincstári hutánál maradnak. Épugy megtartja Jendrassik az összes bányáknál, melyeknél a kincstár részes, érczilletékeit és a kincstári beváltásért járó bányaurbért.

Nicolai-huta. Iglón házat vesznek.

Inditványt tesznek a Nicolai hutának 12000 frton való megvételére. Iglón házat vesznek.

A Johannishuta óvást tesz a hámorhaszon ellen; megengedik, hogy a Johannishuta is épithessen hámort.

Cornides Lajos jelentést tesz a kerületi térképről. Tatarko János egy évre 6% kamatok mellett 1000 p. frtnyi kölcsönt kap.

Bizottságot választanak, melynek tagjai Trangous Lajos, Nadler és Meltzer; ennek feladatává teszik, hogy vizsgálják meg a Haasz-féle 14426·40 frtot tevő pénztári hiányt.

A kiküldött képviselők napidijai 1310 p. frtot tesznek ki.

Nadler Károly kohógondnok jelentést tesz az 1841-ik évi 6-dik zárszámadásról; e szerint ebben az időszakban is a Phönix- és Georg-hutában beváltott 8726 mázsa réz mellett 60342 frtnyi tiszta nyereség mutatkozik.

Andrássy gróf képviselőt, kinek szándékában volt a reá ruházott korlátlan teljhatalomról lemondani, felkérik, hogy tartsa meg azt továbbra is és hálás köszönetet szavaznak neki azért a fáradhatatlan tevékenységéért és buzgó-

ságáért, melylyel a bányapolgárság jólétét oly áldásosan munkálja. A gróf enged a kérésnek és továbbra is megtartja a teljhatalmat.

A fakóércz-bányatársulatok törlesztési részleteinek megalapitását a kölcsön teljes lebonyolitásáig és a visszafizetési határidők avagy annuitások meghatározásáig függőben hagyják.

A Sulzberger Jakab, frauenfeldi mérnökkel kötött szerződést, mely a bányapolgársági rézolvasztó hutáknak létesitendő javitására vonatkozott, jóváhagyják.

Engel főjegyző jelentést tesz azon előmunkálatokról, melyek az 1828-ki bányászati országos munkálatnak ideiglenes törvénybeiktatására vonatkoznak: arra az időre, midőn az az országgyülés napirendjére kerülne, bányapolgársági küldöttséget választanak, melynek tagjai: Trangous Lajos alelnök, Engel Sándor és Probstner Adolf.

Pénztári ellenőrnek egyhangulag megválasztják Sóltz Sándort, ki mint ilyen eddig csak ideiglenesen müködött.

Az 1845 évi közgyülésen Andrássy György gróf képviselő elnökölt; jelen voltak: Stökel Antal birósági előadó mint testimonium legale, Jendrassik Miksa és Mauks János mint a kincstár képviselői, Probstner András, Máriássy Mihály, Koczok József és Glósz János bányapolgársági ülnökök, Fest Imre főjegyző, Szőnyey Károly tiszt. jegyző, Nadler Károly kohógondnok, 36 városi kiküldött és 67 bányának 34 képviselője. 1845.

Azt az inditványt, hogy a városoknak a müszaki vezetésnél és kérdésekben ne legyen

szavazatuk, mint az alapszabályokkal meg nem egyeztethetőt, elvetik.

Geiszberg a stillbachi Paternoster-bányatársulat képviseletében és nevében kijelenti, hogy a bányapolgárságí fakó érczolvasztáshoz nem járul hozzá, ennélfogva nem is fizeti a törlesztési alaptőkét; de a közgyülés ezt a kijelentését nem veszi figyelembe.

A képviselő jelenti, hogy a 400000 frtnyi fakóércz kölcsönre vonatkozólag megkötötték a szerződést és az ülnökség — assessorium — javaslatot tesz egy megfelelő törlesztési alaptőkének létesitésére, melynek értelmében a fakó ércz-bányatársulatok évenkint 51000 p. frtot fizetnének, ugy, hogy 35 év mulva egy körülbelül 580000 frtot kitevő bányapolgárságí ellátmányi tőkét — Verlagscapital – is lehetne teremteni.

Elhatározzák továbbá, hogy a benyujtott tervezet felett ezen a gyülésen még nem döntenek végképen, hanem hogy kinyomatják a mellékelt törlesztési alaptőke-táblázatokat és további megvizsgálás czéljából kiosztják a bányapolgárok között; mindazáltal azonban már f. évi november hó 1-től kezdve minden mázsa réz után, valamint minden 25 frtnyi ezüstbeváltási bevételből 1 frt 15 kr. vonattassék le; a higanytól pedig minden 100 frt beváltási érték után az egy mázsa réz után járó összeg fizettessék a törlesztési alapra.

Nadler Károly kohóigazgató jelentést tesz nehány, az olvasztásnál általa bevezetett és igen előnyösnek mutatkozó javitásról, melyért köszönetet szavaz neki a közgyülés. Az árviz

által okozott, mintegy 8000 frtnyi kárnak megtérítését felosztják 5 esztendőre.

A Nicolai-hutának megvételére vonatkozó ügyet a képviselőre és az ülnökségre bizzák.

Sulzbergernek a szerződéstől való visszalépését tudomásul veszik.

A kir. felsőmagyarországi kerületi bányabiróság engedélyt ad a jegyzőkönyv kinyomatásához.

Az 1874-ben tartott közgyülésen megválasztattak: képviselővé: Andrássy György gróf; alképviselőnek: Máriássy Mihály; ülnökökké: Probstner András, Walko József, Koczok József, Sponer Tivadar; főjegyzővé: Trangous József, Fest Imre; tiszt. főjegyzővé és levéltárnokká: Szőnyei Károly tiszt. jegyző. Jelen volt 19 városnak és 62 bányának 34 képviselője. *1847.*

Előterjesztik a fakó érczolvasztás-kölcsönre vonatkozó törlesztési alaptőke-tervezetet.

1. Minthogy 312000 frt nem elegendő, szükséges, hogy egy kiegészitő tőkét teremtsenek. *7035 m. rezet állitottak elő.*

2. A fakó-ércz-bányatársulatok 51000 p. frtot fizetnek évente havi részletekben. Az olvasztás megkezdéséig a törlesztési alaptőkejárulék 1 forint 15 kr. marad minden mázsa réz után.

3. A fentemlitett 51000 frtból előbb az annuitást fizetik, a tőkelerovás átlagos összegét az egyes bányatársulatok javára irják és 6 év lefolyása után 4% kamatokkal fizetik vissza.

Az első évi kohó-nyereség visszatartandó, hogy a törlesztési alaptőkének fizetése megkönnyittessék.

Az alapszabályokat módositják. A bányapolgársági képviselő választására jogositó censust 200 mázsa rézben, 25 frt ezüst beváltási értékben, 100 frt higanybeváltási bevételben állapitják meg.

Böhm, az Istvánhuta épitési költségeire nézve előirányzatot terjeszt elő, mely 151789 frtot tesz ki.

Minden gyülés előtt az ülnökség egy hitelesitő bizottságot nevezzen ki a jegyzőség mellé.

Kovárczot müszaki tanácsadóvá választják.

Erőssy Dávidot bányapolgársági Phönix-huta-ellenőrnek, Neubauer Edét tiszteletbeli jegyzőnek választják.

A kiküldöttek napidijai 1503 p. forintot tettek ki.

Egy az épülőfélben levő István-hutában tartandó költséges ünnepélyesség helyett, melynek megtartására nézve inditványt tettek, elhatározza a közgyülés, hogy 800—1000 p. frtnyi alapitványt tesz, melyből a szepesváraljai klastromban beteg bányamunkások részére 1—2 ágyhelyet fognak berendezni.

Nadler Károly kohóigazgató jelentést tesz az uj berendezés folytán az olvasztásnál elért kedvezőbb eredményről, a miért a közgyülés az ő, valamint a több kohótisztviselők érdemeinek jegyzőkönyvileg elismeréssel adóz.

Koczok József ülnök jelenti, hogy az István-huta épitése erősen előre halad. Schneider Lajos, mint a Georg-huta kémlelője, ugyanazt a fizetést kapja, mint a phönix-hutai kémlelő.

Az 1853 évi közgyülésen, melyen a tisztujitás folyt le, Andrássy gróf képviselő elnökölt; jelen voltak: Gálfy György fejedelmi biztos; Stöckel Antal mint testimonium legale; továbbá Adriányi és Rösner József bányatanácsosok a magas bányászati kincstár képviseletében; Zsedényi Ede udvari tanácsos alelnök; Gotthard György, Jendrassik Miksa, Probstner Arthur, Reisz Károly ülnökök; Trangous József főjegyző, Fest Imre főjegyző, Szőnyei Károly és Fischer István tiszt. jegyzők, Nadler Károly kohóigazgató; Meltzer pénztáros. Leithner báró könyvelő, 38 városi kiküldött és 58 bányának 37 kiküldöttje.

1853 Ujonnan választott ülnökség.

A milyen örvendetesek voltak azok a jelentések, melyeket ezen a közgyülésen a sárga érczolvasztását illetőleg tettek, a mennyiben kilátás volt arra, hogy az 2—3 év alatt teljesen megszabadul adóságaitól, époly aggasztóan és kedvezőtlenül hangzottak *azok* a fakó érczek olvasztását illetőleg, minthogy épugy a próbaolvasztásnál, mint az első kohózárszámlánál igen jelentékeny fémvesztékek mutatkoztak, a fő-kohógondnok által elrendelt, a kincstáritól eltérő olvasztás is inkább lángkemencze — mint nagyolvasztó — üzemet követ, előbbi pedig annyi akadályra talál, hogy még a folyó termelés is megakad és a rézkészletek a felhalmozott terményekben annyira felszaporodnak, hogy könnyen pénzválság is állhat elő; ezek folytán következő határozatokat hoztak:

9285 m. réz termelése. 995 k. ezüst.

1. A beváltás korlátozandó.

2. A törlesztési tőkét minden mázsa réz és 35 frtnyi ezüstbeváltási bevétel után 8 frt

48 krra emelik; a 8 frt 48 krból 2 frt 30 kr az épületek épitkezési költségeinek fedezésére visszatartatnak.

3. A sárga érczek átengedik az 1851. évi kohónyereménynek utólagosan kifizetendő összegét és az 1846. évi törlesztési alaptőkét egy évre 6% kamatok mellett.

4. Szerződést kötnek Sina G. S.-el pénz beszerzése végett. Elhatározzák, hogy a jövőben a kincstári olvasztási rendszert követik. A keresztülvitellel megbizzák br. Leithnert.

Nadler visszalép az igazgatóságtól; a közgyülés elhatározza, hogy hála jeléül ezüst serleggel tiszteljék meg.

A sárga érczolvasztás vezetését Kézsmárszky kohógondnokra bizzák.

A közgyülés kiküldi Trangous Lajost és még nehányat azzal a megbizással, hogy a még szükségesnek mutatkozó üzemtőkére nézve előirányzatot készitsenek. Ez a bizottság jelenti, hogy az 1853-ik évre még 369217 frtra van szükség, mely összegre a fakó ércz-huta 195066 frtnyi fedezetet nyujt és igy még 174115 p. frt hiány marad.

Andrássy gróf lemond a korlátlan felhatalmazásról és a közgyülés az ülnökséget bizza meg az ügyek vezetésével.

A Nicolai-hutával kötött szerződést, melynek értelmében az teljesen beszünteti üzemét, tudomásul veszik.

Kovárcz, a higanyalaptőkéből 12000 frt tiszteletdijat kap.

A bányapolgárságnak következő, érdemeket szerzett tisztviselői kapnak személyi pótlé-

kot: Meltzer Samu pénztáros évenként 300 frtot, Késmárszky Antal kohógondnok évenként 400 p. frtot, Gömöry Sámuel fakezelő évenként 200 frtot.

Nadler Károly igazgatónak jelentéséből kitünik, hogy az 1852 évi sárgaércz kohó-zárszámlája 10000 b. mázsa réz beváltása mellett több mint 12000 p. frt nyereséget tüntet fel, hogy a szénnek ára emelkedett, minek folytán az olvasztási költségeknél körülbelől 3000 frtnyi hiány mutatkozott.

Hogy a bányamivelést, melynél a zuzott marák — Pochschlichen — előállitása nagy szerepet játszik, előmozditsák, ezeknek olvasztási költségeit, melyek magasabbak voltak, mint a darabos érczeké, leszállitották és a mara kéntartalma szerint — Lechgehalt — állapitották meg.

A napidijak 1845 frtra rugtak.

Az *1854* évi közgyülésen Andrássy György gróf elnökölt, jelen voltak: Gálfy György fejedelmi biztos, Stöckel Antal cs. és kir. bányakapitány, Adriányi J. cs. és kir. bányatanácsos és fő-bányagondnok mint kincstári képviselő, Rösner József kohógondnok, a bányapolg. ülnökség, a bányavárosok 38 és 50 bányának 34 kiküldöttje. *1854*

Elnöklő képviselő megnyitó beszédében különösen a fakóércz forgalmi tőkéjének pénzügyi viszonyait hangsulyozza és ezeket, mint ennek az egyesületnek életkérdését tünteti fel.

Trangous főjegyző erre a beszédre terjedelmesen válaszol, rámutat a bányapolgárságnak javult helyzetére, mint a mindinkább erős-

bülő egyetértés és közszellem gyümölcsére, melyet Ő Méltósága nemes példájával életbe léptetett.

A még szükségesnek mutatkozó pénznek beszerzésére nézve az ülnökség véleményezése és inditványa alapján következőleg határoznak:

A sárga ércz-bányatársulatok beleegyeznek, hogy a törlesztési alaptőke visszafizetésére meghatározott 6 évi határidő oly módon terjesztessék ki, a mint ezt egy bemutatott fokozati táblázat föltünteti.

Épúgy az esedékes kohónyeremény utólagos kifizetését egy évvel később eszközöljék, de ezért a fakóércz-bányatársulatok 6% kamatokat tartoznak fizetni.

A pénzpiacz kedvezőbb alakulása beálltával a fakó érczek részére kölcsönt vegyenek fel és egyenlitsék ki a sárga ércz-bányatársulatok követeléseit.

A fakó ércz-bányatársulatok mindaddig, mig a szükséges 600000 p. frtnyi forgalmi tőkét teljesen meg nem szerezték, lemondanak minden visszafizetésről és elhatározzák, hogy a törlesztési alaptőke járulékát, mely minden mázsa réz után 8 frt 48 krt tesz ki, addig az időpontig nem szabad lejebb szállitani.

Br. Leithner, ideiglenes fakó érczkohó-igazgató jelentéséből, melyet több táblázati kimutatással együtt terjeszt a közgyülés elé, kitünik, hogy a fakó érczeknek a kincstári olvasztási rendszer szerint berendezett kohászati feldolgozása igen jó eredményeket mutat fel, hogy különösen a nyersolvasztásnál nyert fémegből is már ezüstöt termeltek s belőle 300 mázsán

felül előnyösen eladható vörös rezet nyertek, a miért is előadó azt javasolja, hogy ez a vállalat a leghathatósabban támogatassék. Ezt a jelentést a gyülés örömmel veszi tudomásul és jelentéstevőnek nyilvános elismerö köszönetet szavaz.

Késmárszky Antal kohógondnok jelentést tesz az 1852 és 1953 évi sárga érczkohó-zárszámadásáról; a gyülés elhatározza, hogy a jelentés teljes terjedelmében a jegyzőkönyvbe vétessék fel.

A kemény szén árát mérőnként — Mass — 1 frtra, a puháét 52 kr.-ra teszik.

A Sina G. Simon czéggel kötött réz-bizományi szerződést 1856 évi julius hó végéig meghosszabbitják.

A bányamegyei alapszabályok — Revierstatuten — kidolgozására egy bizottságot küldenek ki, melynek tagjai: Gotthard György, Probstner Arthur, Jendrassik Miksa, Trangous József, Fest Imre, Trangous Lajos és Fabriczy Sámuel.

Br. Leithner igazgató.

A 19 pontban összefoglalt szolgálati szerződést, melyet a kohó- és erdőigazgatóval kötöttek, jóváhagyja a gyülés.

Ezután igazgatóvá megválasztják egyhangulag Br. Leithner Antalt; könyvelőnek szintén egyhangulag Jendrassik Miksát.

Következő, eddig ideiglenesen alkalmazott tisztviselőket véglegesen megerősitik:

Schneider József, kohógondnok.

Gömöry Adolf, kémlelő az István-hutában.

Erőssy D. J., kémlelő a Phönix-hutában.

Benigny Miksa Ervin számvivő István-huta.

Soltz Jenő, fafelügyelő Szebenben.

Ideiglenesen alkalmaztatik Kaufmann Lajos, mint kémlelő a Georghutában.

Juhosst a párisi világkiállitásra küldik.

A bányapolgársági ház az igazgató és könyvelő lakásának, valamint a pénztárnak és levéltárnak elhelyezése czéljából alaposan megvizsgálandó.

A napidijak 1647 frtra rugtak.

1857. *Az 1857 évi közgyülésen* Ő Excellenciája Gróf Andrássy György képviselő elnökölt; jelen voltak: Crololanza Gusztáv lovag, fejedelmi biztos; Mroule Ferencz, cs. és kir. bányakapitány; Adriányi János és Rösner József, kincstári képviselők; Zsedényi Ede cs. és kir. udvari tanácsos, alelnök; az ülnökség, 38 városi- és 58 bányának 37 kiküldöttje.

Előállitottak: 11279 m. rezet 1753 k. ezüstöt 496 mm. higanyt.

A sárgaércz-bányatársulatok kutatási alaptőkét alapitanak, mire minden mázsa réz után 10 krt fizetnek.

A közgyülés számvizsgáló bizottságot választ, melynek tagjai: Valko József, Sponer Tivadar, Jekelfalussy és Nadler. — A vizsgálat a hutában is történjék.

Hangsulyozzák, hogy a fakó érczekre nézve nagyobb forgalmi tőke szükséges. — A sárgaérczek teljesen adósságmentesek, miután az utolsó részlet is ki van fizetve.

1. A sárga ércz-bányatársulatok abban az esetben, ha a törlesztési alaptőke visszafizetése 11 év lefolyása alatt be nem következik, a kamatokat kapják.

2. A fakó ércz forgalmi tőkéjéhez még 500000 frt szükséges. Ez a kiegészitő tőke az

elnök, a pénztáros és jegyző által aláirt kötelezvények ellenében magánemberektől veendő fel. A felmondás 5000 frtra nézve egy év, 10000 frtig két év legyen.

Bányamegye — Bergrevier. — A bányamegyei alapszabályok azért nem készültek még el, mert a bányamegyei térkép nem áll még rendelkezésre. Az uj bányatörvény hátrányos következményei érezhetők, a bányamegyei alapszabályok nagyon szükségesek. A bányapolgárság a bányakapitányságnak előzetes közreműködése és egy törvénytudónak mérsékelt dijazása mellett létre kivánja hozni az általános bányamegyei térkép müvét.

Gömöry Adolf az Istvánhutában gondnoksegéddé és foncsorozási vezetővé lesz. Kohógondnok Schneider József.

A Toscanaban lakó Haehner-nek 10 mázsa érczet küldenek kisérletezés végett és összeköttetésbe lépnek Ihlé-vel Freibergben, Ulrich Ferenczczel Oker-ben és Ferencsik-kel Tajován.

Br. Leithner lemond az igazgatóságról és megkapja a szerződésileg kikötött végkielégitést.

Az elhunyt Trangous Lajos helyére Valko Józsefet választják meg bizalmi férfiunak.

Az 1858 évi közgyülés gróf Andrássy képviselő elnöklete alatt ment végbe; jelen voltak: Crololanza Gusztáv lovag, mint fejedelmi biztos, Mroule Ferencz cs. és kir. bányakapitány, Adriányi János és Rösner József kincstári képviselők, Zsedényi Ede cs. és kir. udvari tanácsos, alelnök; az ülnökség, 38 városi és 49 bányának 30 kiküldöttje. *1858.*

Elnöklő képviselő rámutat a még mindig le nem győzött akadályokra, melyek a fakó érczolvasztásánál felmerültek, de reméli, hogy az egyesületnek egyértelmü határozatai folytán az ügy nem sokára kedvező fordulatot fog nyerni. — Trangous József főjegyző ő méltóságát, mint a bányapolgárság alapitóját, oltalmazóját és fentartóját üdvözli és annak az óhajának ad kifejezést, hogy a Mindenható még sok évig tartsa meg a bányapolgárság javára.

A Phönix-hutánál mutatkozott rendellenes fémvesztékre nézve, mely 90 mázsa rezet tett ki, s melynél fogva mintegy 500 mázsára rugó réztöbblet veszett el, a közgyülés a kohótisztviselőket megróvja és reméli, hogy az uj igazgató ezt a körülményt kellő figyelemre fogja méltatni. Amaz inditványhoz, hogy a fakó ércz törlesztési alaptőke járuléka mázsánként 2 frttal leszállittassék, a sárga érczbányatársulatok csak azon feltétel alatt adják meg beleegyezésöket, ha a réz ára mázsánként 54 frton alul esnék.

1858. Előállitottak: 9696 mm. rezet, 1702 kiló ezüstöt, 352 mm. higanyt.

Szavazás alá kerül az a kérdés, vajjon az ülnökség a fabérleten kivül jószágokat és erdőtalajt is vehet-e, vagy sem? 50 igen-nel, 15 nem-mel szavazott.

A fakó ércz beváltása csökkent. A törlesztési alaptőkejárulékot 4 frt 18 krra szállitják le.

Feriencsik uj igazgatóval szolgálati szerződést kötnek.

A közgyülés megbizza Windt Lajost a bányamegye térképének elkészitésével; a költségek, melyek a kincstárral közösek, a bányapolgárság részéről előlegezendők.

A bányapolgársági tisztviselők részére nyugdij-alaptőkét alapitanak és erre nézve alapszabályokat dolgoznak ki. — A közgyülés bányapolgársági kutatásokat rendel el. *Nyugdijalap a tisztviselők részére.*

Az 1860 évi közgyülésen, melyen a tisztujitás ment végbe, ő nagyméltósága, gróf Andrássy elnökölt; jelen voltak: Springer János, mint fejedelmi biztos, Neubauer Ferencz mint testimonium legale; Adriányi János és Rössner József, mint kincstári képviselők. *1860.*

Ujból megválasztattak: ő nagyméltósága Andrássy gróf képviselővé, Zsedényi Ede udv. tanácsos alképviselővé; ülnökökké: Probstner Arthur, Gotthard György, Nadler Károly, Gál János. Bizalmi férfiakká: Valko József, Kovács Viktor, Juhoss J. János, Münnich Adolf. Jelen volt 38 városi és 55 bányának 35 kiküldöttje. A bizalmi férfiakat ugyanazok a jogok illetik meg, mint az ülnököket.

A Georg-huta beszüntetésére vonatkozó javaslatot nem fogadják el; épugy elvetik azt az inditványt is, mely egy, a rézeladásánál alkalmazandó ügynök kinevezésére vonatkozott. Az elárusitást lehetőség szerint helyben, a hutánál végezzék és a rézkészlettel ne hagyjanak fel. *Előállittatott: 10744 mm. réz 1586 k. ezüst, 361 m. higany.*

A nyugdijintézetbe minden, a bányászati kar osztályába tartozó egyén léphet. Bányaigazgatók a nyugdij-intézetnek teljes biztositásáig abba fel nem vehetők.

A nyugdijintézet alapszabályainak kidolgozásával megbizza a közgyülés Gotthard György, Probstner Arthur, Gál János és Nadler Károly urakat.

A bányamegyének térképe végett folyamodványt intéznek a magas cs. és kir. minisztériumhoz.

Feriencsik kohóigazgató jelenti, hogy a sárga érczbeváltás az 1859-ik évben 900 mázsa rezen felül emelkedett. Az olvasztásnak eredményei kedvezőek, ugy, hogy az olvasztási költségek elégségeseknek mutatkoznak. A fakó érczolvasztásnál a nagyban történő lugzás — Extraction — eszközlése czéljából uj berendezést terveznek, minthogy az erre vonatkozó, a fémeggel — Speise — tett kisérletek sikerültek.

Minthogy a fakó érczek már 600000 frtnyi forgalmi tőkével rendelkeznek, a törlesztési alaptőke visszafizetése már teljesithető. — Jendrassik Miksa főügyésznek, mint censornak a birálat munkájánál követett gondosságáért köszönetet szavaznak; a vizsgálatokat kinyomatják és szétosztják.

Windt Lajost kémlelősegédnek és Károlyi Pált a 2-ik erdőkerületben fakezelőnek véglegesen alkalmazzák.

1863. 11238. m. réz, 1554. k. ezüst 300 m. higany.

Az 1863 évi közgyülésen megjelent 38 városi kiküldött és 50 bányának 34 képviselője. Jelen volt Br. Barkóczy főispán, mint fejedelmi biztos. Az 1862. évi és 1863. évi kohózárszámadások eredményei kedvezőek. A fakó érczkohó-forgalmi tőke elérte a 600000 frtot.

A kutatási alaptőkéhez a beváltók 100 frt után 17 krt fizetnek. Fest főjegyző lemond hivataláról; helyére ideiglenesen Szőnyei Károlyt választják; aljegyzőnek és levéltárnoknak kinevezik véglegesen Pákh Lajost, eddigi tiszteletbeli jegyzőt.

A kutatási bizottságot felszólitják, hogy alkalmas inditványokat tegyen.

Szabadalmas kutatók nem küldhetnek képviselőket. A képviselőkre szóló censust 250 mázsára szállitják le.

Az ülnökség minden tisztviselői állást betölthet, de csak ideiglenesen. A végleges jóváhagyást és megerősitést fentartja magának a közgyülés.

A bányamunkások, valamint a huta-társpénztárnak alapszabályai jóváhagyatnak. *Bányamunkások és hutatárspénztár.*

Münnich Adolf, mint bányaigazgató felvétetik a nyugdijintézetbe.

A bányapolgárság Prik Vincze rézkereskedőnél 7000 frtot veszit.

A napi dijak 1907 frt 15 kr. o. é. tettek ki.

1867 évi közgyülés, — tisztujitás. *1867.*

Ő nagyméltósága Gróf Andrássy György képviselő betegsége által a megjelenésben akadályoztatván Zsedényi Ede, cs. és kir. udvari tanácsos, alelnök veszi át az elnökséget és felszólitja a közgyülést, hogy hálaérzetének egy külön átiratban annál is inkább adjon kifejezést, mert éppen 40 esztendeje, hogy ő nagyméltóságát a bányapolgárság képviselőjének választották és mert egész müködése, melyet ezen hosszu idő alatt kifejtett, felejthetetlen és elévülhetetlen tettekben bővelkedik. Ezen felhivás folytán következő átiratot intéztek az elnökhez:

«A közgyülésre összegyült felsőmagyarországi bányapolgárok legmélyebb sajnálkozásuknak adnak kifejezést nagyméltóságodnak távolléte felett, másrészt azon alkalomból, hogy

nagyméltóságod, mint a bányapolgárság képviselője ebben az évben lépett áldásos, elévülhetetlen bányapolgársági működésének 40-ik évébe, a legforróbb hálának, a változatlan nagyrabecsülés és tiszteletnek érzelmeit tolmácsolják Excellenciád előtt.»

Ezután napirendre került a tisztviselőknek alapszabályszerü választása, melynél nagy lelkesedéssel és egyhangulag ismét megválasztattak: Ő nagyméltósága gróf Andrássy képviselővé, Zsedényi cs. és kir. udvari tanácsos al-képviselővé; ülnökökké egyhangulag: Gotthard György, Probstner Arthur, Nadler Károly, szavazattöbbséggel: Juhoss, bizalmi férfiakká egyhangulag: Kovács Viktor, Münnich Adolf; szavazattöbbséggel: Pfannschmidt Triodeon, Faller Imre; társpénztári számvivő; Benigny Ervin: pénztári ellenőr: Gotthard Albert; központi kémlelő: Soltz Sándor; tiszt. jegyzők: Spóner Andor és Máriássy Miklós.

Termelés: 10806 m. réz, 3067 k. ezüst, 545 m. higany.

Inditványt tesznek az olvasztási költségek leszállitására nézve. A kénsav-termelést kilátásba helyezik. Minthogy a fakó ércz-forgalmi tőke 860000 frttal beszereztetett, elrendelik a törlesztési alaptőke visszafizetését, de nem állapitanak meg határozott időrendet a visszafizetésre nézve.

Az alapszabályok módositását czélzó inditványt 72 szóval 6 ellen elvetik.

A bányamegyei térkép 100 példányban a levéltárba helyeztetik. Miklósvágás és Szedlicze birtokoknak megvételét jóváhagyják.

Elhatározzák, hogy a lugzási kisérleteket, daczára a kedvezőtlen eredményeknek, folytassák.

A napi dijak 1825 frt 92 krra rugtak.

Az 1869 évi közgyülésen jelen volt: 38 városi kiküldött, 48 bányának 36 bányaképviselője 67 szavazattal. A gróf képviselő még mindig beteg. *1869.*

Meltzer pénztári kezelő elhalt.

A fémbeváltás erősen hanyatlott, a kőszénbányák és vasutak sok munkaerőt emésztenek fel, a munkások bére felszökött. A réz ára 70 frtról 40 frtra csökkent.

Az István-hutában nagy ezüstfémveszteség mutatkozik; ennek kipuhatolására bizottságot küldenek ki. *1869. Termelés: 5860 mm. réz, 1670 k. ezüst, 297 m. higany.*

A szedliczei szántóföldeket és réteket eladják Friedmann-nak 700 frtért, egy házat Miklós-vágáson 1000 frtért és egyet Óvizen 600 frtért.

A kobalt-bányatársulatokkal a Georg-huta felhasználása tárgyában 15 évre szerződést kötnek azon feltétel alatt, hogy azok minden hónapért, a melyben olvasztanak, 156 frt bért fizetnek. *Szerződés a kobaltbányatársulatokkal.*

Gotthard Albertet pénztárossá, Meltzer Ágostont pénztári ellenőrré, Soltz Sándort censorsegéddé, Gotthard Mihályt központi kémlelővé választják.

Meltzer özvegye 315 forint személyi pótlékot kap.

Pályadijat tüznek ki erre a kérdésre: «Melyek a felsőmagyarországi bányamivelés hanyatlásának okai?» A kérdés leghelyesebb megoldását 100 drb aranynyal jutalmazzák.

Küldöttségeket, vagy bizottságokat küldenek ki, melyeknek feladatává teszik, hogy a bányamivelés előmozditásának eszközeiről a helyi képviselőkkel a helyszinen tanácskozzanak.

Gömöryt a külföldre küldik, hogy a pörkölési eljárást tanulmányozza.

Kauffmann Camillónak a kémlelési eljárásra vonatkozó inditványát az ülnökséghez utasitják.

Napidijak: 1715 frt 65 kr.

1871. Termelés: 5036. m. réz, 1027 k. ezüst, 179 m. higany.

Az 1781 évi közgyülésen jelen volt: 36 városi képviselő, 36 bányaképviselő 51 szavazattal.

Gotthard, ki 20 éven át bányap. ülnök volt, elhalt; érdemeinek elismeréssel adóznak. A beváltás ismét csökkent.

Neubauer bányakapitány megkapja a 100 arany jutalomdijat.

Silányabb érczek mérsékelt olvasztási költségeket fizetnek.

Az olvasztási költségek hiányát nyers- és rézolvasztási költségek szerint részletezzék: az előbbiek egy-egy mázsa ércz, az utóbbiak egy-egy mázsa réz után osztassanak fel.

Vaspálya az. Istvánhutába.

Az Istvánhutába a vasuti állomástól vaspályát készitenek.

Napi dijak: 1656 frt 19 kr.

Minthogy a fa ára évről-évre emelkedik, a bányapolgárság abban a meggyőződésben van, hogy a kohómüveket csak ugy láthatja el állandóan és hosszabb időre a szükséges tüzelőanyaggal, ha erdőket és fekvő birtokot vesz, minélfogva felhatalmazza az ülnökséget, hogy távolabb fekvő erdőségeket is megvegyen, még pedig telekkel együtt vagy anélkül.

1873. Termelés: 3162 mm. réz, 757 k. ezüst, 141 m. higany.

Az 1873 évi közgyülésen, melyen 36 városi és 28 bányának 23 képviselője volt jelen 40 szavazattal, jelentik, hogy *Andrássy gróf, a bányapolgárság képviselője meghalt.*

Ő volt a bányapolgárságnak alapitója, ki önzetlen buzgósággal és anélkül, hogy maga is a fémbánya mivelést gyakorolta volna, élénk érdeklődéssel szolgálta a bányapolgárság ügyét és mozditotta elő annak érdekeit. A bizalmat, melylyel a bányapolgárság kitüntette, mutatja különösen az a korlátlan teljhatalom, melyet a bányapolgárok, mindjárt müködése kezdetén hutavételeknél, kölcsönkötéseknél és minden épitkezés és berendezés körüli közvetitéseknél bizalomteljesen reá ruháztak és melyet mindenkor lelkiismeretesen és a bányapolgárság javára gyakorolt; 46 évig állott e vállalat élén és emlékezete minden egyes bányapolgár kebelében hála- és kegyteljesen fog megőriztetni.

Az 1873 évi beváltás a bányapolgárság fennállása óta a legkisebb volt.

A közgyülés egyhangulag képviselővé választja Zsedényi udvari tanácsost, alképviselővé Probstner Arthurt.

Ülnököknek ujból megválaszttattak: Nadler, Juhoss, Kovács, Münnich, Pfannschmidt; ujonnan választották Wieland Sándort és Valko Viktort; Dobay Vilmost 42 szavazattal választották meg Sárkány Miksa ellenében, ki 41 szavazatot kapott.

A közgyülés az ülnökségnek takarékosságot ajánl a háztartás egész terjedelmében.

Hrubó-Pakasztó megvétele.

A Hrubó-Pakasztó birtoknak 70000 frtért való megvételéről szóló jelentést a közgyülés tudomásul veszi és jóváhagyja.

Felvett értékesités:

614 hold szántóföld à 15 frt	. .	9210 frt
40 « rét, 6 hold kert à 20 frt		920 frt

43 hold legelő à 6 frt	258 frt
1952 « erdőtalaj à 6 frt . . .	11712 frt
Faállomány holdanként à 18 köb-öl.	
35000 köb-öl à frt 1.50	52500 frt
épületek	6000 frt
Összesen: .	80600 frt.

Fekvő birtokot azért vettek, mert a közönséges favételeknél határidőt tüznek ki, melyen belől a fát el kell hordatni, a mi sokszor nagy hátránynyal jár és ezt fekvő birtok vétele által elkerülhetőnek vélték.

Vas-olvasztás. Szóba került a társulati vas-olvasztás; a bányapolgárság elhatározza, hogy a vasércznek ilynemü, esetleg foganatositandó feldolgozását előmozditani és támogatni fogja.

Br. Leithnernek beadványát, mely a bányapolgársági kohászatnál eszközlendő reformokra vonatkozik, az ülnökséghez utasitják.

A közgyülés megbizza az ülnökséget, hogy a közös alaptőkék keletkezése, természete, czélja és felhasználása felől a legközelebbi közgyülésnek előterjesztést tegyen.

A birtokok évi jövedelme. A birtokoknak évi jövedelmét az illető évi-társulatok élvezzék.

Napi dijak: 1383 frt 71 kr.

1875 évi közgyülés.

Feriencsik igazgató, Szőnyei főjegyző és Pákh meghaltak. Klein Sámuel Jánost főjegyzőnek választják, Szőnyey Kálmánt és Scholtz Vilmost tiszteletbeli jegyzőkké.

1875
47989 mm. réz,
756 k. ezüst,
487 m. higany.

Jendrassik, mint igazgató-helyettes jelentést tesz a hutákról és felemliti, hogy az 1873-ki év emberemlékezet óta a legkedvezőtlenebb

volt. — Inditványozza, hogy az olvasztásnál *kőszén* alkalmaztassék.

A forgalmi tőke változatlan maradjon.

Sárgaérczek minden mázsa réz után 4 frt 20 krt fizetnek; visszafizetendő 9 év mulva.

Fakóérczek minden mázsa réz után 4 frt 52 krt fizetnek; visszafizetendő 16 év mulva.

Higany minden mázsa réz után 10 frt 40 krt fizet; visszafizetendő 9 év mulva.

A fa- és széntartaléktőke behajthatatlan tartozások fedezésére a jelenlegi állapotban megtartandó.

Az összes alaptőkék jelenlegi állapotukban fenntartandók.

Az igazgató állásra pályázatot hirdetnek.

A tüzelő anyagok tényleges előállitási költségei a kohózárszámlákból fizetendők.

Napi dijak: 948 frt 70 kr.

Az 1876 évi közgyülésen 36 városi, 30 bányának 39 bányaképviselői voltak jelen 39 szavazattal.

A kiirt pályázat folytán a kohó-igazgatói állásra 13 pályázó jelentkezett.

1876. Termelés: 5661 m. réz, 977 k. ezüst, 226 m. higany.

A közgyülés Gömöry Adolfot választja meg 3 évre igazgatónak, de az ülnökségnek jogában áll abban az esetben, ha Gömörynek állása a kobalt-bányatársulatokkal kötött szerződésével összeütközésbe jönne, neki akármikor felmondani; fizetése 1650 frt; lótartás 600 frt; fa- és világitásra 105 frt; napi dijak mint a tisztviselőknek; ellátás a hutákban; természetben való lakás Jekelfaluban.

Jendrassik bányatanácsosnak, ki 20 hónapon át az igazgatói teendőket végezte, teljes

elismeréssel adóznak és megbizzák az ülnökséget, hogy elismerésöknek megfelelő módon kifejezést adjanak.

Feriencsik özvegye 1000 forint kegydijat kap.

A társpénztári számadások kedvezőtlen kezelése folytán a nyugalombéreket — Provisionen — 25%-al lejebb szállitják.

Dobaynak inditványát, hogy a tiszta és nem tiszta érczek külön olvasztassanak, az uj igazgatóhoz utasitják.

Napi dijak: 950 frt 83 kr.

Az 1879 évi közgyülésen jelen volt 32 városi és 30 bányának képviselője 48 szavazattal.

Zsedényi udvari tanácsosnak, a bányapolgárság érdemdus képviselőjének elhalálozása után Probstner Arthurt választják meg egyhangulag képviselőnek.

Jendrassik bányatanácsos lemond censori hivataláról, mire alképviselőnek választják.

Münnich Adolfot megválasztják egyhangulag censornak.

Ülnökök: Nadler, Juhoss, Pfannschmidt, Wieland A., Faller Sándor, Valko Viktor, Dobay Vilmos, Prihradny Guido és Probstner Gyula.

1879. Termelés: 5437 mm. réz, 1247 k. ezüst, 199 m. higany.

A kohó-jelentés szerint a vörös réz ára 1874 óta, a mikor még mmázsánként 100 frton felül állott, jelenleg 72 frtra csökkent. A *kőszén* a Phönix-hutában az olvasztásnál kedvező alkalmazást nyer.

Kő-szén.

A réz elárusitása teljesen pang és ez idő szerint csakis külföldön volna eszközölhető, ott is igen alacsony árak mellett.

Dobay inditványát, hogy *szakegyesületet* alapitsanak, az ülnökséghez utasitják.

Gömöry Adolfot megválasztják véglegesen igazgatónak.

Az ezüstkémlék, melyek többnyire megegyezők, csak az István- és Phönix-hutában eszközöltessenek. A réznél és higanynál megmarad a 3 kémle.

A kohó-zárszámadásokról szóló jelentéseket, melyeket eddig a censor állitott össze, ezentul az igazgató szerkeszsze. A censor-segédi állással felhagynak.

Az elhunyt képviselőnek, Zsedényinek arczképfestményét az ülésteremben helyezik el.

Annak az inditványnak tárgyalását, hogy *az egyik hutának üzemét szüntessék be,* mint nem sürgőst elhalasztják.

A közgyülés felhatalmazza az ülnökséget, hogy elhalaszthatatlan esetekben utólagos indokolt jelentés mellett *birtokokat eladhat és vehet.*

A közgyülés költségei kitettek 1021 frt 95 kr. o. é.

Az 1882 évi közgyülésen jelen voltak: 28 városi kiküldött és 22 bányaképviselő 37 szavazattal.

1882. Termelés: 3701 mm. réz, 761 k. ezüst, 136 m. higany.

A különböző tartalék-tőkék biztos zálogleveleken vannak gyümölcsözőleg elhelyezve, hogy a szükségben lévő alaptőkét (kémlelőpénztár) segélyezhessék.

Mint társpénztári-járulékot minden métermázsa vasércz után $^1/_3$, illetve $^1/_4$ krt állapitanak meg.

Azt az inditványt, hogy a sárga ércz-olvasztást az István-hutában eszközöljék és a

Phönix-hutával hagyjanak fel, még most elejtik.

Br. Leithnernek ujitásokra vonatkozó javaslatát az ülnökséghez utasitják.

A nyugdijalaptőke alapszabályait kiegészitik egy függelékkel, mely a bányaigazgatókat illeti.

A képviselőválasztáshoz megkivántató censust következőképen szállitják le: minden bánya, mely 50 mm. rezet állit elő, egy képviselőt küld; e mellett egy kiló ezüst vagy 50 kiló higany egyenértékü 1 mm. rézzel.

Napi dijak 985 frt 55 kr.

1885 évi közgyülés. — Tisztujitás.

1885. Termelés: 1522 mm. réz, 657 k. ezüst, 69 mm. higany.

A II. erdészeti pagonynyal felhagynak; Károlyi fakezelőt nyugdijazzák.

A gyümölcsözőleg elhelyezett *tartalék-tőkék* kamatai a jegyzőkönyvnek 93 számában foglalt határozat (100 frt a társpénztárnak) foganatositása után a kémlekrajczár-pénztárba beszolgáltatandók.

Az igazgatói teendőket Soltz Sándorra és Szőnyey Istvánra bizza a közgyülés.

Jendrassik és Nadler halála.

Az elhunyt, érdemekben gazdag alképviselőnek, Jendrassik Miksának, valamint Nadler Károly ülnöknek emlékét jegyzőkönyvileg megörökitik. Nadler 1836—1853-ig eleinte kohógondnok, azután igazgató volt, 1853—1884-ig bányapolgársági ülnök; tehát 48 éven át müködött a bányapolgárság érdekében. Jendrassik 1853 óta eleinte ülnök, azután főügyész és censor, majd a bányapolgárságnak alképviselője volt s 32 éven át sok érdemet szerzett magának.

Azt az inditványt, hogy a bányapolgársági pénztári hivatal a bányapolgársági alaptőkék, továbbá az erdészet és bányászat állásáról évenkint sommás jelentést szerkeszszen és az a bányapolgároknak, illetve a bányaigazgatóknak a jövőben kézbesittessék, a többség nem fogadja el.

Elhatározzák, hogy a Phönix-huta üzemét beszüntetik és csak két hutának: »az István- és Johannis-hutá«-nak üzemét tartják fenn. Az utóbbival kötött bérleti szerződést jóváhagyás végett a közgyülés elé terjesztik, mely azt 54 szóval 18 ellen megerősiti.

Elhatározzák, hogy a jekel-margitfalvai birtoknak nélkülözhető és jövedelmet nem hajtó gazdasági részét, valamint a szebeni házat eladják.

A társpénztári alapszabályok módositását jóváhagyják.

A bányapolgársági alapszabályok ujból átvizsgálandók és azok módositása iránt a legközelebbi közgyülésnek javaslat teendő.

Következett a tisztviselőknek választása:

Képviselővé választatott egyhangulag: Probstner Arthur, alképviselővé: Wieland Sándor; ülnököknek ismét: Juhoss, Pfannschmidt, Probstner Gyula, Dobay, Valko; ujonnan választott ülnökök: Klug Ottó és Ujlaki Jenő. Egyhangulag megerősittettek: mint főjegyző Klein J. S. és mint aljegyző Scholtz Vilmos.

Közgyülési költségek: 811 frt.

Az 1888 évi közgyülésen megjelent 24 városi- és 16 bányaképviselő.

1888.
Termelés:
898 mm. réz,
351 k. ezüst,
72 mm. higany.

A Johannishuta bérletét felmondják; a Phönixhutát beszüntetik.

A Johannis-huta bérletével felhagynak és elhatározzák, hogy csak az István-hutának üzemét tartják fenn, minthogy ez a csekély beváltásnak feldolgozására elegendő. A Phönix-huta üzemét beszüntetik és a szerződés szerint átadják a hutát a tulajdonosoknak.

A Georg-hutát, melynek egy részét a kobalt-bányatársulatok kibérelték, egyelőre még fenntartják.

A közgyülés az elnökséget felhatalmazza, hogy a birtokokat eladhassa.

Elhatározzák, hogy a réznek elektrolysis utján való előállitása czéljából telepet épitenek.

A censornak és levéltárosnak állását megszüntetik; Münnich Adolfot, volt censort ülnökké választják.

Az alapszabályoknak előterjesztett módositását elfogadják. A képviselő-kiküldésére vonatkozó censust képezi most a bányatársulatoknak törlesztési alaptőke-követelése, ugy hogy oly bányatársulat, mely 3000 frt törlesztési alaptőkével bir, egy képviselőt küld ki egy szavazattal, 6000 frt mellett két szavazattal 50000 frtig rugó tőke mellett 7 szavazattal. A bányapolgársági alaptőkéknek és hutáknak tulajdonosai azok a bányatársulatok és abban az arányban, a melyben törlesztési alaptőkével rendelkeznek.

1890. Termelés: 490 mm. réz, 175 k. ezüst, 47 m. higany. A bányapolgárság fennállása óta a legkisebb beváltás.

1891. évi közgyülés — tisztujitás. Jelen voltak: 24 városi kiküldött és 23 bányaképviselő 58 szavazattal.

Az eddigi *képviselő* az alapszabályok értelmében *elnök* czimet nyer. Elnöknek egyhangulag megválasztják Probstner Arthurt; alel-

nöknek: Wieland Arthurt. Ülnököknek egyhangulag ujból megválasztatnak: első ülnökké az alapszabályok 29. §-ában körülirt jogosultsággal Münnich Adolf; továbbá ülnökökké 6 évre: Juhoss Gyula János, Probstner Gyula, Valko Viktor, Klug Ottó, Ujlaki Jenő; az elhunyt Pfannschmidt T. helyére ujonnan megválasztatott: Székely Farkas és a gyógyithatatlan betegségben sinylő Dobay Vilmos helyére Menesdorfer Károly; Dobay tiszteletbeli ülnökké lesz.

Az érdemdus főjegyző, Klein S. János egyhangulag megerősittetett hivatalában; épenúgy Scholtz Vilmos mint aljegyző.

Az ülnökség számotadó jelentésének felolvasása után a közgyülés elhatározza:

1. A Soltz Sándor helyettesitett kohóigazgatónak az elektrolytikus telep épitésénél és berendezésénél kifejtett munkásságának elismeréséül megszavazott 1000 frtnyi tiszteletdij jóváhagyatik.

2. Az elektrolytikus telep berendezésére forditott 43674 frt 89 krnyi költségnek törlesztésétől ez idő szerint elállanak.

3. A társpénztárba eddig fizetett járulék ezentul is fenmarad; ezenkivül évenként 1000 frtot fizetnek a társpénztárba a tartaléktőkék kamatjövedelméből.

A fakóérczkohók 1889 évi zárszámadásának lezárása után az ülnökség azonnal lásson hozzá egy uj érczbeváltási rendszer kidolgozásához.

A képviselők napi dijainak a bányapolgársági pénztárból való fizetését beszüntetik.

Soltz Sándort megválasztják véglegesen kohó-igazgatónak az eddig élvezett járulékok mellett.

Napi dijak 781 frt 74 kr.

1894 évi november hó 7-én közgyülést tartottak Iglón.

Minthogy Probstner Arthur, volt elnök május hóban meghalt, Wieland Arthur alelnök veszi át az elnökséget és Klein S. János főjegyzőnek meleg szavakkal kifejezett üdvözletére hosszabban válaszolván megnyitottnak nyilvánitja a gyülést. Jelen voltak: Kachelmann bányatanácsos, mint a kincstár képviselője; a bányahatóság részéről Bihar m. kir. bányakapitány; az ülnökség tagjai; 5 bányavárosnak 9 kiküldöttje és 16 bányának képviselői 44 szavazattal.

Az ülnökség számotadó jelentésének és az igazgatósági jelentésnek felolvasása után, melyek a bányapolgársági érczbeváltásoknak állandó csökkenését hangsulyozzák, legelőször mondja ki a közgyülés az egykor oly virágzó vállalatnak könnyen bekövetkezhető liquidatióját. Mert habár a vállalat szilárd alapon nyugszik, saját *adósságmentes forgalmi tőkével rendelkezik,* idegenekkel szemben nincsenek is kötelezettségei és azonfelől még rendelkezésére álló tartaléktőkékkel is bir: mindazáltal nem képesek a csekély bányapolgársági beváltások, különösen a réz- és ezüstnek nagyon alászállott árai mellett, a legszükebb korlátok közé szoritott központi és kohókezelési költségeket sem fedezni; minélfogva egy félig-meddig folyó kohóüzemet csak ugy lehetne fenntartani, ha nem bányapolgársági

ményeket is beváltanának és kohászatilag feldolgoznának; az ebből származó és eddig még előre nem látható eredmény mutatná azután vajjon biztositva lenne-e egyáltalában és mennyi időre a bányapolgársági olvasztásnak fennállása; ebből kifolyólag elhatározzák, hogy ezentul is összeköttetésben maradnak a magas kincstárral, mely a bányapolgárságnak megállapitott beváltási árjegyzék szerint ezüst-tartalmu kénvet szállit; az ülnökséget pedig megbizzák, hogy ez ügyet figyelemmel kisérje, annak idején javaslatot készitsen elő és azt a közgyülés elé terjeszsze.

A közgyülés helyben hagyja a már három évvel azelőtt javaslatba hozott, a jelenlegi viszonyokhoz alkalmazott uj beváltási rendszert, ennek foganatositásával megbizza az ülnökséget.

A réznek elektrolysis utján való előállitása, melyet Solcz Sándor igazgató létesitett, teljesen megfelel; ezáltal nemcsak az előbb oly bonyolódott fakóércz-olvasztás egyszerüsittetett, hanem az ezüstnek foncsorozás által való igen költséges előállitása is mellőzhető. Elvitázhatlan és elismerésre méltó érdemeket szerzett e tekintetben az igazgató, minthogy sikerült neki fakóérczből jó elektrolyt-rezet előállitani.

Több folyó ügynek elintézése után napirendre került az elnök-választás. A közgyülés egyhangulag és közfelkiáltással elnöknek megválasztja Wieland Arthur alelnököt: ennek helyére pedig alelnöknek Münnich Adolf ülnököt. Schivetz Lipótot, ki eddig ideiglenesen alkalmazott aljegyző gyanánt müködött, ebben a hivatalában véglegesen megerősitik.

Adja az Isten, hogy a legközelebbi közgyülést jobb reményekkel és kedvezőbb körülmények között tartsa meg a bányapolgárság!

ZÁRSZÓ.

Ezekből a felhozott és az eredeti jegyzőkönyvekből vett adatokból itélve a felsőmagyarországi bányapolgárság történetében két főidőkorszakot különböztethetünk meg; az egyik az, midőn a bányák az 1747-ik évben bányaüzemök kölcsönös támogatására egyesületet alapitottak; a másik pedig az, midőn bányatermékeik feldolgozására és értékesitésére 1836-ban saját hutáikban saját önálló olvasztást létesitettek. Mindkét korszakban a bányapolgároknak nagy nehézségekkel kellett küzdeniök: 1836-ig folytonosan a magas kincstár nyomása és önkénye ellen küzdöttek és teljesen kegyelmének voltak kiszolgáltatva. De a saját olvasztásuk engedélyezésének kieszközlése után is sokféle nehézséget kellett leküzdeniök, különösen az első berendezéseknél, a szükséges forgalmi tőkének beszerzése körül stb.

S e tekintetben a legnagyobb érdemeket Andrássy György gróf szerezte magának, kit méltán a mai felsőmagyarországi bányapolgárság *alapitójának* nevezhetünk.

Egyedül az annak idején teljes virágzásában állott felsőmagyarországi bányamivelés tette lehetségessé, hogy az egyesület létesüljön, hogy a felvett jelentékeny tőkeadósságot 32 évi részletekben törleszthette és emellett még saját forgalmi alaptőkét (törlesztési alaptőkét) is teremthetett, ugy hogy még az összes, épületekbe

fektetett beruházásokat is törleszthették és ezek teljesen adósság mentesen az utódokra maradtak. És mindennek alapját a *folytonosan szállitott* és a huták *ellátására elegendő érczmennyiség* képezte.

Mióta azonban az 1868-ik évtől kezdve az érczbeváltások csökkentek, a megoldandó feladat mindég nehezebbé vált és ha figyelembe vesszük az utolsó években eszközölt és 4—600 mm. rézre csökkent évenkénti beváltásokat és összehasonlitjuk ezeket az 1854. és 1867. évi beváltásokkal, a midőn nem ritkán 10.000 mm. rezen felült került beváltás alá, ugy könnyen meg magyarázhatjuk magunknak az utolsó évek kedvezőtlen zárszámadásait. Mert az *általános kezelési költségeket* csak bizonyos határig lehetett apasztani és azok a beváltás alá került csekély érczmennyiséget oly érzékenyen terhelték meg, hogy daczára az *egy hutába* (előbb négy állott üzem alatt) összpontositott érczbeváltásnak és daczára a legczélszerübb berendezéseknek az utolsó évek zárszámadásai kedvezőtlen eredményt mutatnak fel. Csakis az érczuek nagyobb arányokban való termelése és a huta részéről nagyobb mennyiségben eszközlendő beváltása segithetne a létező bajon, mimellett természeteseen a réz nagyon is alászállott árának felszökése is kivánatos lenne.

A rézbeváltás az 1838-ik év óta kitett: 1838—1849-ik években egyedül sárgaérczben évenként 6—7000 mmázsát.

Az 1850-ik évtől kezdve 1858. évig sárga- és fakóérczekben 9000 m.-mázsán felül; réz ára volt 86—101 frt m.-mázsánként.

1858—1868-ig beváltatott 11—12000 mm. réz; a réz ára 88—116 frt m.-mázsánként.

Az 1868-ik évtől kezdve a réz beváltása folytonosan csökkent; 1886-ban még 1000 mázsát tett ki, de 1893-ban már 400 métermázsára szállott alá, mig a réznek ára 54 frtra.

Ugyanabban az arányban csökkent az ezüstnek és higanynak termelése is, ugy hogy különösen ez utóbbi 1893-ban már csak 15 m.-mázsát tett ki. Megjegyzendő még, hogy az utolsó évben az ezüst ára 90 frtról 57 frtra szállott alá kilonként.

Mindebből érthető, hogy ily csekély beváltás mellett, eltekintve az oly csekély mennyiségre felosztandó magas kezelési költségektől, az István-hutának üzemét nem lehetett volna folytatni, a miért is külön olvasztási költségen selmeczi és tajovai kohótermények, különösen kénvet és külön szerződési feltételek alapján szomolnoki zementmarát váltottak be, hogy ezáltal az emlitett nyomasztó kezelési költségek viselését megkönnyitsék. Hogy mily előnynyel jár a nem bányapolgársági terményeknek beváltása, azt az eddig még le nem zárt, 1892—93—94. évi kohószárszámadások fogják mutatni, de okvetlen szükséges volt ahhoz, hogy a hutának és különösen az elektrolytikus intézetnek üzeme folytonosságban tartassék.

Mindamellett a bányapolgársági vállalat most is szilárd alapon nyugszik, mert nemcsak a szükséges kamatmentes forgalmi tőkével, hanem előre nem látott veszteségek fedezésére a szükséges alaptőkékkel is rendelkezik, ugy hogy csak fokozott arányokban beváltandó érczmeny-

nyiségre lenne szükség, hogy a kohó-telep, mely a réznek elektrolysis utján való elóállitására is egészen czélszerüen van berendezve, teljesen kihasználtassék.

Talán felébred ismét a bányapolgároknak az utolsó években oly nagyon aláhanyatlott *vállalkozási kedve,* mert csakis *erélyes kezdeményezéssel* és hozzálátással lehetne elérni, hogy a főtékben oly gazdagok és nemeseknek mutatkozott teléreknek *mélységei* feltárassanak és ismét kiterjedt érczfejtés eszközöltessék!